

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Diplomová práce

2021

Martina Igazová

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Martina Igazová

*Dobrovolnictví studentů sociální práce
během pandemie COVID-19*

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Tatiana Matulayová, Ph.D.

2021

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem veškeré použité zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 08. 06. 2021

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí své diplomové práce paní doc. PaedDr. Tatianě Matulayové, Ph.D. za inspirativní podněty, odborné, vstřícné a trpělivé vedení. Mé poděkování patří rovněž všem dobrovolníkům za jejich ochotu a čas poskytnout rozhovor a účastnit se mého kvalitativního výzkumného šetření. Nakonec mé poděkování patří rodině, která mě nepřestala v mé práci podporovat.

OBSAH

ÚVOD	8
1 DOBROVOLNICTVÍ JAKO DRUH OBČANSKÉ PARTICIPACE	11
1.1 DOBROVOLNICTVÍ V KONTEXTU OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI A SOCIÁLNÍ PRÁCE	11
1.2 FORMÁLNÍ A NEFORMÁLNÍ DOBROVOLNICTVÍ	13
1.3 PERSPEKTIVA OBČANSKÉ PARTICIPACE A AKTIVISMU	14
2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA STUDENTŮ SOCIÁLNÍ PRÁCE JAKO DOBROVOLNÍKŮ	18
2.1 DOBROVOLNÍCI – STUDENTI VYSOKÝCH ŠKOL	18
2.2 MOTIVACE DOBROVOLNÍKŮ	21
2.3 PŘÍNOSY DOBROVOLNÍKŮ	25
2.4 BARIÉRY DOBROVOLNÍKŮ	27
3 DOBROVOLNICTVÍ V KRIZOVÉ SITUACI	29
3.1 DOBROVOLNICTVÍ PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH	29
3.2 KRIZOVÁ SITUACE BĚHEM PANDEMIE COVIDU-19	32
3.3 DOBROVOLNICTVÍ BĚHEM COVIDU-19	37
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	40
4.1 PŘEDSTAVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU, CÍLE A OTÁZEK	40
4.2 METODOLOGIE	41
4.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO SOUBORU A JEHO CHARAKTERISTIKA	50
4.4 ZÁSADY ETICKÉHO JEDNÁNÍ	52
4.5 METODY ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZY KVALITATIVNÍCH DAT	54
4.6 PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	56
5 MOTIVACE STUDENTŮ K DOBROVOLNICTVÍ	59
5.1 MOTIVACE K DOBROVOLNICTVÍ PŘED PANDEMIÍ COVIDU-19 A BĚHEM NÍ	59
5.1.1 <i>Očekávání a jeho naplnění</i>	59
5.1.2 <i>Hodnocení dobrovolnictví před pandemií a během ní</i>	60
5.1.3 <i>Porozumění motivace studentů k dobrovolnictví</i>	65
5.2 ŽKUŠENOST S DOBROVOLNICTVÍM PŘED PANDEMIÍ COVIDU-19 A BĚHEM NÍ	72
5.2.1 <i>Dlouhodobé dobrovolnictví</i>	72
5.2.2 <i>Krátkodobé dobrovolnictví pouze během pandemie covidu-19</i>	74
5.2.3 <i>Krátkodobé dobrovolnictví před pandemií covidu-19 nebo s žádnou zkušeností</i>	75
5.3 PODPORA STUDENTŮ KKS K DOBROVOLNICTVÍ ZE STRANY CMTF UP V OLOMOUCI	78
5.4 PŘÍNOSY DOBROVOLNICTVÍ Z POHLEDU STUDENTŮ KKS	87
5.5 BARIÉRY PRO VSTUP DO DOBROVOLNICTVÍ A JEHO PŘEKÁŽKY	101

5.6	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUSE	109
ZÁVĚR		115
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		117
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK		126
SEZNAM SCHÉMAT		127
SEZNAM TABULEK		128

Úvod

„Dobrovolnictví můžeme vnímat v symbolice deště a každý, kdo poskytne svou pomocnou ruku jako kapku v dešti. Neboť bez dobrovolnictví si můžeme představit jako zemi bez vláhy. Tím je vyjádřená absence solidarity, soudržnosti, spoluzodpovědnosti za dění a aktivní reakce na problémy ve společnosti.“

Martina Igazová¹

Doba situace koronaviru přinesla mnoho negativních společenských a dalších jevů, které vyžadují velkou míru solidarity spolu s potřebou posílení sítě mezilidských vztahů. Tato kombinace přispívá k rovnováze mezi zvládáním sociálních situací a propadáním se do katastrofických scénářů. V historii se dobrovolnictví ukázalo jako nedílná součást lidského dění. A dnes je základním kamenem v utváření společnosti, která díky tomu umožňuje spolupracovat na projektech, reagovat na společenské problémy a spoluzodpovídat za dění ve světě. Pandemie covidu-19 se rozšířila skoro do všech států a její nepříznivý dopad na společnost poukázal na slabost a nedostatek lidských zdrojů při řešení této problematiky (Keiser, Lobotka, Kotulková, 2020, s. xv).

Útok nového typu viru pokořil rovněž Českou republiku a vládní opatření nedokázala zcela zastavit šíření infekce. Ačkoliv ještě neznáme konečné škody, už teď však víme, že tato pandemie bude mít nejen v české společnosti dlouhotrvající následky na oblast ekonomickou, hospodářskou, sociální, zdravotní, kulturní a další. Pro řešení různých problémů, které vzniknou následkem pandemie, je zapotřebí efektivně rozvinout lidské zdroje (tamtéž).

Díky výzvám k dobrovolnictví ze strany vlády ČR se většina univerzit rozhodla podpořit studenty, kteří začali organizovat dobrovolnickou činnost. Během krize vytvořili portály, pomocí kterých by se dle studentů mohlo potenciálně významně přispět k řešení problémů vyplývajících z protiepidemických opatření a studenti tak přijali svůj díl zodpovědnosti za řešení momentální situace v České republice, především v nejvíce zasažených městech (Hypšmanová, 2020 [online]).

¹ Vlastní citát

Na základě výše zmíněných informací jsem si pro svou diplomovou práci zvolila téma *Dobrovolnictví studentů sociální práce během pandemie covidu-19*. Jestliže univerzity vnímají dobrovolnictví jako jednu z možností naplnění „třetí role“, tak potřebujeme znát motivaci studentů k dobrovolné pomoci. Díky tomu bude výchova k občanské zodpovědnosti jednodušší a výsledky dobrovolnictví efektivní především v nečekaných krizích. Cílem mé práce je nabídnout pro potřeby vysokých škol kvalitní materiál k získání cenných informací a podnětů, jež mohou vést ke zlepšení podpory jejich studentů k zapojení se do dobrovolnictví. Na základě realizovaného kvalitativního šetření lze nadále pokračovat ve výzkumech kvantitativních šetření, např. v oblastech motivace studentů k dobrovolnictví, jeho přínosů a bariér v době pandemie covidu-19. Problematiku dobrovolné pomoci v době krize uvedu na světlo a pokusím se zjistit motivaci studentů KKS CMTF UP k zapojení se do dobrovolnictví v době pandemie a nastínit jeho přínosy a bariéry. Všechny aspekty budu srovnávat se zkušenostmi studentů s dobrovolnictvím před krizí a během ní. Jako výzkumný cíl mé diplomové práce jsem zvolila tento: *Porozumět motivaci studentů KKSP CMTF UP k dobrovolnictví v době pandemie covidu-19*.

Má práce může napomoci univerzitám získat povědomí o tom, jak pracovat se studenty a jak je motivovat do dobrovolnictví. Z výzkumu mohou identifikovat překážky, které brání studentům zapojit se do dobrovolnických aktivit. Zároveň práce může posloužit Katedře křesťanské sociální práce CMTF UP porozumět motivaci, přínosům a bariérám studentů sociální práce v dobrovolnictví.

Diplomová práce je rozdělena na tři části: konceptuální, metodologická a analytická. V konceptuální části se budu zaměřovat na dobrovolnictví jako druh občanské participace a aktivismu, na charakteristiky studentů sociální práce jakožto dobrovolníků a na oblasti motivace, přínosů a bariér dobrovolnictví, které jsou důležitou součástí diplomové práce vzhledem k výzkumnému cíli. Nakonec představím dobrovolnictví během pandemie covidu-19 a charakteristiku zmíněného viru. V metodologické části kvalitativního výzkumu popíšu výzkumný problém, cíl a otázku. Pro hlavní výzkumnou otázku, jež zní *Jaká je motivace studentů KKS CMTF UP k dobrovolnictví v době pandemie covidu-19?*, jsem vybrala čtyři specifické dílčí otázky: *Co studenty KKS CMTF UP v Olomouci motivovalo ke zvolení dobrovolné pomoci před pandemií covidu-19 a během ní a jak tuto zkušenost vnímají? Jak studenti KKS vnímají*

podporu motivace k dobrovolnictví ze strany CMTF UP v Olomouci? Jak studenti KKS CMTF UP v Olomouci hodnotí přínosy dobrovolnictví? Jaké bariéry v dobrovolnictví vnímali studenti KKS CMTF UP v Olomouci? Jako techniku sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Pro výběr výzkumného souboru jsem propojila dvě metody: výběr nabalováním (sněhová koule) a záměrný výběr (tzv. účelový). V analytické části zobrazím výsledky analýzy dat a shrnu je v závěru práce. V diskusi je porovnáám s jinými výzkumy a následně uvedu doporučení.

I. KONCEPTUÁLNÍ ČÁST

1 DOBROVOLNICTVÍ JAKO DRUH OBČANSKÉ PARTICIPACE

V práci se zabírám tématem dobrovolnictví studentů sociální práce během pandemie covidu-19. V první kapitole se zaměřím na oblast dobrovolnictví v kontextu občanské společnosti a sociální práce. Dále charakterizuji dobrovolnictví, formální a neformální dobrovolnictví v souvislosti s mou diplomovou prací. Následně se zmíním o občanské participaci v kombinaci s dobrovolnou pomocí a s „třetí rolí“ vysokých škol.

1.1 Dobrovolnictví v kontextu občanské společnosti a sociální práce

Pro lepší pochopení dobrovolnictví je zapotřebí se zaměřit v kontextu mé práce na občanskou společnost, protože se s ní spojuje filantropie a dárcovství. Vnímáme jako politický, kulturní, sociální aspekt jednotlivců nezávislých na státu. Na základě dobrovolných aktivit občanů se rozvíjí sítě nestátních institucí a sdružení směřujících k naplnění jejich zájmů. Díky občanským iniciativám se upevňují hodnoty vzájemné zodpovědnosti, solidarity, respektu a důvěry (Dziubka, 1997, s. 45–46). Podle Wuthnowa (1997, in Skovajsa, 2010, s. 70–71) je občanská společnost jednoduše řečeno oblast mimo trh, stát i rodinu, v níž se nezávislé skupiny, hnutí a jednotlivci (např. sdružení, odbory, sociální hnutí, náboženské společnosti, aktivní občané,...) sdružují, snaží se držet hodnot společnosti, prosazují své zájmy a reaguje na svobodný rozvoj, ochranu před ohrožením zevnitř, uvádí zájmy a požadavky jednotlivců směrem ke státu, pomáhá utvářet představy o obecném blahu a zasazuje se o kontrolu výkonu veřejné moci. Má svou úlohu v demokratickém politickém systému, neboť se v něm realizují občanská a politická práva a instituce pro prosazení zájmů občanů (tamtéž).

Objasnit fenomén dobrovolnictví v kontextu sociální práce je náročnou výzvou právě díky úzké provázanosti s praxí sociální práce a sociálních služeb. Vzhledem ke společenským hodnotám, rozvoji společnosti a naplňování ideálu sociální spravedlnosti na státní a lokální úrovni je dobrovolnictví v nynější postmoderní společnosti také politickým tématem (Matulayová, 2011, s. 3). Víme, že dobrovolnictví má historickou spojitost se sociální prací. Dobrovolnictví bylo po staletí oblastí

vyjadřující pomoc chudým, nešťastným, nemocným a potřebným zasaženým nepříznivou životní událostí – bylo objeveno především jako dobrovolná pomoc v sociálních oblastech (Tošner, Sozánská, 2002, s. 23). Sociální práce má důležitou roli v občanské společnosti a participaci, neboť se zasazuje o společenskou solidaritu, je účastná při plnění občanského aktivismu a podporuje naplňování lidského potenciálu s důrazem na odpovědnost a svobodu jedince. Důraz je kladen na uschopnění člověka, který by pak měl mít dostatečnou sebekontrolu a být nezávislý na sociálních mechanismech státu (Matoušek, 2001, s. 10, s. 239–240). Úlohou sociálních pracovníků, především v rolích koordinátorů dobrovolníků, je účast na rozvíjení infrastruktury dobrovolnictví (tzn. soubor podmínek pro jeho úspěšný rozvoj) a rovněž výchova budoucích pomáhajících profesionálů v této sféře (Matulayová a kol., 2011, s. 3, s. 59). U nás jsou podle Matouška (2003, s. 61–62) studenti nejčastějšími dobrovolníky. Logicky to vyplývá z toho, že studenti humanitních oborů, připravující se na svou budoucí profesi, mohou díky dobrovolnictví získat cenné zkušenosti pro své budoucí zaměstnání (tamtéž). Dalším argumentem k důležité potřebě vychovávat a vzdělávat vysokoškoláky v pomáhajících profesích, je ten, že se mohou s dobrovolníky setkat v organizacích, buď v rolích koordinátorů dobrovolníků a dobrovolnických programů nebo v interakci a spolupráci s dobrovolníky. Pro zmíněné role by měli být studenti vysokých škol sociálních oborů připravováni pomocí zavedených předmětů dobrovolnictví do učebních osnov. Podpora mladých odborníků z humanitních oborů ze strany jejich univerzity k zapojení se do dobrovolnictví je taktéž nedílnou součástí k získání odborných zkušeností, které jim mohou přinést dostatečné povědomí v oblasti dobrovolnictví v jejich budoucí pomáhající profesi (Mydlíková, 2002, in Gregorová a kol., 2012, s. 114).

Dobrovolnictví není však obět', ale vyjádření občanské zralosti, neboť přináší dvojí benefit: konkrétní pomoc potřebnému a dobrovolníkovi pocit užitečnosti a obohacení novou zkušeností v mezilidských vztazích. (Tošner, Sozánská, 2002, s. 23). Rovněž Všeobecná deklarace dobrovolnictví (2009, s. 10 [online]) se připojuje myšlenkou, že: „*Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva – touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny.*“ Další odborníci ve svých definicích zdůrazňují svobodnou volbu bez očekávání finanční odměny: „*Dobrovolnictví je vědomá, svobodně zvolená činnost ve prospěch druhých, kterou poskytují občané bezplatně.*“ (Müllerová,

2011, s. 10). Krňánská (2012, s. 40) s těmito názory souhlasí a o dobrovolnické oblasti se vyjadřuje jako o oblasti, ve které lidé nežádají finanční odměnu, ale vykonávají činnost dobrovolně a z vlastního přesvědčení.

Autoři nejsou sjednocení, co se týče vyjádření jednotné definice dobrovolnictví, nicméně se shodují na podobných znacích. V definici podle Dekkera a Halmana (2003, in Frič a spol., 2010, s. 9-10), která byla využita v rámci výzkumu v českém prostředí a shodují se s ní i někteří autoři ve svých definicích dobrovolnictví, jsou obsaženy čtyři společné prvky: nepovinnost, bez platu, prospěšnost pro druhé a organizační kontext. Nicméně první tři prvky v analýze dobrovolnictví kolidují a nejsou zcela jasné. Např. u prvku nepovinnosti je otázkou, jestli dobrovolník jedná svobodně, nebo z donucení. Může se k dobrovolnictví nutit z pocitu viny, z náboženské nebo morální povinnosti, kvůli zavděčení se rodině nebo zaměstnavatelům, kvůli povinné zkušenosti k získání práce atd. U dalšího prvku (bez nároku na odměnu) se často setkáváme s proplácením výdajů, symbolickými dárky a odměnami jako projevem vděčnosti... U třetího prvku, kdy je dobrovolnictví vnímané jako prospěch pro druhé, se někteří odborníci totiž neshodují v tom, jestli „druhými“ myslíme rodinu a příbuzné, neboť této skupině pomáháme z povinnosti. Nazýváme ji vzájemně prospěšnou. Jiní stanovují podmínku veřejné prospěšnosti tím, že neberou v úvahu činnosti spojené se sportem, kulturou, rekreací v rámci trávení volného času. Proto se rozlišuje dobrovolnictví vzájemně prospěšné a veřejně prospěšné (tamtéž). Obě jsou obsaženy v kontextu mé práce zaměřené na dobrovolnictví v době pandemie koronaviru.

Zmíněné definice shrnu definicí podle Lánské (2013, s. 13), že dobrovolnictví je neplacené, i když dobrovolník může získat symbolickou finanční odměnu nebo mu mohou být uhrazené náklady spojené s vykonanou činností. Zcela dobrovolná činnost je vykonaná v rámci organizace nebo bez ní. Nejedná se o pomoc rodině a blízkým, ale je zasazena do kontextu občanské společnosti – sem může patřit firemní dobrovolnictví nebo činnosti v rámci radikálních hnutí nebo v kontextu aktivního občanství, kam patří politické dobrovolnictví (Lánská, 2013, s. 13).

1.2 Formální a neformální dobrovolnictví

V mém výzkumu komunikační partneři vykonávali formální (tzn. prostřednictvím organizace) a neformální (tzn. „na vlastní pěst“) dobrovolnickou činnost.

Přestože neformální model je méně uchopitelný a nebývá předmětem výzkumu, má určitou souvislost s formálním, neboť v obou případech se jedná o pomoc druhým. Jeden z rozdílů, který odlišuje jeden od druhého, je práce v rámci formální struktury organizace, nebo mimo ni. Většinou formální dobrovolnictví působí skrze kluby, skupiny nebo organizace zaměřené na pomoc druhým lidem a vyznačuje se důkladnou informovaností, představením pravidel, podepsanou smlouvou, školením dobrovolníka, setkáváním se se supervizorem, pravidelnou evaluací činnosti dobrovolníka. Neformální dobrovolnictví se vyznačuje neuzavřenou smlouvou, nekontrolovanou a formálně neřízenou činností lidem, kteří nejsou rodinní příbuzní (Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 10–11). Kde vidíme hranici dobrovolnické pomoci, kterou už nelze nazvat dobrovolnou, nýbrž povinnou? Podle Pennera (2002, s. 14, 23) je rozdíl mezi neformálním dobrovolnictvím a pomocí poskytovanou rodině. Z pojmů dobrovolnictví musíme vynechat pomoc blízkým osobám, která je vnímaná jako povinnost. Pro dobrovolnictví je totiž typická plánovanost, svobodné rozhodnutí a také neobsahuje prvek okamžité pomoci.

Křížová (2001, in Frič a kol., s. 114–115) se zabývá těmito modely detailněji a popisuje formální dobrovolnictví jako „smluvní model“ související s organizovanou strukturou oblasti, jež je vyznačovaná kontrolou, řádem a pravidly sepsanými v podobě smluv a kodexů. Široce je rozšířená také neformální dobrovolnická činnost s nesoucími se znaky spontánnosti, neorganizovanosti, bez systematických příprav, bez hodnocení a ve vztazích je typická osobní domluva, spontánní kontakt, důvěra, sdílení hodnot a životních zkušeností.

Vzhledem k charakteru mé práce jsem věnovala pozornost formálnímu i neformálnímu modelu dobrovolnictví. Někteří během pandemie covidu-19 zvolili záštitu dobrovolné práce skrze organizaci a jiní spontánně reagovali na potřebu pomoci neformálním způsobem, například šili roušky nebo donášeli jídlo seniorům. Proto jsem vyčlenila i této oblasti část své práce.

1.3 Perspektiva občanské participace a aktivismu

Důležitým rysem občanské společnosti je participace aktivních členů společnosti. Pro existenci demokratické politiky je důležitá přítomnost zdravého dobrovolnického jádra. Spoluvytváří obecnou důvěru mezi lidmi prostřednictvím propojení sociálních sítí. Díky podílení se na zdokonalování společenských postojů, občanské angažovanosti

a upevňováním sociálního kapitálu může svými dobrovolnými aktivitami zlepšit efektivnost a prospěch široké společnosti. Dobrovolnictví v rámci občanské participace nejlépe vystihuje Tošner a Sozanská (2002, s. 18): „*Dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacem v mezilidských vztazích.*“ Dobrovolnictví není vynález dnešní doby, ale provází nás po staletí. Má svůj význam ve společnosti, který v různých dobách kolísal. Někdy hrál klíčovou roli pro fungování nebo upevnění celé společnosti, jindy nebyl vůbec patrný zájem. Dnešní vyspělé demokratické společnosti se mohou pochlubit svým pozitivním postojem k dobrovolnictví především ze strany mocných, kteří mají šanci buď na zdokonalování současného modelu sociálního státu nebo na otevření dveří pro nový model formující se informační společnosti (Frič a spol., 2010, s. 9-10).

Podle Friče (2010, s. 12) existuje velké množství oblastí působení dobrovolnické participace a přiklání se spolu s dalšími autory k třem hlavním perspektivám prezentujícím určitou dimenzi dobrovolnictví na základě teorií a koncepcí této problematiky. První je *nezisková perspektiva* (dobrovolnictví jako neplacená práce pro neziskový sektor), druhou perspektivou je *paradigma občanské společnosti* a třetí je *volnočasová perspektiva* (zaměřuje se na dobrovolnictví ve formě trávení volného času). My se v této podkapitole zaměříme na druhou perspektivu, která má přímou souvislost s touto prací, neboť mladí lidé se v době pandemie stávají mladými aktivisty. Jak říká Frič (2010, s. 19), pouhá role dobrovolníka mladé lidi se sociálním povědomím neoslovuje, chtějí být aktivními občany jak v lokálním, tak globálním měřítku.

Druhou perspektivu vnímáme jako jednu z forem občanské participace nazvané občanský aktivismus. Vyznačuje se spíše členskými organizacemi, komunitním životem a vzájemnou prospěšností (Frič a kol., 2010, s. 12). Rovněž Rochester (2010) se soustřeďuje na paradigmatu dobrovolnictví. Neopomíjí druhé paradigma dobrovolnictví jako aktivismu, které řadí do občanské společnosti a vnímá jeho kořeny v politických vědách a sociologii. Namísto altruistické touhy pomáhat méně šťastným lidem, je motivátorem k pomoci svépomoc a vzájemná pomoc. Činnost dobrovolníků posiluje jejich schopnost umět spolupracovat na uspokojení společenských potřeb a řešit běžné problémy. Lze je charakterizovat jako aktivismus než jako bezplatnou pomoc (Rochester a kol., 2010, s. 12–13 [online]). Zapojení se do poskytování vzájemné podpory se

objevuje ve svépomocných skupinách a jejich činnost přesahuje sociální oblast až do oblastí veřejné politiky, životního prostředí a dalších. Už na konci devadesátých let vzrostl v USA a ve Velké Británii zájem o organizace aktivních dobrovolníků, které byly nazývané „sdružením místních občanů“ a byly považovány za součást „komunitního sektoru“ (Rochester, 1999/ 2007 in Rochester a kol. 2010: str. 12–13 [online]).

Hodnoty v této oblasti občanské společnosti v dobrovolnické participaci jsou vnímané podle Friče (2010) v rámci občanské ctnosti, mezi něž se řadí zodpovědnost a povinnost směrem ke komunitě („v zájmu její identity a soudržnosti“), tzn. „hodnoty vzájemné pomoci a svépomoci, solidarity, (generalizované) reciprocity, ideálů rovnosti a spravedlnosti, jejichž narušování je považováno za morálně neúnosné a musí být odstraněno“ (Frič a kol., 2010, s. 27).

V souvislosti s pandemií covidu-19 byli dobrovolníci zapojeni do činnosti díky jejich solidaritě s členy komunity, sousedstvím, společnostmi a vnímali tak zodpovědnost nejen za osud bližních. Během krize vznikla vlna občanské solidarity a mnoho mladých lidí a studentů se zmobilizovalo, aby nabídli pomoc seniorům, nemocnicím a též vznikaly solidární platformy, do nichž se během krátké doby zapojilo mnoho dobrovolníků. Rovněž vysoké školy univerzitního typu vytvářely spolu se studenty platformy a dobrovolnická centra. Reakce občanů na nečekané události ukazuje na hodnotu solidarity (Deník Referendum [online]) a vyjadřuje společenský význam dobrovolnictví, což je podle Friče (2010, s. 149) chápáno „jako náhrada státu či trhu v akutní situaci.“ Dobrovolnictví je efektivní, preferovanou a nejvhodnější odpovědí na problém v momentech, kdy stát ani trh nedokáže dostatečně reagovat na nečekané události. Kolektivní hodnota dobrovolnictví představuje pro státní řešení sociálních problémů vhodný, levný, flexibilní a rovnocenný dodatek, který nelze ničím nahradit.

Vysoké školy rovněž hrají důležitou roli v občanské společnosti a své studenty vedou k občanskému aktivismu. Svou podstatou přispívají ke kulturnímu, sociálnímu i ekonomickému růstu v moderní společnosti a napomáhají budovat demokratickou, otevřenou, soudržnou a vzdělanou společnost. Pokud mluvíme o roli univerzit, tak zmíníme tři: 1. *vzdělávací*, 2. *výzkumná*, 3. *přímé společenské a odborné působení neboli „třetí role“*. O třetí roli se teprve nedávno začalo aktivně mluvit, i když svou podstatou už některé univerzity tuto roli naplňovaly. Vysoké školy usilují o šíření vědeckých

poznatků, znalostí a hodnot ve společnosti a odborně působí ve svých oblastech. Spolu s aktéry se vysoké školy zapojují do společenského diskurzu svými poznatky a odborností. Rovněž přispívají svou otevřeností, kultivovaností a kritičností do veřejné diskuse. Vysoké školy nesou zodpovědnost za své činnosti vůči jedincům ve své akademické obci (studentům, akademickým vyučujícím), svým aktérům (partnerům, absolventům, organizacím...) a celé společnosti. Reflektují a aktivně pomáhají utvářet společenský vývoj v zemi i ve světě ve větším rozsahu v rámci svých možností (MŠMT [online]).

Univerzity chtějí plnit svou „třetí roli“, a proto podporují studenty směrem k aktivnímu občanství ve společnosti. Záměrem je rozvíjení vztahu vysoké školy s jejím okolím, směřující ke společenským tématům. Poskytnutí prostoru ke střetu možností v angažování se v dobrovolnictví a studentů ochotných se aktivně zapojit je jedna z příležitostí, jak tuto roli ve společnosti naplnit. Jedním z příkladů je Dobrovolnické centrum na Univerzitě Palackého v Olomouci (Dobrovolnické centrum UP [online]). Občanská společnost potřebuje dobrovolníky pro zvládání různých překážek ve společnosti nebo pokrytí míst, která vyžadují spolupráci a zodpovědnost. Jako příklad zde máme pandemii covidu-19, a s ním se nesoucí dopady v sociální, zdravotní a hospodářské sféře státu. Tuto zodpovědnost si uvědomují také vysoké školy, které podporují a vysílají studenty k zapojení se do dobrovolnictví, a tím plní „třetí roli“ občanské zodpovědnosti v přímém společenském a odborném působení, neboť dobrovolnictví může řešit mezery ve společnosti, sociální nebo humanitární krize a posílit lidské zdroje ve společnosti (tamtéž).

2 Obecná charakteristika studentů sociální práce jako dobrovolníků

V této kapitole se zabývám dobrovolníky, což jsou studenti vysokých škol, v souvislosti s dobrovolníky mladého věku. Dále se zaměřím na Cyrilometodějskou teologickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci a Dobrovolnické centrum Univerzity Palackého, neboť jsem pro výzkumný soubor své diplomové práce vybrala studenty sociálních oborů na Katedře křesťanské sociální práce CMTF UP v Olomouci. Nakonec se budu zabývat motivací, přínosy a bariérami v dobrovolnictví v kontextu mé práce.

2.1 Dobrovolníci – studenti vysokých škol

Už z předchozí podkapitoly víme, že ze všech definicí o dobrovolnictví se dozvíme, že dobrovolnictví je nepovinné, neplacené a prospěšné druhým a spolu s důležitou jednotkou svobodné vůle k dobrovolné pomoci tvoří celistvý rámec dobrovolnictví (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 9–10). Z mého pohledu se k dobrovolníkům nejlépe vyjadřuje Tošner (2013) a od samotných prvků se nevzdaluje, když říká: *„Dobrovolníkem je každý, kdo ze své dobré vůle, ve svém volném čase a bez nároků na finanční odměnu vykonává činnost ve prospěch jiných osob. Dobrovolníkem se může stát v podstatě kdokoli, protože každý umí něco, co může nabídnout druhým (...).“* (cit. dle Matoušek, 2013, s. 64).

Lánská (2013, s. 7) učinila přehled české odborné literatury k tématu dobrovolnictví studentů. Až na výjimky v bakalářských a diplomových pracích, především na Univerzitě Karlově a Univerzitě Palackého, kde se zkoumá dobrovolnictví na detailnější úrovni a v odlišných rozměrech, došla k názoru, že je tato oblast zanedbaná. K tomu se přiklání autoři Frič a Pospíšilová (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 202–203), kteří zmiňují jako dobrý zdroj informací právě studentské práce dobrovolníků z řad studentů. Zahraniční literatura je bohatší díky delšímu trvání občanské společnosti a výzkumy se zaměřují na problematiku ukotvení dobrovolnictví v různých strukturách včetně vysokoškolské oblasti. Někteří autoři (například Quinnová) upozorňují právě na běžnou praxi politického zájmu o vysokoškoláky jako dobrovolníky a jisté úskalí zapojovat lidi s jistou nutností (Lánská, 2013, s. 7–8). Z toho nám vyplývá, jak zajímavou skupinou jsou mladí lidé pro dobrovolnictví.

Kým skutečně mladí lidé jsou, nejpříhodněji k mé práci, uvádí Pedagogický slovník: „*Sociální skupina tvořená lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiná odmítá a vytváří hodnoty nové. Proto vzniká v průběhu socializace mládeže určité napětí, vyvolané její větší schopností prosazovat nové věci, ale menší ochotou společnosti tyto změny připustit.*“ (Průcha a kol., 2009, s. 12).

Ve společnosti je trend posouvat hranice převzetí zodpovědnosti za nástup do zaměstnání a založení rodiny na pozdější období. Věk mládeže se stále zvyšuje, ale za mezí se nepočítá stáří, nýbrž změny v sociálním statusu, např. sňatek, rodičovství (Bělohlávková, 2010, s. 38). V tom, kdo je a kdo není mládeží, nemusí být přesně stanovená hranice, ale pro tuto práci je potřeba vymezit věkové ohraničení. Zaměřuji se na skupinu mladých vysokoškoláků od 20 do 26 let.

Proč si někteří mladí lidé vybírají v době svého volna dobrovolnictví a jiní ne, nám může pomoci pochopit všeobecný pohled na volný čas. Vztah studentů k dobrovolnictví v jejich volném čase se objevuje i ve výzkumech volného času mladých lidí. Předpokládá se, že mnoho mladých lidí získalo zkušenost s dobrovolnictvím již v dětství v neziskových organizacích, které poskytují volnočasové aktivity pro děti a mládež a pracují také na dobrovolnosti (např. skaut) (Bělohlávková, 2010, s. 39–40). Dokládá to i má vlastní zkušenost, kdy jsem chodila do organizace jako „klient“, ale později jsem se tam stala dobrovolníkem (organizace pro děti a mládež Royal Rangers). Z výzkumu Friče a Pospíšilové (2010, s. 52) z roku 2009 se ukázalo, že 30 % formálních dobrovolníků je ve věku od 15 let. Tím se prokázalo, jak velký je zájem u mladých lidí o tuto oblast v jejich volném čase

Student se vyjadřuje jako dobrovolník různými formami. Buď spolupracuje s neziskovou organizací zaštiťující dobrovolné činnosti, vlastní aktivitou se angažuje v pomoci, zapojuje se do dobrovolnických programů v rámci vysokoškolských center, např. pomoc klientům účastnit se činností na fakultách nebo se podílí na výzkumných projektech ve zmíněných oblastech. Studenti věnují svůj čas dobrovolné činnosti i mimo studijní povinnosti, avšak vysoká škola se k tomu může přiznat podporou svých studentů v rámci získání zápočtu nebo umožnit provést dobrovolnickou činnost jako praxi

(například studenti v pomáhajících profesích mohou získat odbornou zkušenost pro budoucí práci jako dobrovolníci v sociálních oblastech). Studenti mohou díky své dobrovolné činnosti propojit teoretické poznatky z výuky s praktickou zkušeností (Tošner, 2006, s. 111–112).

Stejně je tomu i na fakultě CMTF UP v Olomouci, jejíž historie sahá až do roku 1573 (CMTF, základní informace [online]). Momentálně je její součástí devět kateder, z nichž Katedra křesťanské sociální práce je pro mou diplomovou práci nejzajímavější, protože jsem pro svůj výzkumný soubor vybrala její studenty magisterského studia oboru Sociální práce.

Posláním KKS CMTF UP je *přispívat k posílení a obnovení rodin a komunit kvalitním vzdáváním a výzkumem*. Jejím nosným základem je opírat se o etické hodnoty v profesi sociální práce a držet se konceptu odpovědné univerzity v občanské společnosti. V souvislosti s teologickou fakultou nese CMTF tradici křesťanské sociální nauky v principech solidarity s potřebnými, důstojnosti a smíření, participace a spolupráce, a proto studenty Sociální práce podporuje v dobrovolnictví a občanské participaci. Pro tyto účely CMTF iniciovala vznik Dobrovolnického centra na Univerzitě Palackého (KKS [online]).

Dobrovolnické centrum UP bylo založeno v roce 2016 jako jedno z prvních českých univerzitních center, které pomáhá koordinovat nabídku a poptávku dobrovolnictví mezi studenty, zaměstnanci a organizacemi. Smyslem centra je podpořit studenty k aktivnímu občanství prostřednictvím poskytnutí možností zapojení se do dobrovolnictví a naplňovat tzv. třetí roli univerzity. V rámci Dobrovolnického centra UP se uděluje Cena rektora za zásluhy v oblasti dobrovolnictví, kterou obdrží nejvíce angažovaní dobrovolníci z Univerzity Palackého (Dobrovolnictví UP [online]). Pro rok 2020 měla nominace dobrovolníků obzvlášť význam, neboť mladí lidé se zapojili do pomoci v rámci mimořádných opatření v kontextu pandemie koronaviru. Bylo nominováno více než padesát dobrovolníků – mezi nimi byli studenti Sociální práce, kteří se v době krize zapojili převážně šitím a distribucí roušek pro sociální a zdravotnická zařízení, distribucí potravin a léků pro seniory nebo telefonáty s nimi (Višňa, 2020 [online]).

Důkazem zapojení studentů sociální práce studujících na CMTF do dobrovolnictví během pandemie covidu-19 jsou výsledky studie Fejtové (2021).

Výzkumu se zúčastnilo 61 studentů CARITAS-VOŠ sociální a CMTF UP, z nichž se více než polovina respondentů prezenčního studia v době koronaviru zapojila, nejčastěji v oblastech sociální péče přes neziskovou organizaci Charita ČR (Fejtová, 2021, s. 35).

2.2 Motivace dobrovolníků

Vzhledem k výzkumné otázce – *Jaká je motivace studentů KKS CMTF UP k dobrovolnictví v době pandemie covidu-19?* – se budu zabývat motivací mladých lidí. Rovněž zaokrouhlím přínosy, které jsou produktem motivace.

Dobrovolníci nevykonávají svou činnost bez důvodu. Díky hodnotám, které připisují aktivitám, odvádějí činnost, aniž by očekávali věcnou odměnu nebo si nárokovali plat za svůj výkon. (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 83) Abychom mohli lépe pojmout motivaci vztahující se k dobrovolné pomoci, je zapotřebí uvést definici. Podle Nakonečného (2014, s. 20) je motivace „...proces, v němž se utváří vnitřní determinace cíle, síly a trvání chování. To jsou základní parametry motivace chování, jehož průběh a způsob vyjádřený určitým vzorcem je determinován kognitivními procesy“. Tento rozměr směřuje k určitému chování, které zachovává vnitřní dynamiku a rovnováhu osobnosti. Také autoři Kolman, Rymešová a kol. (2012, s. 11) našli způsob, jak uchopit zmíněný pojem: „*Motivací se míní to, co dává důvod k chování či činům, něco, co posiluje či podmiňuje čin, určuje jeho druh a intenzitu.*“

Do australského výzkumu z roku 2004 bylo zapojeno přes dva tisíce dobrovolníků, kteří si vybírali ze 44 tezí hodnocení motivace. Ve výsledcích se objevilo deset oblastí motivace:

- *Hodnoty* – dobrovolník je motivován vírou, že je důležité pomáhat druhým.
- *Profesní růst* – motivován přínosem zkušeností a dovedností do budoucí profese.
- *Sebevědomí* – potřeba zvýšit sebevědomí a upevnit vlastní hodnotu v dobrovolnictví.
- *Uznání* – příjemný pocit dobrovolníka z uznání a ocenění jeho pomoci.
- *Porozumění* – dobrovolník se zajímá o poznání vlastní osoby, druhých nebo organizace.

- *Sociální interakce* – dobrovolník se těší z budování sociálních sítí a interakcí.
- *Reciprocita* – dobrovolník to vnímá jako rovnocennou a „vyšší dobro“.
- *Reaktivita* – potřebuje si svou dobrovolnou činností vyřešit své problémy z minulosti.
- *Socializace* – skrze dobrovolnictví se začleňuje do společnosti.
- *Ochrana* – dobrovolnictví mu pomáhá uniknout před nepříjemnými pocity o vlastní osobě (Esmond a kol., 2004, s. 35-36 [online]).

V závěru se ukázalo, že motiv *hodnoty* je pro dobrovolníka nejinterakčnější (4.09 je průměrná hodnota). Na druhém místě se umístila *reciprocita* (3.88). Poslední místo zaujal motiv k profesnímu růstu (2.31) (Esmond a kol., 2004, s. 51–52). Výsledky výzkumného šetření v oblasti motivace souhlasí se slovenským výzkumem *Dobrovolníctvo na Slovensku – výzkumné reflexie*. Ten proběhl v roce 2011 na vzorku 973 slovenských občanů od 15 let. Výsledky ukázaly, že nejdůležitějším faktorem byla *hodnota/hodnotová orientace* a s výrokem „*zapájím se do neplacených aktivit a pomoci jiným, protože mám soucit s lidmi, kteří potřebují pomoc*“ souhlasilo 94,4 % dobrovolníků. Dalšími faktory byly: pochopení (lépe se poznat a pochopit sebe, lidi a organizaci – 60 % respondentů), sebeúcta (získání vyššího sebevědomí a sebehodnocení – více než 60 %), rozvoj kariéry (touha získat nové vědomosti a zkušenosti propojené se zaměstnáním – souhlasilo více než 60 % respondentů), *reciprocita* – 55 % dobrovolníků (Matulayová, 2012, s. 82–83).

V letech 1999–2000 proběhl výzkum v České republice. Zjišťoval motivaci lidí k dobrovolnictví. Podle výsledků se motivy dobrovolníků rozdělily do čtyř skupin (altruistická, egoistická, racionální a emocionální). Nicméně se ukázalo jako obtížné rozlišovat mezi altruistickými a egoistickými motivy, neboť sobecká motivace prosákla veškeré altruistické chování. Závěr výzkumu zobrazil motivaci dobrovolníků. Mezi důvody stát se dobrovolníkem patřila důvěra v organizaci (93 %), šíření dobrého jednání (91 %), rozvíjení svých schopností a vztah s novými lidmi (76 %), utvrzení se ve způsobu a smyslu života (75 %), pocit bytí pro druhé lidi, být jim potřebný a dobrý pocit z pomoci (74 %), získání nové zkušenosti (74 %), naplnění vyznávané náboženské hodnoty a principů (30 %). Ve výzkumu u studentů se nejvíce projevila reciproční motivace

k dobrovolnictví. Studenti v pozici dobrovolníků hledají činnosti prospěšné pro ně samotné v rámci zisku nových zkušeností, navazování sociálních vztahů a rozvíjení svých schopností a uplatnění dovedností (Frič, 2001, s. 22, s. 67–68). Později v roce 2009 byl realizovaný další český výzkum. Cílem bylo *zjistit, jaké vzorce dobrovolnictví v českém prostředí převažují a do jakého vývojového stádia se české dobrovolnictví dostalo ve srovnání s vývojem tohoto fenoménu v západních zemích*. Frič s Vávrou a s dalším kolektivem autorů (2010, s. 88–91) se zaměřil také na motivy formálních dobrovolníků. Pro výzkumný vzorek využili přes tři tisíce občanů ČR od 15 let, z nichž dobrovolně působí 1132 respondentů. Významným motivem respondentů je uskutečňovat významné věci (89 %), což bylo zařazeno do altruistické motivace. Dobrovolnictví je vnímáno jako zábava (85 %). Výrok byl zakomponovaný spíše do egoistických motivů. Nejméně procent (35 %) měl motiv náboženského přesvědčení zahrnutý do normativní motivace. U neformálního dobrovolnictví jsou výsledky podobné. Důležitost je připsána altruistické motivaci.

Na motivaci dobrovolníků pokračovat v dobrovolné pomoci se zaměřili Omota a Snyder (2002, in Frič, 2010, s. 96–97), kteří nabídli model tří stádií životního cyklu dobrovolníka. První stádium se vyznačuje *individuální dispozicí* (jedná se o motivaci být dobrovolníkem, ten je podpořen svým sociálním okolím), druhá fáze je nazvána jako *satisfakce* (je přinášena dobrovolnickou aktivitou a integrací v organizaci) a třetí fáze disponuje *důsledky pro dobrovolníka* (upevnění postojů, chování, identity), *pro organizaci* (změna v kvalitě služeb) a *pro sociální společnost* (osvěta a vytvořený systém poskytovaných služeb).

Motivace mladých dobrovolníků a studentů k dobrovolné pomoci je různorodá. Podle Ellise (2004, in Hill, Russel, Brewis, 2009, s. 7–10) bylo zjištěno 5 kategorií motivace mladých lidí k dobrovolnictví: 1. osobní pocity (např. spokojenost, dobrý pocit), 2. osobní potřeby (např. zábava, vztahy), 3. altruismus, 4. zkušenosti (např. dovednost, organizační schopnosti), 5. osobní pomoc (např. kvalifikace). Studenti volí dobrovolnictví kvůli zisku kvalifikace pomáhající profese a rozvoje profesní dovednosti nebo zisku zaměstnání. Dalším motivem je utvoření vlastní představy o světě, odpočínutí od školních a pracovních povinností a zábava. V neposlední řadě dobrovolníky motivuje získat nové sociální kontakty a zvýšit si dovednosti především

v období profesionalizace (sebevzdělávání a zdokonalování). Nejčastěji se studenti rozhodují pro dobrovolnickou činnost v rámci volného času nebo v období prázdnin.

Autoři Tošner a Sozanská (2006, s. 46–47) zmiňují důležitý faktor motivace dobrovolníků. Jestliže je prestiž dobrovolnictví ve společnosti nízká, nemohou se vyskytovat lidé se zápornými a nebezpečnými motivy k činnosti. Rizikem je zvýšený zájem o tento fenomén především v době výskytu krizových událostí (např. pandemie covidu-19 v ČR). Podle autorů (tamtéž) musí organizace disponovat opatrností, aby se stranila dobrovolníků s nebezpečnými motivy. Kombinace negativních motivů k dobrovolné pomoci může klienty výrazně poškodit. Rovněž může poranit vztahy mezi členy v týmech, omezit efekt spolupráce a výsledky jejich činnosti. Zvýšenou pozornost by měly organizace projevit k devíti negativním motivům uchazečů o dobrovolnou činnost:

1. Příliš silný soucit, který vede k degradaci klienta.
2. Nepřiměřená zvědavost dobrovolníka ve vztahu ke klientům nebo k organizaci.
3. Dobrovolník je motivován k činnosti svým pocitem povinnosti.
4. Potřeba pocitu zásluhy a „skutkaření“.
5. Potřeba vlastní životní rovnováhy skrze svou obětavost (zkušenost osobního neštěstí kompenzován dobrovolnictvím).
6. Potřeba hledat sociální kontakty kvůli pocitu samoty.
7. Naplnit pocit vlastní důležitosti a nenahraditelnosti.
8. Nízká sebeúcta, ze které pramení touha setkat se s více „ubožejšími“ lidmi, nad kterými mohou uplatnit svou moc.
9. Naplnit svou vyprahlost po panovačnosti a vlastním vlivu (tamtéž).

Mišunová (2021, s. 50) ve své diplomové práci kvantitativního výzkumu zjistila, že nejvýznamnější motivací studentů k dobrovolnictví během pandemie covidu-19 byly *hodnoty* – podle dělení motivace ve funkcionálním přístupu, který je zaznamenaný u autorů Claryho a Snydera (1998). Studenti se nezapojují do dobrovolnictví kvůli profesním přínosům, jak Clary a Snyder (1998, in Mišunová, s. 50) uvádějí ve svých výsledcích výzkumu, ale jejich motivací je především zájem o druhé a pocit potřeby pomoci. Podle Mišunové (tamtéž) můžeme říct, že důvodem rozdílu je nová krizová situace, která zvedla míru solidarity ve společnosti.

Taktéž oblíbeným tématem závěrečných prací u studentů KKS CMTF UP je dobrovolnictví. Příkladem je monografie *Motivace k dobrovolnictví*, o které se zmíním v diskusi, a výsledky některých výzkumných prací studentů v monografii srovnám se svými.

2.3 Přínosy dobrovolníků

To, co lidi motivuje k pomoci, vždy nějakým způsobem jde ruku v ruce s přínosy jak pro dobrovolníka, organizaci, příjemce pomoci nebo pro celou společnost. K této podobě se přiklání také autor Tutr (2007, s. 21) s myšlenkou, že od motivace se odvíjí přínos. Dobrovolník nemusí být motivován přínosem, ale může jej vnímat jako vedlejší a nezáměrný produkt.

Člověk už po staletí kalkuloval s náklady a zisky svého chování, proto zvažoval, nakolik investovat do vztahů nebo zda upřednostnit jednání přinášející největší zisky. Pravděpodobná je myšlenka, že lidskou bytost nelze přemoci kalkulací zisků a nákladů chování, neboť by dobrovolnictví nedávalo smysl (Vávra in Frič, Pospíšilová, 2010, s. 83). Tomu však oponuje Pearce (2007, in Racková, 2014, s. 53–54) teorií, že působení člověka by bylo neudržitelné, kdyby dobrovolník více dával, než přijímal. Proto musí být v rovnováze dávání a přijímání. Pokud by tomu tak nebylo, lidé by se nestávali dobrovolníky, protože by jim činnost nepřinášela žádné zisky. Zkušenost podle Snydera a Omota (2009, s. 14, [online]) přináší větší zisk, pokud odpovídá motivaci a očekávání dobrovolníka. Čím větší je tato shoda, tím lepší výsledek pro dobrovolnictví bude mít celkový přínos pro dobrovolníky a pozitivnější vliv na společnost.

Podle výzkumu, který byl zaměřený na motivaci a přínosy, uskutečněný v roce 2010 v pěti světových zemích (USA, Austrálie, Nový Zéland, Kanada, Velká Británie) se ukázalo, že největším přínosem je možnost učit se novým věcem. Následují pracovní zkušenosti (79,2 %), vůdcovské schopnosti (83,8 %), osobní spokojenost (83,2 %), hodnocení pro studium nebo zaměstnání (72,1 %), schopnosti vůdcovství (83,8 %), příležitost učit se novým věcem (85,9 %), upevňování důvěrného vztahu mezi lidmi (71,2 %), uznání od lidí (43 %) (Smith a kol., 2010, s. 75). V dalším roce se uskutečnil výzkum na Slovensku spolu s Národní kampaní k Evropskému roku dobrovolnictví (rok 2011). Nejvíce respondentů (92 %) souhlasilo s tvrzením, že se *dobrovolné činnosti zúčastňují proto, že se jim líbí, co dělají*. Z hlediska osobního a profesního růstu byla přínosem

dobrovolníkům samotná spokojenost z výsledků práce, nové životní zkušenosti, nová přátelství, získávání schopností a dovedností, rovněž osobní úspěch, pocit potřebnosti, nesobeckost a důvěra (Gregorová a kol., 2012, s. 99).

Podle Wilsona a Musicka (1990, in Mlčák, 2013, s. 22-23) existuje pět podstatných vlivů dobrovolnictví na jedince a společnost:

- Pomáhá rozvíjet občanskou společnost.
- Přispívá k omezení antisociálního chování.
- Upevňuje udržet fyzické zdraví u dobrovolníků.
- Pozitivně ovlivňuje psychické zdraví.
- Pomáhá zvyšovat šance na profesní úspěch.

Ústav pro výzkum dobrovolnictví ve Velké Británii díky metodě VIAT (*Soubor nástrojů pro hodnocení vlivů dobrovolnictví*) studoval vlivy dobrovolnictví na dobrovolníky, organizace, příjemce pomoci a na společnost. Nejlepší vliv dobrovolnictví byl doložen u samotných dobrovolníků a příjemců pomoci, a naopak nejméně relativní byl výzkum zaměřený na celou společnost a organizace. Pro dobrovolníky je dobrovolnictví významné kvůli získání nových sociálních kontaktů, prožití příjemných emocí, zážitků a zkušeností v oblasti osobního rozvoje a pro upevnění profesních dovedností a možnost uplatnění na trhu práce. Pro organizaci jsou dobrovolníci přínosem v rámci nové pracovní síly, která může zpestřit chod organizace a nabídnout hodnotnější služby. Příjemcům pomoci a uživatelům služeb se díky dobrovolnictví zvyšuje dostupnost bezplatné služby. Zdokonaluje se též jejich fyzický a duševní stav prostřednictvím nových interpersonálních kontaktů, omezuje jejich sociální izolaci, řeší problémy sociálního vyloučení, pomáhá k celoživotnímu vzdělávání a zlepšuje kvalitu života. Dobrovolnictví ovlivňuje společnost v oblasti ekonomického rozvoje, pomáhá jí zlepšovat úroveň vzdělanosti obyvatelstva, redukuje negativní jevy (kriminální jednání), upevňuje aktivní občanství. Výzkum ukázal, že dobrovolníci mají větší účast na volbách a aktivně se angažují ve své komunitě a ve společnosti (Rochester, 2010, in Mlčák, 2013, s. 25–26). Přínosy dobrovolnictví pro samotné dobrovolníky a pro společnost během pandemie covidu-19 jsou zřetelné. Autoři Tierney a Mahtani (2020, [online]) zdůrazňují, že přínosem pro dobrovolníky je podle výzkumů mediálních zpráv právě dobrý pocit z vykonané činnosti, který pomáhá se vyrovnat s bezmocí nad realitou dopadů zapříčiněné virem covidu-19. Získaný pocit solidarity díky dobrovolnictví upevňuje

společnost a pomáhá ji spolupracovat v boji proti pandemii. Dobrovolnictví pomáhá zvyšovat sociální kapitál u lidí v komunitě (například zdroje a kontakty v případě potřeby pomoci), sociální vazby vytváří důvěru mezi lidmi důležitou pro pocit bezpečí a dobře rozvinuté sociální sítě pomáhají usnadňovat vykonávání dobrovolnické činnosti.

2.4 Bariéry dobrovolníků

Do dobrovolných aktivit mohou vstoupit všichni bez překážek na základě svobodné vůle. Nic by nemělo bránit nebo ztěžovat přístup lidí k dobrovolnictví (Rada Evropské Unie [online]).

Co nejvíce brání lidem, aby vstoupili do dobrovolnictví, je podle Wilsona (2000, in Frič, Pospíšilová, 2010, s. 137) nedostatek času.

Přesto překážkou k zapojení se do dobrovolnictví může být podle Friče (2010, s. 137 - 139) *příliš náročná situace v práci, přílišná zaneprázdňenost jinými činnostmi, schází hlídání dětí*, dále je to nezájem o dobrovolnictví, neboť to lidé vnímají jako individuální volbu, a nikoliv jako normu. Jiné bariéry jsou: nízká podpora okolí do dobrovolnictví a pocit nezájmu druhých o tuto problematiku. Ve výzkumu Frič a kolektiv (2010) uvedli faktory, které zapříčiňují bariéry dobrovolníků vstoupit do dobrovolné pomoci: faktor sdílené kultury, faktor zaneprázdňenosti, faktor neosobních limitů. Faktor sdílené kultury se odvíjí od okolností, které jsou známé pro společnost. Mohou nastat bariéry pro dobrovolnictví, např. problémy s dojížděním, s hlídáním dětí, zaneprázdňenost apod. Zde výzkumníci zařadili bariéry jako „*nemám zájem*“, „*nikdo mě nepožádal*“, „*nikdo o to nestojí*“. Zjistili, že je to nejsilnější faktor s 30 % variací odpovědí. Faktor zaneprázdňenosti, který vychází z dimenze individualismu, se vyskytuje u studentů, nenábožensky založených lidí a zaměstnanců s vyšším příjmem. Třetí faktor pojmenovali faktorem neosobních limitů s 12 % variací odpovědí. Týká se to dobrovolníků odpovídajících samotným bariérám, např. dojíždění je problémem spíše pro lidi z venkova. V největší skupině občanů, kteří uvedli alespoň jako jednu z bariér faktor zaneprázdňenosti, bylo 73 % lidí. Všechny tři typy faktorů uvedlo 20 % respondentů.

Podle výzkumu Mišunové (2021, s. 50-51), uskutečněný v roce 2021 na vzorku 122 respondentů, bylo pro výkon dobrovolnictví u studentů během pandemie největší překážkou především časté a intenzivní změny v nařízeních vlády. Dalšími problémy pro studenty byla špatná koordinace dobrovolníků v organizacích a psychická zátěž

zapříčiněná např. obavou o zdraví svého a blízkých. Hlavními důvody bránící studentům zapojit se do dobrovolnictví během pandemie Covid-19 byly: nedostatek času vzhledem k pracovnímu zatížení (podle badatele nepřekvapivý výsledek, protože respondenti byli většinou studenti pracující na plný úvazek) a obava z přenesení nemoci covidu-19 na své blízké.

3 Dobrovolnictví v krizové situaci

Abychom pochopili fenomén dobrovolnictví během pandemie covidu-19, nesmíme opomenout zmínit význam krizové situace v souvislosti s různými pojmy. V kapitole uvedu příklady krizových situací, kterými si Česká republika prošla, reakce neziskových organizací a dobrovolníků. Zmíním povinnosti dobrovolníka při mimořádných událostech, na jaká pravidla se musí dbát a jak se udržet v psychické kondici. V kapitole se dále budu zabývat pandemií covidu-19 – původ viru, šíření a vývoj viru na území České republiky. Popíšu reakci vlády na výskyt pandemie v podobě opatření. Uvedu sociální a další problémy vzniklé kvůli opatřením v době pandemie. Nakonec zmíním reakci a podporu politiků, společnosti a médií na dobrovolnictví.

3.1 Dobrovolnictví při mimořádných událostech

Každá země má své vlastní mechanismy pomoci podle kultury dané společnosti. Nutkavý pocit pomoci potřebným se zvyšuje zejména při výskytu nebezpečí ohrožujících život a zdraví lidí (hlad, katastrofy, nemoci, válka atd.). Zpravidla 90 % lidí (místní obyvatelé, sousedé, rodina) si v případě nenadálé události vzájemně vypomůže. Pouhých 10 % lidí je z integrovaného záchranného systému (např. hasičský záchranný sbor, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, policie, neziskové organizace apod.). Uvedený poměr je překvapivý a podceňovaný. Způsob pomoci se často odvíjí od pochopení mimořádné události, která je z antropologického pohledu normálním stavem a nemůže narušit sociální zkušenost lidí. Nevhodně poskytnutá pomoc může narušit život zasažených lidí více než samotná událost (Davis, 1992, in Princová, 2012, s. 15).

V mimořádných událostech se obyvatelstvo může ocitnout znenadání a často. Příkladem je nejen pandemická situace, ale rovněž povodně nebo výbuch muničního skladu ve Vrběticích apod. (Holczerová, neuvedeno [online]). Podle zákona o integrovaném záchranném systému se mimořádnou událostí rozumí (zákon 239/2000 Sb., § 2): „...škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.“ Mimořádná událost je zvládnutelná díky činnosti integrovaného záchranného systému a v rámci jejich standardní úrovně činnosti (Holczerová, neuvedeno [online]). Podle zmíněného zákona č. 239/2000 Sb. integrovaný záchranný systém obsahuje vzájemně koordinované složky, které se připravují a reagují

na mimořádné události. Mohou provádět záchranné činnosti a likvidační práce, kterými odvrací nebo omezují ohrožující riziko zapříčiněné mimořádnou událostí. Bezprostřední působení rizik může ohrozit život a zdraví člověka, jeho majetek nebo životní prostředí (zákon 239, §2).

Z mimořádné události vychází krizová situace, jež kriticky narušila infrastrukturu státu nebo způsobila jiné nebezpečí. Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení („krizový zákon“) ji popisuje následovně: *„Stanovuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizovou situaci, při jejím řešení a při ochraně kritické infrastruktury“* (zákon č. 240, §1). Nepostačí ji řešit tzv. *„běžným postupem integrovaného záchranného systému“*, ale je nutno použít krizový zákon, na jehož základě může vláda vyhlásit buď stav nebezpečí, nouzový stav nebo krizový stav (vysoce ohrožený stát nebo válečný stav). Zmíněná situace vyžaduje použít tzv. krizová opatření, která umožní omezit některá práva a svobody obyvatelstva daného státu v zájmu ochrany společnosti a jejích hodnot. Příkladem je vyhlášený nouzový stav v roce 2013 během povodní, který vyžádal použít krizová opatření v zasažených krajích v podobě evakuace osob, nasazení vojáků a speciálního zásobování zdravotnických zařízení. Zapojili se rovněž dobrovolníci v rámci neziskových organizací, např. ADRA (Holczerová, neuvedeno [online]).

Dalším příkladem je aktuální krizová situace zapříčiněná pandemií koronaviru covid-19 na českém území. Od března roku 2020, kdy došlo k nekontrolovatelnému nárůstu počtů případů lidí nakažených koronavirem, bylo potřeba vládou vyhlásit nouzový stav. V takovém případě může vláda umocnit protiepidemická opatření na základě zákona 258/2000 Sb. zákona o ochraně veřejného zdraví. Během nouzového stavu může vláda dát omezení na nezbytně nutnou dobu v oblastech, které se týkají omezení svobody pohybu nebo práva shromažďovat se na vymezeném území zasaženém kritickou situací, omezení podnikatelské činnosti, která ohrožuje nebo narušuje provádět kritická opatření. Vláda může také nařídit evakuaci osob, zakázat jejich vstup na vymezená místa nebo rozhodnout o ukládání pracovní povinnosti a pracovní výpomoci pro řešení krizové situace. Uvedená práva a povinnosti mohou být modifikovaná, rozsáhleji omezená nebo ze dne na den „obnovena“ (např. galanterie, které byly nejprve zavřené, ale následně pro potřebu šití roušek byly opět otevřené) (tamtéž).

Od poloviny 90. let se v České republice rozvíjí dobrovolnictví v rámci mimořádných událostí. O konkrétním významu dobrovolnictví se diskutuje od roku 1997, tedy od zasáhnutí české země rozsáhlými povodněmi. V posledních letech dobrovolníci působili v krizových situacích především při záplavách. A do koordinace dobrovolníků se nejčastěji zapojují tyto organizace: ADRA, Český červený kříž, Člověk v tísni, Charita ČR apod. Potřeba pomoci je při takových událostech velmi potřebná zejména na začátku, a to nejen s distribucí materiální pomoci, vyklizením nebo likvidačními pracemi ve zničených obydlích, ale rovněž s psychickou podporou zasažených. Pracovní nasazení dobrovolníků je na několik dní i týdnů. Nábor dobrovolníků je rozdílný podle rozsahu postiženého území. Buď jsou povoláni neziskovými organizacemi a jinými složkami nebo se sami přihlašují po vzniku krizové situace (Evropský rok dobrovolnictví 2011, s. 1–2 [online]).

Ve stejném roce, jako při výskytu povodní v roce 2013, se uskutečnila konference Ministerstva vnitra s názvem *Příležitosti dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových situacích*. Odborníci z této skupiny ve zmíněné oblasti koordinované odborem MV reflektovali svou práci a zhodnotili zapojení dobrovolníků při povodních. Výsledkem práce skupiny je vytvoření příručky pro dobrovolníky a neziskové organizace, ale rovněž pro státní i veřejnou správu při povodních a jiných mimořádných událostech: *Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech* (Diatková, nedatováno [online]). Příručka obsahuje práva a povinnosti dobrovolníka, postupy koordinace dobrovolné činnosti, popisuje důležité pojmy ve spojitosti s dobrovolnictvím, zásady bezpečnosti a přístupu k příjemcům pomoci apod. V rámci své diplomové práce se následovně zaměřím na některé z pravidel obsažené v příručce (Černá, Diatková a kol., 2013 [online]).

V rámci mimořádné události lze dobrovolnickou činnost rozdělit do několika oblastí:

- *Monitoring* – dobrovolníci se zapojují do terénního zjišťování materiálních a psychických potřeb zasažených osob (pro lepší koordinaci pomoci organizacemi a IZS).
- *Koordinační centrum* – shromážděné informace (emaily, sociální sítě) pro získání údajů o místech pomoci, nabídky organizací, možnosti dopravy apod.

- *Materiální pomoc* – dobrovolníci třídí materiální pomoc a distribuují ji zasaženým občanům, také možnost vypůjčení pomůcek (vysoušeče, elektrická kladiva apod.).
- *Manuální pomoc* – dobrovolníci se připravují na pomoc, odklízí následky MU (stavění hrází z pytlů, čištění apod.). Psychicky (různé reakce zasažených) i fyzicky náročné (možnost poranění).
- *Psychosociální pomoc* – podpora zasažených osob ke zvládnutí krizové situace. Pomoci naplnit jejich potřeby v oblasti fyzické, duševní, duchovní a sociální. Zkušenost přináší lepší připravenost na další událost.
- *Finanční pomoc* – vyškolení dobrovolníci zjišťují rozsah škod v jednotlivých domácnostech. V závěru se vytvoří metodika sloužící pro získání finanční podpory pro obnovu poškozených obydlí, infrastruktury a jiných vzniklých škod.

3.2 Krizová situace během pandemie covidu-19

V této podkapitole se zaměřím na krizovou situaci během koronaviru, vyskytující se už více než rok na českém území, její vliv na občany státu a postupy vlády k omezení jejího působení. Dále se zaměřím na reakci lidí v podobě dobrovolnictví na dopad pandemie na společnost.

O názvu nemoci covid-19 se rozhodlo na jednání Světové zdravotnické organizace (WHO). Jde o onemocnění způsobené novým typem koronaviru, který nese odborný název SARS-CoV-2 (tzv. čínský virus). V lidské populaci se rychle šíří. Způsobuje onemocnění dýchacích cest, jater, trávicího traktu i nervového systému. Onemocnění se projevuje klinickými příznaky, např. horečkou, dušností, bolestí svalů, únavou, kašlem, ale také ztrátou chuti a čichu. Starší nebo chronicky nemocní lidé jsou náchylnější k vážnému průběhu nemoci, která může skončit i smrtí. Inkubační doba se odhaduje na pět nebo šest dnů, maximum může být až čtrnáct dnů (WHO [online]). Podle Nozdrovické (2020, in Keisler a kol., 2020, s. 4–5) je průměrná smrtnost 2,3 % (u starých lidí ve věkové skupině 60-69 let je 3,6 %, ve věku 70-79 je 8 % a nad 80 let je 14,8 %). Mluví se o 80 % případů nakažených lidí s mírným průběhem onemocnění (tamtéž). Od roku 2020 se debatuje o původu viru. Existují dvě verze, jak se mohl virus přenést na člověka. Koronavirus se vyvinul do současné podoby u zvířete (zřejmě netopýr) a poté se přenesl na člověka, nebo přenos koronaviru ze zvířete na člověka nebyl zpočátku škodlivý, až

v průběhu působení viru došlo k nebezpečné mutaci (Sedláček, Kuchařík, 2020 [online]). Virus covid-19 se poprvé začal šířit v čínské oblasti Chu-pej ve městě Wu-chan, kde se nachází zhruba jedenáct milionů lidí. Mezi obyvateli se koronavirus začal šířit na konci roku 2019 a první obětí se stal na začátku roku starší muž s jiným vážným onemocněním. Postupně se virus začal šířit za hranice Číny do Thajska, Japonska, Jižní Koreje atd. Mezinárodní zdravotnická organizace (WHO) vyhlásila stav ohrožení veřejného zdraví v mezinárodním kontextu na konci ledna 2020 (Taylor, 2021 [online]). První tři čeští občané byli nakaženi začátkem března 2020. Nakazili se v zahraničí. Dne 9. 3. 2020 se nakazil další občan, který předtím nikde necestoval, a 22. 3. 2020 podlehl v Česku koronaviru první pětadevadesátiletý člověk s chronickým onemocněním. Do konce měsíce se nakazilo 31 osob (Florianová, 2021 [online]). Koronavirus se nekontrolovatelně šířil. Z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním viru covidu-19 musela vláda 12. 3. 2020 vyhlásit nouzový stav na dobu třiceti dní. Následně stav prodloužila v dubnu a v květnu. Další nouzový stav kvůli tzv. druhé vlně pandemie vláda vyhlásila na třicet dní na konci září 2020 s účinností od 5. října. Dolní komora Parlamentu ČR schválila prodloužení nouzového stavu poprvé do 20. listopadu, podruhé do 12. prosince 2020, potřetí do 23. prosince, počtvrté do 22. ledna a nakonec do 14. února 2021. Ačkoliv bylo požadováno prodloužení nouzového stavu, sněmovna prodloužení nepodpořila. Nicméně od 27. února vláda vyhlásila další nouzový stav na 30 dní, který byl poté prodloužen až do 11. dubna 2021 (Otevřená encyklopedie [online]).

Díky nouzovému stavu bylo možné zavést různá opatření chránící zdraví obyvatelstva. Už od začátku května 2020 byla přijata opatření zajišťující sociální distanc, karanténní opatření a další opatření vydaná podle krizového zákona. Mezinárodně známý systém s názvem Chytrá karanténa měl vést k včasnému zachycení nakažených, testovaných na koronavirus a k izolaci velkého počtu lidí v sociálně distancovaném prostoru (tzv. karanténa). Nakolik byl účinný se zatím neproověřilo v žádném výzkumu (Keiser, Lobotka, Kotulková, 2020, s. 17-19). Dle autora Wintra existovaly nedostatky v krizových opatřeních a scházela jejich dostatečná odůvodnění. Nejobecnějším rizikem se stal několikrát prodlužovaný nouzový stav spolu s vládnutím bez respektu k zárukám demokracie, právního státu, lidských práv a svobod. Podnikatelská činnost byla nekontrolovatelně zakazována vládní mocí, která následně rozhodovala o velké finanční podpoře těchto subjektů zasažených důsledkem přijatých krizových opatření. Vzniklo riziko nízké transparentnosti a nehospodárného postupu.

Povinnost zavřít obchody a služby může narušovat právní jistotu a mít diskriminační charakter. Opatření vyvolává rozsáhlé ekonomické škody a mohou vést k požadavku nahradit škodu státem (Wintr, 2020 [online]).

Pandemie covidu-19 zasáhla celý svět. Kvůli ní došlo k rozsáhlému omezení rozvoje ekonomiky a způsobila značné finanční škody v ekonomickém sektoru. Některá krizová opatření prohloubila chudobu u některých skupin obyvatelstva a zapříčinila sociální problémy ve společnosti. Následně jsem uvedla příklady opatření ze zákona o ochraně veřejného zdraví, jež vedou k možným problémům v sociální, psychologické nebo ekonomické oblasti:

Tabulka č. 1: Opatření a jeho dopady

<i>Opatření</i>	<i>Sociální a psychické problémy</i>	<i>Ekonomické problémy</i>
<i>Opatření zakazující návštěvy ve zdravotnických zařízeních (č.j. MZDR 12344/2020-1/MIN/KAN).</i> <i>(Zákon č. 258, §73)</i>	Sociální izolace od blízkých má dopad na psychické i fyzické zdraví u nemocných: - Absence sociální podpory rodiny (samota nemocného vede k apatii, k nechutenství, k nedůvěře ve zlepšení stavu). - Stav rezignace, zoufalství vede k nezájmu nemocného o spolupráci se zdravotním personálem. - Deprese a pocit úzkosti, bezmoc z omezeného kontaktu rodiny s nemocným. (Žabka, 2020 [online])	

Opatření zakazující konání sportovních, kulturních, náboženských a jiných akcí (č. j. MZDR 10666/2020-1/MIN/KAN). (Zákon č. 258, § 76)	Omezený sociální kontakt způsobuje: - Prohloubení problematiky vyloučené skupiny ze společnosti. - Ztráta schopnosti navazovat sociální vztahy a nové kontakty. - Pocit samoty, strachu, deprese, duševní stres může vést k požívání alkoholu nebo drogových látek a závislosti. Řešení bezvýchodné situace sebevraždou. Se zvýšeným stresem se zvyšuje i domácí násilí. - Nízké sebepojetí a sebereflexe bez kontaktu s dalšími osobami s sebou nese důsledky při budování a udržování sociálních vztahů (Boček a kol., 2020 [online]).	Ekonomická krize díky koronaviru zatížila mnohé rodiny, jejichž členové přišli o zaměstnání, zkrachovala jejich podnikatelská činnost, získali nižší plat, dostali se do dluhů apod.: - Prohloubení chudoby. - Řešení ekonomické situace kriminalitou nebo jinými negativními jevy (např. prostituce). - Neplacení dluhů, exekuce. - Ztráta pracovních návyků (Bumba, 2020 [online]).
Opatření uzavírající školy (MZDR 10676/2020-1/MIN/KAN). (Zákon č. 258, § 77)	Výuka se začala uskutečňovat v domácím prostředí, na které rodiče ani děti nejsou zvyklí: - Zvýšilo se riziko domácího násilí. - Zvýšené riziko zhoršení vývoje a sociálního rozvoje dětí v domácím prostředí (ztráta sociálních kontaktů,	Situace je nejvíce náročná pro matky a otce samoživitele a rodiny bez úspor a s dluhy: - Uzavření škol zvyšuje náklady na alternativní péči (obstarání hlídání – oslabuje rodinný rozpočet) a zátěž rodičů v péči o děti.

	omezení rozvoje sociálních dovedností). - Absence přítomnosti ve školním prostředí, které je bezpečné a pečující, pro socializaci znamená nekontrolovaný prostor pro kyberšikanu a pocity úzkosti. - Nárůst dětské kriminality a záškoláctví. - Nízká digitální gramotnost zapříčiňuje omezený přístup ke vzdělání sociálně znevýhodněných dětí nebo znevýhodňování dětí v online výuce způsobuje ztrátu jejich motivace, stres, prostor pro kyberšikanu a jiné negativní projevy (Čermáková a kol., 2020, s. 5-7 [online]).	- Rodiče musí žádat o dovolenou nebo neplacené volno (zhoršení finanční situace rodiny nebo přímé ohrožení ukončením pracovního poměru). - Zvyšuje se riziko nekvalitního vývoje dětí vlivem socioekonomického statusu rodin (hlídání dětí staršími sourozenci ovlivňuje kvalitu péče o dítě) (Čermáková a kol., 2020, s. 8 [online]).

Zdroj: autorka

Iniciátorem výzkumného šetření v oblasti dopadů koronaviru na psychickou a duševní pohodu obyvatel je Pracovní skupina vlády pro duševní zdraví, která se podrobně zabývala tématem „*Mapování výzev při poskytování služeb linek důvěry, ad hoc linek a online služeb v souvislosti s epidemií covid-19 a za účelem lepší připravenosti do budoucna*“. Analýzou výsledků došla k závěrům, na jejichž základě realizovala opatření a formulovala doporučení. Pro výzkum byla využita kvalitativní metoda a pro techniku byl zvolen polostrukturovaný rozhovor prostřednictvím telefonického interview s vybranými službami (telefonická krizová intervence, krizové poradenství nebo online krizové služby). Výzkumného šetření se účastnilo 22 linek a další online služby. Výsledky ukázaly, že duševní onemocnění se vyskytlo u 20 % až 30 % populace. Dále se 3x více zvýšilo riziko sebevražd. Rovněž se 3x více zvýšily deprese a 2x více úzkostné

poruchy. V sociální oblasti dochází k omezení rozsahu péče. Omezení pohybu klientů a sociální izolace institucionalizované populace (děti v dětských domovech, diagnostických a výchovných zařízeních, senioři v domovech pro seniory, lidé v psychiatrických zařízeních apod.) vedou k psychickým problémům a sociálním obtížím (ztížený proces osamostatňování u dětí, negativismus, agresivita, malá sociabilita, omezené životní perspektivy, komunikační problémy, obtížné upevňování sociálních vztahů apod.). Výše zmíněné instituce se snažily zpracovat praxi, která povede k představení doporučení (zajištění online kontaktu izolovaných s vnějším prostředím). Podle analýzy telefonických služeb se online kontakt ukázal jako velmi důležitý pro snižování dopadů nouzového stavu a karantény psychického a duševního zdraví obyvatelstva. Největší zjištěná potřeba byla u seniorů a osamělých lidí, osob žijících v zařízeních, sociálně slabých jedinců, cizinců, osob bez internetu, tedy osob, které měly omezenou sociální oporu. Někteří se nemohli dostat ke zdravotním nebo sociálním službám. Z výzkumu se zjistilo, že byl ve většině případů vysoký nápor na linky důvěry a bylo zapotřebí povzbuzovat a posilovat týmy. Řešily se především konflikty v mezilidských vztazích (domácí násilí). Během pandemie covidu-19 bylo narušené duševní zdraví jedinců (strach z nakažení sebe a svých blízkých, pocity frustrace a bezmoci v interakci s opatřeními vlády, nedostatek informací k řešení jejich problémové situace, nárůst konfliktů uvnitř rodiny a jejich duševní onemocnění apod.). Z výzkumu z hovorů se zjistilo, že 30 % hovorů se týkalo násilí a konfliktů v rodině, 30 % osobních problémů a psychických potíží a 30% nárůst byl u problémů na internetu (např. sexuální zneužívání) (Vymětal, 2020, s. 3-5, s. 22–26 [online]).

Reakce společnosti na situaci se projevila v podobě solidarity s oslabenými a ohroženými jedinci, kteří byli ovlivněni dopadem pandemie covidu-19. Dobrovolníci jsou ochotní pomáhat s vysokým nasazením v oblastech doučování dětí, rozvozem nákupu pro seniory a lidi v karanténě, jsou ochotní pomoci v nemocnicích nebo v sociálních službách. Také jiné subjekty se zapojily do pomoci sociálním službám, např. firmy provádí sbírky nebo darují technické pomůcky pro distanční výuku (Diakonie, tiskové zprávy [online]).

3.3 Dobrovolnictví během covidu-19

Už od března roku 2020, kdy se virus začal v české populaci šířit, vyvstala výrazná potřeba vybídnout českou společnost k boji proti pandemii a jejím dopadům

prostřednictvím pomoci zasaženým lidem. Jedná se o seniory, osamocené lidi, děti a další, jež jsou nemocí zasaženi nebo ohroženi, nedokážou se s opatřeními a dopadem pandemie vypořádat. Pomoc se nabízí přímo potřebným (např. lidem v zařízeních zdravotních a sociálních služeb) skrze dobrovolníky, kteří se hlásí k práci individuálně nebo v rámci profesních organizací. Nejohroženější jsou zařízení poskytující klientům sociální a zdravotní služby, protože se pracovníci vlivem nakažení a karantény setkávají s problémy s provozem zařízení. V takových případech jsou dobrovolníci velmi potřební (MV ČR, s. 1 [online]).

V oblasti dobrovolnictví se vyskytly nové a dosud neřešené situace, na které dané předpisy nemohou adekvátně reagovat. Vystávají otázky ohledně existujících pravidel a předpisů v praxi: na kolik je vysvětlovat, aplikovat nebo je podle nutnosti měnit. Kraje a neziskové organizace se s pochybnostmi obrátily na vládu a Ústřední krizový štáb, aby vyslechli jejich problémy v praxi a mohli poskytnout jejich řešení. Štáb dal vzniknout materiálu reagujícímu na dopad krizové situace. Jeho obsahem bude vymezení pojmů dobrovolník a dobrovolnictví, písemné potvrzení stanovisek vládních institucí (MV, MZ, MPSV) k výkonu dobrovolnictví, shrnutí všech možností dotační podpory pro dobrovolníky, hledání formy pro ocenění dobrovolníků a způsobů, jak je v zapojení ještě více podpořit (tamtéž, s. 1–2).

Rok 2020 přinesl dvě vlny pandemie covidu-19. První vlna se vyskytla na počátku jara v březnu a druhá se objevila na podzim na začátku října. Na jaře virus ještě nebyl znám. Reakce politiků a společnosti na pandemii měly široký dopad na angažovanost v oblasti dobrovolnictví. Lidé se zapojili formálně i neformálně v dobrovolné pomoci, např. šitím roušek, roznášením jídla a léků, telefonickými kontakty s osamělými seniory, nahrazením nedostatku pracovní síly v sociálních a zdravotnických zařízeních apod. Druhá vlna přinesla větší připravenost na základě první zkušenosti s pandemií na jaře. Občané byli s nemocí a s krizovými opatřeními více seznámeni prostřednictvím rozsáhlých informací o nemoci, vlastní zkušenosti nebo zkušeností druhých, zhodnocení práce v boji proti covidu-19. Na podzim se vyskytla poptávka nemocnic a sociálních zařízení (domovy pro seniory) po profesních dobrovolnících. Jsou oslovováni na školách nebo u organizací. Nicméně pro získání dobrovolníků využívají platné předpisy a smlouvy na DPP, DPČ nebo je zaměstnávají na plný úvazek. Podle definice dobrovolnictví (viz podkapitola K terminologii dobrovolnictví) už nelze osoby se

zaměstnaneckou dohodou nebo poměrem počítat mezi dobrovolníky, jelikož charakteristickým rysem slova dobrovolník je, že vykonává dobrovolnou činnost bez nároku na odměnu (tamtéž, s. 3).

Příznačnou dobrovolnickou činností v první vlně pandemie bylo šití roušek pro ochranu před nákazou. Národ nebyl připravený na tuto obtížnou krizovou situaci, a proto chyběl dostatek ochranných pomůcek. Zvedla se vlna solidarity. Lidé se začali angažovat v pomoci potřebným ve svém okolí. Reagovali na výzvy k zapojení se do dobrovolnictví v organizacích nebo volili neformální způsob pomoci (šití roušek pro sousedy, nákupy potravin seniorům, hlídání dětí, venčení psů lidem v karanténě). Začaly se vytvářet dobrovolnické koordinační týmy zapojené do výroby a distribuce roušek potřebným. Chráněné dílny opavské Charity měly možnost zapojit své klienty do výroby roušek nebo vytvořit sady k výrobě roušky doma (Geryková, 2020 [online]). Na internetu začaly vznikat weby, aplikace, skupiny na sociálních sítích (Facebook) zaměřené na možnosti stát se dobrovolníkem v různých důležitých a potřebných oblastech během pandemie, také se vytvářela dobrovolnická centra. Na počátku šíření koronaviru se vzhledem k chybějícím rouškám vytvářely weby (např. Dáme roušky – propojení výrobců roušek s žadateli a s dárci látek a materiálů), facebookové skupiny (např. Šijeme roušky v Brně, Ostrava šije roušky apod.), osvětové weby podporující nošení roušek (např. Roušky všem, Chráním nejslabší). Mezi další internetové portály a aplikace zaměřené na všeobecnou pomoc v potřebných místech a lidem v nouzi patřily Dobro (propojuje dobrovolníky s potřebnými), Seniore (propojuje seniory s dobrovolníky), Spojíme se (spojuje dobrovolníky s poptávkou pomoci) apod. Vznikala Dobrovolnická centra v rámci univerzit, např. Dobrovolníci MUNI (shromažďuje kontakty na studenty a zaměstnance s ochotou pomáhat v těchto oblastech, např. pomoc ve Fakultní nemocnici, hlídání dětí apod.) nebo skautské aktivity, např. Skautská pomoc (propojuje skautské dobrovolníky s potřebnými lidmi prostřednictvím Linky seniorů Elpida) (Vinklová, 2020 [online]).

Průzkum uskutečněný výzkumnou agenturou LPSOS ve spolupráci s Asociací společenské odpovědnosti v oblasti dobrovolnictví ukázal, že 80 % Čechů se zapojilo do dobrovolné pomoci v uplynulém roce 2020. Především v první vlně pandemie lidé podporovali podniky a pomáhali sousedům. Finanční dary poskytla více než třetina lidí (Glaserová, 2020 [online]).

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Metodologie výzkumu

4.1 Představení výzkumného problému, cíle a otázek

Na začátku roku 2020 se v Evropě začala šířit pandemie covidu-19, která se postupně rozšířila do všech států. V únoru 2020 se objevily první případy nákazy i v České republice. Na základě vládních opatření lidé začali reagovat na vznikající problémy a solidarita mezi lidmi se projevila v podobě dobrovolné formální i neformální pomoci (Diecézní..., 2020 [online]).

Kvalitativní výzkum je zaměřený na *porozumění motivace studentů KKSP CMTF UP k dobrovolnictví v době pandemie covidu-19*. Fenomén pandemie ve světě už je každému známý. Média a politika se široce zabývají touto tematikou a hledají východiska z aktuální obtížné situace. Dopad je rozsáhlý na ekonomiku státu, ale rovněž i ve zdravotních a sociálních oblastech. V roce 2020 se musela česká společnost vypořádat už se dvěma vlnami pandemie, které s sebou nesly i řadu opatření dopadajících na nejslabší členy obyvatelstva. A v tomto nelehkém boji se probudila silná solidarita a empatie se zasaženými (Zprávy aktuálně, 2021 [online]). Řada organizací se zapojila do pomoci v boji proti covidu-19 a vytvořila projekty k omezení sociálního dopadu (lidé měli možnost být dobrovolníky v sociálních službách, zdravotních zařízeních, pomáhali seniorům s nákupy v rámci organizací, hlídali děti zdravotníkům, šili roušky sousedům apod.). Univerzity podporují studenty k zapojení se do dobrovolnictví, informují je o tom, vytvořily Dobrovolnická centra a internetové portály (Zprávy aktuálně, 2020 [online]).

Určitý nátlak společnosti a politiky může vyvolat v lidech pocit povinnosti pomáhat v době pandemie. Studenti dostávají emaily od školy, telefonáty od hygienických stanic, setkávají se s různými iniciativami a projekty od organizací, ale rovněž kraje a města vyzývají ke spolupráci na výpomoc dobrovolníky ze všech oblastí (Plzeňská..., 2020 [online]).

Může vyvstát dojem, že aktuální krizová situace vyvolává v lidech pocit touhy pomáhat a pocit povinnosti dobrovolně jednat. Avšak hlavním motivátorem může být cokoliv. Zajímá mě, jestli je mezi dobrovolníky tak silný pocit nátlaku od společnosti, který je nutí reagovat na vzniklé problémy.

V projektu kvalitativního výzkumu ve své absolventské práci uvádím, že samotní dobrovolníci mohou získat přínosy v osobním i profesním růstu, které mohou pozitivně ovlivnit společnost. Pokud jim však společnost klade překážky nebo činí nátlak, odkud dobrovolníci budou čerpat zdroj motivace k pomoci? (Igazová, 2016, s. 46)

Ve své diplomové práci se zaměřuji na studenty, kteří mají nebo nemají žádnou zkušenost s dobrovolnictvím. Ve výše zmíněném pokračuji v úvaze, zdali studenti vnímají dostatečnou podporu ze strany školského zařízení, nebo naopak cítí určitý nátlak, aby činili dobrovolnictví. Pokud vnímají nátlak, mají dobrovolníci „chuť“ pokračovat v pomoci, i když už není zjevně zdůrazněna potřeba ve společnosti? A jak podpořit motivaci studentů k dobrovolnictví v době krize? Jaká je motivace studentů a jejich přínosy díky dobrovolnictví během pandemie covidu-19? To jsou úvahové otázky, které mě zajímají a přivádějí ke zkoumanému problému. Výzkumným problémem mé diplomové práce je to, že motivace studentů v době pandemie covidu-19 nebyla ještě zkoumána.

Hlavním výzkumným cílem je *porozumět motivaci studentů KKS CMTF UP k dobrovolnictví během pandemie covidu-19*. Jako hlavní výzkumnou otázku jsem zvolila: *Jaká je motivace studentů KKS CMTF UP k dobrovolnictví během pandemie covidu-19?* Hlavní výzkumnou otázku rozvíjí čtyři dílčí výzkumné otázky:

- Co studenty motivovalo k dobrovolnické činnosti před pandemií covidu-19 a během ní? Jak studenti hodnotí dobrovolnickou zkušenost v době pandemie?
- Jak studenti vnímají podporu motivace k dobrovolnictví ze strany CMTF UP v Olomouci?
- Jak studenti hodnotí přínosy dobrovolnictví?
- Jaké bariéry v dobrovolnictví vnímali studenti?

4.2 Metodologie

Zvolila jsem kvalitativní výzkumnou strategii, kterou Disman (1993, s. 285–291) charakterizuje jako výklad sociální reality prostřednictvím sběru nečíselných a empirických dat, jehož cílem je tvořit nové hypotézy a teorie. Jednoduše řečeno: zmíněná metoda nám pomáhá odkrýt význam sdělovaných informací a porozumět pozorující realitě.

Pro lepší pozornost při výzkumu a zamezení sesbíraných subjektivních dojmů se budu inspirovat myšlenkami autorů Strausse a Corbina (1999, s. 10–11). Budu chtít odhalit, a především porozumět tomu, co je podstatou zkoumaného problému. Situaci je potřeba sledovat kriticky, rozeznat zkreslení významu věci a přijmout spolehlivé údaje. Disponovat sociální vnímavostí, komunikačními schopnostmi a abstraktním myšlením je důležité a potřebné k získávání dat u zkoumaného jevu (tamtéž).

Pro získání kvalitativních dat jsem zvolila jako základní metodu rozhovor. Obecně je vnímán jako nejobtížnější, ale zároveň je to nejvýhodnější metoda. Vybrala jsem si tzv. interview tváří v tvář. V rámci techniky jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Využívám pevnou kostru otázek, které jsou pokládány komunikačním partnerům. Podle jejich odpovědi přizpůsobuji následující otázky podstatné pro získání kvalitních dat. Na začátku budu klást otázky pro uvolnění atmosféry a získání důvěry. Následně se dostanu k otázkám, které se týkají hlavní otázky a přibližují se k jádru rozhovoru. Neopomenu prokládat rozhovor doplňujícími otázkami pro získání většího a kvalitnějšího množství dat, především v momentě neporozumění významu výpovědi účastníka výzkumu. Závěrečnou část interview pocítím, jestliže odpovědi už nejsou relevantní k tématu výzkumu nebo jsem z časového hlediska vyčerpala akceptovatelný limit (Miovský, 2006, s. 159–170).

Při tvorbě scénáře polostrukturovaného rozhovoru s účastníky výzkumu jsem se rozhodla provést operacionalizaci na základě hlavní výzkumné otázky a jejích dílčích otázek. Ve scénářích se budou vyskytovat konkrétní otázky pokládány komunikačním partnerům. Vytvořím tři scénáře pro tři skupiny komunikačních partnerů rozdělených podle jejich zkušenosti s dobrovolnictvím. První scénář je pro účastníky výzkumu, kteří započali dobrovolnickou činnost před pandemií covidu-19 a stále v tom pokračují i během ní. Druhý scénář je v mém výzkumu pro studenty, jež s dobrovolnictvím započali teprve v době pandemie. Třetí scénář je pro komunikační partnery mající zkušenost s dobrovolnou pomocí před pandemickou krizí v České republice a nyní už nepomáhají nebo nemají žádnou zkušenost. Díky úvodním tazatelským otázkám zjistím, do které skupiny patří jednotliví účastníci výzkumu.

Tazatelské otázky:

- **Pracuješ jako dobrovolník?**

Odpověď je ne. (1. scénář)

- **Začal jsi pracovat jako dobrovolník už před humanitární krizí pandemie covidu-19 v ČR a pokračuješ v dobrovolné práci dál?**

Odpověď je ano. (2. scénář)

- **Začal jsi pracovat jako dobrovolník až během humanitární krize pandemie covidu-19 v ČR?**

Odpověď je ano. (3. scénář)

Následně se pokusím zobrazit v rámci operacionalizace svých dílčích výzkumných otázek oblasti a podoblasti zkoumání a konkrétní otázky pro rozhovor. Do oblasti zkoumání jsem zařadila témata vycházející z dílčích otázek. Patří tam **motivace k dobrovolnictví během pandemie covidu-19 a před ní, podpora studentů k dobrovolnictví ze strany školy, přínosy dobrovolnictví z pohledu studentů, bariéry a překážky dobrovolnictví.** Do podoblastí zkoumání jsem zařadila témata vyplývající z oblasti zkoumání, která zaštiťují konkrétní otázky kladené v rozhovoru s účastníky výzkumu. Jsou tam zařazené tyto podoblasti zkoumání: zkušenost s dobrovolnictvím, hodnocení dobrovolnictví před pandemií a během ní, motivace k dobrovolnictví před pandemií a během pandemie, očekávání, hodnocení podpory studentů k výkonu dobrovolnictví ze strany školy, vnímání podpory studentů KKS od CMTF UP, portál Dobrovolnického centra UP, přínosy před dobou pandemie a během ní, osobní přínosy pro samotné dobrovolníky, vliv dobrovolnictví na studenty v profesním růstu, přínos dobrovolnictví pro společnost, příjemce pomoci, organizace, bariéry pro vstup do dobrovolnictví, bariéra zastavující působení, překážky znepříjemňující působení dobrovolníka, osobní ztráty zapříčiněné dobrovolnictvím. Nakonec zde zařazuji konkrétní otázky, jež využiji pro scénáře rozhovorů s účastníky výzkumu. Operacionalizaci dílčích otázek jsem zobrazila ve schématech pro přehlednost transparence informací.

Schéma č. 1 se zaměřuje na první dílčí otázku: **Co studenty KKS CMTF UP v Olomouci motivovalo ke zvolení dobrovolné pomoci před pandemií covidu-19 a během ní a jak tuto zkušenost vnímají?** Uvádím zde motivaci a zkušenost studentů s dobrovolnictvím během pandemie a také před ní.

Schéma č. 1: Operacionalizace první dílčí výzkumné otázky

Dílčí výzkumné otázky	Oblast ke zkoumání	Podoblast zkoumání	Tazatelské otázky
Co studenty KKS CMTF UP v Olomouci motivovalo ke zvolení dobrovolné pomoci před pandemií covidu-19 a během ní a jak tuto zkušenost vnímají?	Motivace k dobrovolnictví během pandemie covidu-19 a před ní	Zkušenost s dobrovolnictvím (2. kpt.)	Jak ses dostal k dobrovolnictví a jak dlouho to děláš?
		Jsi dobrovolníkem v nějaké organizaci nebo pomáháš sám bez organizace, např. sousedská pomoc? A jak ses k této oblasti dostal?	
		Jakou činnost děláš a jak ses k ní dostal?	
		Co se změnilo před krizí pandemie a během ní v tvé dobrovolné činnosti?	
		Hodnocení dobrovolnictví před pandemií a během ní (1. kpt.)	Jak vnímáš své dobrovolnictví před krizí a během ní?
		Co je pro tebe nejdůležitější v dobrovolnictví?	
		Jak hodnotíš dobrovolnictví v době pandemie? Vnímáš, že je dostatek dobrovolníků? Proč je tomu tak?	
		Motivace k dobrovolnictví (1. kpt.)	Co tě vedlo k rozhodnutí být dobrovolníkem?
		Proč sis zvolil tuto cílovou skupinu a činnost?	
		Myslíš, že je vhodné motivovat lidi do dobrovolnictví? Pokud ano, jak bys to dělal?	

		Motivace k dobrovolnictví před pandemií a během ní (1. kpt.)	Ráda bych se dozvěděla o tvé motivaci k dobrovolnictví v době pandemie. Co tě vedlo k dobrovolné pomoci?
			Změnila se tvá motivace k dobrovolnictví během pandemie?
			Co tě vedlo k tomu zvolit si dobrovolnictví v rámci organizace/pomáhat sám bez organizace?
		Očekávání (1. kpt.)	Jaká byla tvá očekávání z dobrovolnictví nebo z tvých činností?
			Jak se naplnila tvá očekávání v začátku nebo v průběhu dobrovolnictví?
			Jaké byly začátky tvé činnosti a co bylo jinak, než sis představoval?

Zdroj: autorka

Druhé schéma se zaměřuje na druhou dílčí otázku: **Jak studenti KKS vnímají podporu motivace k dobrovolnictví ze strany CMTF UP v Olomouci?** Uvádím zde problematiku podpory studentů k dobrovolnictví ze strany škol a hodnocení studentů týkající se podpory motivace k dobrovolnictví ze strany CMTF UP v Olomouci.

Schéma č. 2: Operacionalizace druhé dílčí výzkumné otázky

Dílčí výzkumné otázky	Oblast ke zkoumání	Podoblast zkoumání	Tazatelské otázky
Jak studenti KKS vnímají podporu motivace k dobrovolnictví ze strany CMTF UP v Olomouci?	Podpora studentů k dobrovolnictví ze strany školy	Hodnocení podpory studentů k dobrovolnictví ze strany školy (3. kpt.)	Považuješ za potřebné, aby školy podporovaly dobrovolnictví? Pokud ano, jak by to mohly podle tvého názoru dělat?
		Vnímání podpory motivace studentů KKS ze strany CMTF UP (3. kpt.)	Jak vnímáš podporu ze strany tvé školy k dobrovolnictví?
			Jaké nedostatky v podpoře motivace vnímáš?
			Co doporučuješ fakultě, jak může studenty lépe podporovat? Co má dělat jinak?
		Portál Dobrovolnického centra UP (3. kpt.)	Využil jsi k hledání dobrovolné pomoci Dobrovolnické centrum UP? A proč?
			Co o tomto portálu víš?
Máš s portálem zkušenost? Vnímáš potřebu v něčem vylepšit Dobrovolnické centrum UP?			

Zdroj: autorka

Třetí schéma se zaměřuje na třetí dílčí otázku: **Jak studenti KKS CMTF UP v Olomouci hodnotí přínosy dobrovolnictví?** Zaměřuji se na oblast přínosů dobrovolnictví pro samotné studenty, příjemce pomoci, společnost a organizace během doby pandemie a také před ní.

Schéma č. 3: Operacionalizace třetí dílčí výzkumné otázky

Dílčí výzkumné otázky	Oblast ke zkoumání	Podoblast zkoumání	Tazatelské otázky
Jak studenti KKS CMTF UP v Olomouci hodnotí přínosy dobrovolnictví?	Přínosy dobrovolnictví z pohledu studentů KKS CMTF UP v Olomouci	Přínosy dobrovolnictví před pandemií a během ní (4. kpt.)	Jak vnímáš svůj přínos v dobrovolnictví?
			Jaký rozdíl vidíš v přínosech dobrovolnictví před krizí a během ní?
		Osobní přínosy pro samotné dobrovolníky (4. kpt.)	Jaký vnímáš přínos dobrovolnictví pro tebe samotného v tvém osobním růstu?
			Co ti dobrovolnictví dalo? Jak tě to ovlivnilo?
			Co ses díky dobrovolnictví naučil? V čem tě to rozvinulo?
		Vliv dobrovolnictví na studenty v profesním růstu (4. kpt.)	Co ti dobrovolnictví dalo do tvé budoucí profese?
			V jakých dovednostech ses díky dobrovolnictví zdokonalil pro tvou budoucí profesi? V jakých schopnostech ses rozvíjel?
			Ovlivnila tě dobrovolnická zkušenost ve tvém směřování k budoucímu studiu nebo profesi?

			Jak můžeš zužitkovat dobrovolnickou zkušenost do budoucna?
			Domníváš se, že ti dobrovolnictví může pomoci najít uplatnění? Pokud ano, v čem?
		Přínos dobrovolnictví pro společnost (4. kpt.)	Jaké přínosy dobrovolnictví získá společnost?
			Jak dobrovolnictví ovlivňuje společnost?
			Jak hodnotíš momentální přínos dobrovolníků během pandemie pro společnost?
		Přínos dobrovolnictví pro příjemce pomoci (4. kpt.)	Jaký vnímáš přínos dobrovolnictví pro příjemce pomoci?
			Co dobrovolnictví přineslo příjemcům pomoci během pandemie?
		Přínos dobrovolnictví pro organizace (4. kpt.)	Co dobrovolníci mohou přinést pro organizace?
			Vnímáš rozdíl v přínosech dobrovolnictví pro organizace před pandemií a během ní?

Zdroj: autorka

Čtvrté schéma se zaměřuje na čtvrtou dílčí otázku: **Jaké bariéry v dobrovolnictví vnímali studenti KKS CMTF UP v Olomouci?** Zobrazují zde oblast bariér zabraňujících studentům dobrovolně pomáhat nebo oblast překážek znepríjemňujících působnost v dobrovolnictví.

Schéma č. 4: Operacionalizace čtvrté dílčí výzkumné otázky

Dílčí výzkumné otázky	Oblast ke zkoumání	Podoblast zkoumání	Specifické otázky v rozhovoru
Jaké bariéry v dobrovolnictví vnímali studenti KKS CMTF UP v Olomouci?	Bariéry v dobrovolnictví	Bariéry pro vstup do dobrovolnictví (5. kpt.)	Z jakých důvodů nejsi dobrovolníkem?
			Co je hlavní bariérou, aby ses stal dobrovolníkem?
			Co ti bránilo vstoupit do dobrovolnictví před krizí nebo během ní?
		Bariéra zastavující působení v dobrovolnictví (5. kpt.)	Co ti zabránilo dál pokračovat v dobrovolnictví?
	Co bys musel udělat, aby bariéra mohla být odstraněna?		
	Vnímáš z něčeho obavy nebo strach v dobrovolnictví?		
Překážky v dobrovolnictví	Překážky znepríjemňující působnost v dobrovolnictví (5. kpt.)	Vnímáš nějaké problémy v dobrovolnictví?	
		Vnímáš nějaké překážky ze strany organizace, příjemce pomoci nebo společnosti znepríjemňující působnost v dobrovolnictví?	
	Ztráta zapříčiněná dobrovolnictvím (5. kpt.)	Co ti dobrovolnictví vzalo?	

Zdroj: autorka

4.3 Výběr výzkumného souboru a jeho charakteristika

Pro výběr zkoumaných objektů jsem propojila dvě metody. Výběr nabalováním (sněhová koule) a záměrný výběr (tzv. účelový). Účelový výběr je široce známá a časově nenáročná metoda v kvalitativním šetření. Využívá se tam, kde není potřeba mít příliš rozsáhlý soubor účastníků a je snadno dostupný. Záměrně vyhledávám komunikační partnery podle mých předem daných kritérií. Své potenciální účastníky výzkumu jsem selektovala podle vlastností a jevů vhodných pro můj výzkum a kteří s účastí na výzkumu souhlasili (Miovský, 2006, s. 136). Výběr nabalováním je vítaná metoda ve specifických souborech, jež jsou pro mě jako výzkumníka neznámé a nemají vhodnou oporu ve výběru. Mluvíme o kombinaci dvou metod účelového výběru a prostého náhodného výběru (Reichel, 2009, s. 83). Na počátku jsem vybrala pár osob do zkoumaného souboru vyhledaných díky poskytnutým údajům KKS. Studenty jsem obeznámila s důvody mého výběru a vyzvala je k účasti. Posléze jsem využila metodu *sněhové koule* a požadovala po nich, aby kontaktovali své ochotné spolužáky a přátele z řad studentů KKS kvůli mému výzkumu. Na základě předaného kontaktu jsem oslovila potenciální účastníky výzkumu a dotazovala se jich na totéž, čímž množina vybraných lidí narůstala.

S žádným z partnerů jsem se fyzicky nesetkala. Vzhledem k přísným opatřením během pandemie covidu-19 (např. omezení pohybu) jsem s nimi měla pouze virtuální online rozhovor. Níže uvádím kritéria zvolená pro výběr výzkumného souboru:

- Komunikační partner je studentem na Katedře křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.
- Komunikační partner studuje magisterské studium prezenční formy.
- Komunikační partner má zkušenost s dobrovolnictvím před pandemií covidu-19 nebo během ní nebo nemá žádnou zkušenost.
- Komunikační partner má čas a možnost se s výzkumníkem spojit online formou. Má kvalitní internetové připojení a aplikaci Skype nebo Messenger.
- Komunikační partner je ochoten zúčastnit se mého výzkumu, zodpovídat dle možností na otázky a spolupracovat.
- Komunikační partner je upřímný, vstřícný, komunikativní.

Následně představím účastníky výzkumného šetření ochotné zapojit se do polostrukturovaného rozhovoru. Získala jsem metodou sněhové koule a záměrného výběru čtrnáct komunikačních partnerů. Na začátku sběru dat jsem je informovala o nahrávání rozhovorů a ubezpečila o anonymitě. Komunikační partnery jsem označila zkratkami KP1-KP14 namísto jejich jmen. Níže ve schématu č. 5 a č. 6 charakterizují komunikační partnery podle jejich pohlaví (zkr. M/Ž), zkušenosti s dobrovolnictvím před pandemií, během ní nebo bez zkušenosti s dobrovolnictvím, zkušenosti s formálním nebo neformálním dobrovolnictvím (zkr. F/N), uvedu datum uskutečnění rozhovoru a jejich souhlas se zpracováním získaných dat.

Schéma č. 5: Charakteristika účastníků výzkumu (KP 1-7)

	KP1	KP2	KP3	KP4	KP5	KP6	KP7
Pohlaví	Ž	Ž	M	M	Ž	Ž	Ž
Zkušenost s dobrovolnictvím před pandemií a během ní	Během	Během	Před/ během	Před/ během	Před/ během	Před	Před/ během
Formální/neformální dobrovolnictví	N	N	F	F	F	F	F/N
Datum uskutečnění rozhovoru	1. 5. 2020	3. 5. 2020	3. 5. 2020	4. 5. 2020	4. 5. 2020	5. 5. 2020	7. 5. 2020
Souhlas se zpracováním získaných dat	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano

Zdroj: autorka

Schéma č. 6: Charakteristika účastníků výzkumu (KP 8-14)

	KP8	KP9	KP10	KP11	KP12	KP13	KP14
Pohlaví	Ž	Ž	Ž	Ž	M	Ž	Ž
Zkušenost s dobrovolnictvím před pandemií a během ní	Před/během	Žádné	Před	Před/během	Před	Před/během	Před
Formální/neformální dobrovolnictví	N	X	F	F/N	F	F	F/N
Datum uskutečnění rozhovoru	12. 5. 2020	20. 5. 2020	25. 5. 2020	16. 6. 2020	8. 10. 2020	3. 11. 2020	11.11. 2020
Souhlas se zpracováním získaných dat	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano

Zdroj: autorka

4.4 Zásady etického jednání

Existují různá doporučení ve společenskovedním výzkumu, jež vymezují etická pravidla pomáhající předcházet nedorozuměním a jiným úskalím. Jedno z důležitých doporučení etického aspektu je **důvěryhodnost výzkumníka**. Od kvality rozhovoru se odvíjí také důvěra a respekt, kterou si výzkumník získá díky zvýšení motivace k účasti a poskytnutí validních informací. Dalším důležitým etickým pravidlem je **empatická neutralita** obsahující zájem, porozumění a praktickou účast výzkumníka vůči komunikačním partnerům. Na druhou stranu musí být neutrální ke zjištěným údajům, které zaznamenává. Snahou je vyhnout se hodnocení v průběhu získávání dat. Podstatou jednání výzkumníka je jeho empatická schopnost spolu se schopností získat validní data (Miovský, 2006, s. 278–280).

Podle Hendla (2005, s. 155) jsou základní etická pravidla nedílnou součástí výzkumu. Předchází různým úskalím mezi výzkumníkem a účastníky výzkumu:

- Souhlas s účastí ve výzkumu – uskutečnění výzkumu se provádí na základě dobrovolného informovaného souhlasu komunikačních partnerů, kteří jsou plně informováni o průběhu a okolnostech výzkumu.

- U nezletilých účastníků výzkumu je zapotřebí získat informovaný souhlas zákonných zástupců.
- Souhlas podaný aktivním nebo pasivním způsobem. Aktivní souhlas je vyjádřen např. podepsaným dokumentem. V pasivním souhlasu hraje psaná forma roli v momentě nesouhlasu na účasti ve výzkumu.
- Na začátku nebo v průběhu rozhovoru musí účastníci výzkumu být obeznámeni s pravdou a důvodem zatajených informací na konci studie.
- Akceptovatelná svoboda rozhodnutí o ukončení účasti ve výzkumu na začátku nebo v jeho průběhu. Účastníci výzkumu musí o této možnosti vědět.
- Výzkum je anonymní, proto identita komunikačních partnerů nesmí být odhalena nikomu dalšímu (Hendl 2005, s. 155).

Na druhou stranu Miovský (2006, s. 280–285) uvádí níže uvedená etická pravidla chránící komunikační partnery ve výzkumu:

- **Souhlas s účastí ve výzkumu** – účastníci výzkumu stvrzují informovaný souhlas, pokud možno písemně. Rozumí povaze výzkumné práce a jsou si vědomi rizik, výhod a nevýhod své účasti na výzkumu. Kdykoliv mohou svou účast na výzkumu ukončit, aniž by k tomu byli nuceni nebo cítili nátlak.
- **Možnost nezbytného omezení informovaného souhlasu** – v případě nezbytného utajení nebo klamu ve výzkumu je zodpovědností výzkumníka zvážit, zda použitý postup směřující k omezení informovaného souhlasu bude vhodný a ospravedlnitelný. Po ukončení intervence musí být předané jasné a kompletní informace nebo vysvětlené důvody striktního odmítnutí účastníka ve výzkumu.
- **Ochrana soukromí a osobních údajů účastníků výzkumu** – výzkum musí být v souladu s platným zákonem o ochraně osobních údajů.² Tyto údaje se týkají konkrétního a identifikovatelného jedince. Účastníci musí být informováni o tom, kdo bude mít přístup k získaným informacím.

² Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a jejich uchování v informačních systémech.

- **Odměna účastníkům výzkumu** – je to na dobrovolnosti výzkumníka, zdali bude chtít účastníky odměnit. Forma odměny by neměla být v rozporu s výchovnými principy (např. alkohol). Odměna musí být pečlivě zvážena v kontextu prostředí, životního stylu a se všemi dopady. Častou formou je finanční odměna.
- **Nesmí dojít k poškození nebo újmě účastníků výzkumu** – Výzkumník si stanovuje jasně ohraničená pravidla a postupy práce vedoucí k ochraně bezpečnosti účastníků. Nesmí dojít k duševní, hmotné nebo jiné újmě. Není akceptovatelné vystavovat účastníky výzkumu nepřiměřeným rizikům nebo situacím porušujícím etická pravidla.

Zmíněná etická pravidla budou doprovázet má jednání s účastníky výzkumu. Důležitou vlastností ve vztahu s komunikačními partnery je mít empatii, důvěrnost a otevřenost. Budu dbát na to, abych nekladla žádné překážky účastníkům výzkumu. Celý proces sbírání dat musí proběhnout s respektem a citlivé údaje o studentech musí zůstat v anonymitě. Se získanými daty budu nakládat opatrně, aby nedošlo k identifikaci komunikačních partnerů. Z toho důvodu nikde nezveřejním jména a ani přepisy z rozhovorů nebudou součástí příloh na konci práce.

Kdo bude mít přístup k informacím, sdělím účastníkům výzkumu na začátku výzkumu. Obeznámím je s tématem a cílem výzkumu a jeho otázkami. Není zapotřebí zatajovat informace nebo okolnosti kolem výzkumu. Pokud student odmítne účast z jakéhokoliv důvodu, jeho rozhodnutí budu akceptovat. Jako odměnu pro studenty jsem zvolila poskytnutí mnou zpracované materiály ke studiu.

4.5 Metody zpracování a analýzy kvalitativních dat

Fáze zpracování dat je důležitá pro výsledek následné analýzy. Dílčí úkony a procedury potřebné pro třídění, uložení a znovuvyhledávání dat propojují fázi získávání dat a analýzy. Zmíněný způsob se nazývá *data management*. Díky němu zpracováváme data a poté je připravujeme pro analýzu. V kvalitativním přístupu se vyskytují opakovaně jednotlivé fáze, a proto se analýza v určité fázi váže k samotnému procesu získávání a zpracování dat, kdy je upravujeme pro dílčí analytickou proceduru. Na začátku data managementu stojí proces *fixování kvalitativních dat*, které jsou technicky zaznamenané a fixované na záznamu. Následně můžeme data upravovat, třídit a redukovat

prostřednictvím technického úkonu a různých procedur s fixovanou maticí. Nejtypičtější metoda fixace dat znamená, že získaná kvalitativní data jsou vázaná na matici ve formě např. zvukového záznamu na diktafon nebo telefon, fotografie, papírového záznamu apod. (Miovský 2006, s. 195–197).

Pro svou výzkumnou práci jsem zvolila výše zmíněnou metodu kvůli komplexním informacím získaným z rozhovorů a zachycených přesných údajů podle reality v procesu získávání dat. Záznam zachytí mluvené slovo, kde účastník výzkumu klade důraz na jednotlivá slova, může zdůraznit silou svého hlasu určité významy, vydávat zvuky, např. smích (lze rozpoznat, kdy se ve výpovědi jednalo o humor). Vzhledem k opatřením během pandemické situace v České republice se nedalo v roce 2020 setkat s účastníky výzkumu osobně, využila jsem proto pro rozhovory internetové komunikační aplikace Skype a Messenger. Jsou to nejčastější univerzální komunikační programy. Fixaci dat ve zvukovém záznamu jsem zaznamenala prostřednictvím telefonu a dva rozhovory v audiozáznamu v programu Audacity v počítači. Nakonec jsem všech čtrnáct zvukových záznamů přepsala do textové podoby v počítačovém programu Word 2010. Snahou bylo autenticky archivovat kódovaná data.

Dalším procesem v mém výzkumu byla analýza získaných dat prostřednictvím otevřeného kódování. Důležitým krokem bylo identifikovat významové jednotky z pasáží rozhovorů a určit z nich témata – zdali mají vztah k výzkumným otázkám, k literatuře a k znakům používaným účastníky výzkumu. V průběhu výzkumu jsou postupně doplňovány dalšími jednotky a tématy prostřednictvím nových myšlenek vyplývajících z rozhovorů. Sesbíraný seznam témat pomáhá vidět celek. Postupně je třízen a doplňován o další témata vedoucí k *rozkrutí textu* v analýze. Významové jednotky z rozkrutého textu jsem třídila na tvrdá data (deskriptivní údaje) a vztahová témata (interpretativní údaje) obsahující děje, pocity apod. Na základě shromážděných významových jednotek jsem podle shodných znaků a podobností vytvořila subkategorie vycházející z kategorií, které tvoří celek v jednotlivých tématech. Celý proces kódování je o objevování kategorií a jejich vlastností. Pomáhá mi to identifikovat vztah mezi subkategoriemi a kategoriemi vedoucími k hlavním kategoriím. Kategorie ve výzkumu jsem doplnila důkazy prostřednictvím interpretací doslovných citací z rozhovorů. Na závěr ověřím platnost údajů interpretací v rámci opory v literatuře a identifikovaných podmínek validity. Nakonec vytvořím rámec teorie, v níž prezentuji a vysvětluji nálezy v interpretaci dat

a popisují výsledky výzkumu. Obsahem závěrečné výzkumné zprávy bude diskuse, závěr a doporučení (Miovský, 2006, s. 220–229).

Citlivost je důležitá vlastnost výzkumníka. Vyplývají z ní tři zdroje: teoretická, osobní a profesní citlivost. Teoretickou citlivost jsem získala z několika zdrojů, především z odborné literatury, výzkumných prací a internetových zdrojů. Pro růst teoretické citlivosti mi byla přínosem publikace *Motivace k dobrovolnictví* nebo *Dobrovolnictvo na Slovensku – výskumné reflexie* od Matulayové a kolektivu autorů. Rovněž mě v oblasti motivace dobrovolníků inspirovala publikace od Friče a Pospíšilové. Díky seznámení s literaturou jsem nabyla vědomosti zvyšující citlivost potřebnou pro vnímání zkoumaného jevu. Dalším zdrojem citlivosti je profesní zkušenost pomáhající porozumět událostem a jednání v daném oboru. V této oblasti mám zkušenost pouze se svou bakalářskou prací, v níž jsem zaměřovala pozornost na přínosy pro dobrovolníky pomáhající uprchlíkům na balkánské migrační trase. Třetí zdroj citlivosti je osobní zkušenost. Badatel získá vyšší citlivost vůči pozorovanému jevu a základ pro porovnání zkušenosti své i druhých ve výzkumu. Nicméně není jistotou, že má zkušenost bude podobná jako u ostatních ve zkoumané oblasti (Strauss a Corbinová, 1999, s. 28-29). Má vlastní zkušenost s dobrovolnictvím je bohatá. Měla jsem možnost formálně i neformálně pomáhat mezi uprchlíky, s dětmi v dětských domovech a na táborech, mezi lidmi bez domova atd. Avšak zkušenost s dobrovolnictvím během pandemie nemám. Z pozice badatele to vnímám jako nedostatek cenných zkušeností pro získání důležitých informací. A zároveň pro možnost zvýšení osobní citlivosti je badatel omezen v těchto oblastech: *vhled do problematiky, podnícení k tvorbě pojmů a porozumění vztahů relevantních k tématu motivace dobrovolníků pro možnost zvýšení osobní citlivosti.*

4.6 Průběh výzkumného šetření

Realizace výzkumu trvala od května až do konce podzimu roku 2020 v Moravskoslezském kraji. Vzhledem k nouzovému stavu a mimořádným opatřením během celorepublikového zásahu nemoci covid-19 a rovněž k mé vlastní karanténě a fyzické vzdálenosti jednotlivých komunikačních partnerů jsem se rozhodla pro získávání dat využít internetové komunikační aplikace Skype nebo Messenger. V problematice dobrovolnictví jsem se pohybovala během absolventské i bakalářské práce, ve kterých jsem zkoumala přínosy dobrovolníků. Ve své diplomové práci jsem čerpala ze své osobní a odborné zkušenosti. Před vstupem do terénu a získáváním dat

jsem nejprve sledovala situaci kolem pandemie covidu-19 v České republice. Zajímalo mě, jak společnost situaci zvládá a reaguje na sociální problémy vzniklé díky opatřením. A v neposlední řadě bylo v mém zájmu pozorovat reakce českých univerzit a mé vlastní fakulty CMTF UP v Olomouci na vznik epidemické situace a na potřebu pomoci v podobě dobrovolnictví. Sledovala jsem aktivity CMTF a její katedry KKS směřované k podpoře studentů. Katedra na jaře minulého roku 2020 posílala studentům informace o potřebě dobrovolnictví a o možnostech, jak se zapojit. Dále zaslala tabulku pro studenty k vyplnění jejich dobrovolnických aktivit a rovněž údaje o dobrovolnictví Univerzity Palackého s možností se zapojit.³ Pro můj výzkum jsem oslovila známé studenty z magisterského oboru Charitativní a sociální práce. Na ostatní studenty sociální práce jsem získala kontakt v seznamu jmen studentů KKS. Jejich profily jsem našla na internetovém prohlížeči Facebook a v internetové komunikační aplikaci Messenger, díky kterým jsem se s některými z nich úspěšně zkontaktovala. Napsala jsem jim podrobnosti o své osobě a své výzkumné práci. Informovala jsem je o způsobu hledání jejich osoby a žádala o jejich účast na mém výzkumném šetření. Na výzvu reagovalo šest lidí. Od nich jsem pak metodou *sněhové koule* získala kontakty na jejich spolužáky a další studenty. Celkem jsem získala čtrnáct studentů pro můj výzkum. Pro výzkumný vzorek jsem vybírala studenty prvního nebo druhého ročníku magisterského studia na Katedře křesťanské sociální práce, kteří mají zkušenost s dobrovolnictvím v době epidemické situace v Česku nebo před ní. Uvítala jsem rovněž studenty bez zkušeností. Cílem bylo zjistit, co překáží v motivaci zapojit se do dobrovolnictví. Ze čtrnácti komunikačních partnerů je sedm studentů KKS, kteří započali dobrovolnictví před pandemickou krizí v České republice a nadále pomáhají i během ní. Dva studenti mají zkušenosti s dobrovolnictvím v době epidemické krize. Čtyři mají zkušenosti pouze před zásahem pandemie. Jeden student je bez zkušeností. Nejvíce rozhovorů se uskutečnilo v dubnu a v květnu. V dalších měsících jsem sbírala rozhovory podle mých i jejich možností až do listopadu. Nejčastěji jsem dělala rozhovory přes videohovor v internetové komunikační aplikaci Skype a Messenger. Nahrávky jsem zaznamenávala do mobilu.

³ Vlastní vyzorování aktivity CMTF UP v Olomouci prostřednictvím obdržení jejich informace pro studenty formou hromadného e-mailu

V průběhu podzimního a zimního období byly nahrávky přepisované do počítače v programu Word a od nového roku 2021 jsem zpracovávala a analyzovala získaná data.

Na začátku května jsem se v rámci pilotního rozhovoru domluvila se studentkou druhého ročníku. Souhlasila s polostrukturovaným rozhovorem, prostřednictvím kterého jsem následně upravila konkrétní otázky. Dbala jsem na srozumitelnost otázek pro účastníky výzkumu a jejich adekvátnost k dosažení cíle. Uvědomila jsem si, na co mám klást větší důraz a co upozadit, např. dobrovolnice do poloviny rozhovoru nevěděla, že mě zajímá nejen formální dobrovolná zkušenost, ale také neformální. Poté jsem se jí znovu ptala na otázky směřující k motivaci neformálně pomáhat a jiné s tím spojené. Kvůli tomu jsem ztratila více času, než kdyby tomu bylo jinak. Veškeré nedostatky v otázkách jsem upravila, abych příště získala kvalitnější data a zamezila ztrátě času v průběhu rozhovoru.

Dalším negativem v rozhovorech prostřednictvím aplikací Skype nebo Messenger byl slabý internetový signál nebo jeho výpadky. Nicméně vždy se nám podařilo problém vyřešit a v komunikaci pokračovat. Kontakt trval většinou kolem čtyřiceti minut. Před začátkem výzkumu jsem obeznámila komunikačního partnera s tématem mé práce a jeho náležitostmi, etickými pravidly našeho rozhovoru a s možností kdykoliv kontakt přerušit bez udání důvodu. Následně jsem požadovala souhlas na účasti výzkumu a možnost kontaktovat komunikačního partnera v případě nesrovnalosti během analýzy dat. Neopomenula jsem obeznámit komunikačního partnera s okamžikem spuštění nahrávky a na konci rozhovoru s vypnutím nahrávky. Kladla jsem důraz na navození příjemné atmosféry v rozhovoru skrze mou pozornost a otevřenost, vstřícnost a respekt.

III. ANALYTICKÁ ČÁST

5 Motivace studentů k dobrovolnictví

5.1 Motivace k dobrovolnictví před pandemií covidu-19 a během ní

5.1.1 Očekávání a jeho naplnění

Určité akty chování, které se opakují, vytvářejí očekávání, která se zakořeňují do kultury společnosti. Dobrovolníci kladou jistý důraz na naplnění očekávání, které je motivovalo k dobrovolnictví. Naplňování tohoto předpokladu přináší určitou odměnu, což je přínosem pro očekávající dobrovolníky. A proto jsem si dovolila tuto problematiku zařadit do podkapitoly jako první, neboť rámuje motivaci i přínos.

Očekávání u formálních a neformálních dobrovolníků poskytujících pomoc před pandemií i během ní se nelišilo.

Před výskytem nákazy a v jejím průběhu komunikační partneři (KP) očekávali **dobry pocit z výkonu práce a pomoci potřebným, jehož výsledkem budou povzbuzení lidé**: „*Ano, já jsem měl naplnění, že budeme lidem pomáhat, že budou rádi a znám to*“ [...]. „*Byl jsem za to jako rád, když jsem viděl radost těch lidí, tak mně to stačilo, to, že jsme jim pomohli* [...].“ (KP3) „*Tak očekávání jsem měla, že pomůžu těm lidem, což si myslím a doufám, že se tak stalo.*“ (KP11) „*[...] Nikdy jsem si neřekla: ‚To dneska bylo hrozné, to už fakt neudělám.‘ Spíš jsem z toho měla ten dobrý pocit, a to mě potom i dál motivovalo do dalšího dobrovolnictví. Tak by to dávalo smysl.*“ (KP6) „*[...] Ale dobrý pocit z toho nějaký byl, protože ti lidé tam neměli co dělat ve volném čase a my jsme se jim ho snažili nějak zpříjemnit. Takže tohleto bylo dobrý* [...].“ (KP14) S tím souvisí **pocit užitečnosti**: „*Očekávání. No, tak chtěla jsem být nějakým způsobem užitečná, to bylo asi nějaké očekávání z mojí strany, ale jestli se to naplnilo, to si myslím, že jo, že se to naplnilo* [...].“ (KP13)

Jiní tvrdili, že **nic neočekávali od pomoci druhým**, chtěli pouze vykonat činnost: „*Očekávání? Asi jsem žádné neměla. Takže to bylo fajn* [...].“ (KP2) „*Očekávání? No asi ani ne. Já jsem nad tím ani tak jako nepřemýšlela moc, já jsem prostě si řekla, že pomůžu a nepřemýšlela jsem nad tím, že bych měla nějaký očekávání* [...].“ (KP1), ale vzápětí přišlo **zklamání z neadekvátní reakce příjemců**: „*No spíš mě akorát zarazila reakce třeba některých lékařů, že věděli, že pro to jedem, pro ten materiál naprosto*

dobrovolně a ne povinně, že třeba oni měli takové připomínky, jako: „No tak co, tak už mně to konečně dovezete“ a tak. Tak to mě tak trošičku překvapilo, jsem čekala trošičku jiný reakce, ale to bylo samozřejmě jenom takhle pár. Jinak fakt všichni byli rádi.“ (KP1)
Student očekával vděčnost, což se nenaplnilo.

Nenaplněné očekávání přinesly obtížné počátky a zklamání z dobrovolné práce: „Vím, že ta moje roční zkušenost s tím dobrovolnictvím v hospici, měla jsem trochu jiné očekávání, než jaké to bylo nakonec [...]. Jedna paní nám měla pomáhat v tom dobrovolničení [...]. Bylo to hodně vyčerpávající, takže vlastně ta očekávání, co jsme měli, jako že nám třeba nějak pomůže s programem, jak to dělat a tak, tak to se úplně nesplnilo. (KP14) **Očekávání je vnímáno jako předem určená vlastní představa, která může negativně ovlivnit dobrovolnou pomoc:** „[...] Když mi bylo čerstvě 18 a jela jsem poprvé na Balkán, všichni museli vidět takové ty moje potenciální růžové brýle [...]. Snažím se ty věci brát realisticky a nenechávat se ovlivnit nějakýma představami nebo co [...]. Vlastně jsem pochopila, že to, že od těch lidí něco očekáváš, neznamená, že je to správně, a že neděláš tu práci pro to svoje očekávání jako takové.“ (KP6) **Očekávání, že dlouhodobé dobrovolnictví bude neustále přinášet pocit nadšení.** Ačkoliv se postupem času očekávání nenaplnilo, dobrovolnictví neopustil. Problém dokáže pojmenovat a zná jeho řešení: „[...] Ze začátku jsem, tak jsem byl nadšený, ale postupem času, kdy se dostávám do těch vyšších pozic a jsem starší, pod sebou mám vedoucí [...]. Tak tam mi chybí nějaká zpětná vazba [...]. V současné chvíli mi chybí třeba supervize, taková nějaká práce, vzhled do toho, co bych mohl udělat líp.“ (KP4)

Mezi partnery bylo nalezeno **předčené očekávání. Pokládá to za úspěch dobrovolné pomoci:** „[...] Myslela jsem si naopak, že se zapojí méně dětí, ale překvapivě z toho, z té zpětné vazby od nich, co máme, tak spousta vybrala aspoň nějaké úkoly, nějaké aktivity a zapojila se. Takže naopak ta očekávání byla asi předčena, že to bylo úspěšné.“ (KP5)

5.1.2 Hodnocení dobrovolnictví před pandemií a během ní

Podle zjištěných údajů uvedu v této podkapitole oblast, **jak vnímají studenti dobrovolnou pomoc před pandemií covidu-19 a během ní**, jak hodnotí svou práci ze svého pohledu a z pohledu společnosti. Tato podkapitola pomůže nastínit motivaci studentů k dobrovolnictví, kterou rozvedu v dalších částech výzkumu.

Dobrovolnictví před pandemií covidu-19

Vnímání formálního dobrovolnictví jako **slib společnosti**: „[...] Zkušenosti s dobrovolnictvím a děláním věcí pro druhé máme i ve slibu. Jsme pobízení sloužit vlasti, bližním nebo i sobě [...].“ (KP3), jako **vzájemně spjatá soudržná skupina**: „Myslím si, že je pro mě skaut taková druhá rodina, vedoucí už mi tak přirostli k srdci, že to považuji za druhou rodinu no.“ (KP4), jako **výzva vybízející reagovat na nové situace**: „Pro mě určitě v podstatě to dobrovolnictví, práce, je jedna velká výzva, protože každý den musím řešit nové a nové věci [...].“ (KP4), jako **způsob vyjadřování vlastního sebepojetí**: „[...] To dobrovolničení je pro mě vlastně něco přirozeného, že mám asi takhle nějak nastavenou životní filozofii [...].“ (KP7) **Nebo je chápána jako běžný jev pomáhat druhým a předávat jim své zkušenosti**: „Mně to přišlo jako samozřejmost. Přišlo mi to jako jasná věc, že jsem viděla tu potřebu celkově v tom skautu [...]. Tak mi to přišlo jako jasná věc, že vlastně půjdu a něco vymyslím, že předám kousek něčeho, nějakou zkušenost, kterou já už mám. Kterou jsem zase já naopak získala od druhých.“ (KP5) **Dobrovolnictví je hodnoceno jako pomoc v osobnostním růstu člověka, které trénuje sebeovládání a sebezapření na úkor pomoci druhým**: „[...] Spiš mi asi pomáhá nebýt tak sobecká bych řekla. Někdy je pro mě totiž až moc snadné věnovat všechnen čas jenom sobě, protože je to pohodlné. Ale tím, že tady jsou ti druzí nebo někteří lidé, u kterých jako vidím tu potřebu pomoci, tak mě to nutí přemýšlet o sobě, o tom způsobu, jakým žiji [...]. Ale abych se rozdělila o to, co mám nebo jak můžu být prospěšná. Já bych to pojmenovala jako osobnostní růst. [...].“ (KP8)

Ve vztahu ke společnosti je **dobrovolnictví považováno jako projev společenské odpovědnosti, jenž je důležitý pro mezilidské vztahy. Ve vztahu s lidmi pak dochází k naplňování vzájemných hodnot a potřeb**: „Prostě taková ta společenská zodpovědnost. Člověk by prostě neměl hrabat na svojem písečku. Ale prostě člověk bez vztahu k druhému úplně není schopen poznat ani sebe, není schopen prožívat. Jako ten vztah s druhým je jakoby pro toho člověka jakoby pro mě hrozně důležité naplnění jakýchsi hodnot a svých potřeb a takhle [...]. Tak společnost dává mi něco, tak i já jsem ta společnost pro ty druhé [...].“ (KP6) **Dobrovolnictví je svou podstatou důležitou součástí života ve společnosti. Člověk může rozvíjet vztah s druhými** skrze svá obdarování, jakmile vystoupí ze zóny svého pohodlí: „[...] Přijde mi důležité pro osobní rozvoj, že člověk nemyslí jenom na sebe, ale přemýšlí o tom, jak by mohl prospět ostatním lidem. Pomáhá to člověku se neuzavírat do vlastního světa, do vlastní bubliny

*pohodlnosti, ale nutí ho to vlastně vystupovat ze zóny pohodlí, komfortu a může nabídnout svoje schopnosti, svoje obdarování i druhým lidem. [...].“ (KP8) Další studentka vidí dobrovolnictví **jako oživení občanské společnosti**: „[...] dobrovolnictví může oživovat nějaké místa, oživovat lidi, přinášet nějakou radost, [...] a to si myslím, že je důležité [...].“ (KP14)*

Dobrovolnictví během pandemie covidu-19

Dobrovolnictví jako příležitost a možnost pomáhat také ve svém blízkém okolí. V době karantény **zbývalo více volného času, protože „výuka se přesunula ze školních lavic domů“**: *“Asi to, že byla ta potřeba to dělat, že ty roušky chyběly. Asi tohle, že jsem viděla tu potřebu, tu nutnost. Neměla jsem co dělat, najednou nebyla škola, spousta volného času, takže asi tohle. [...] Asi proto, že to bylo pro mě takové nejpohodlnější, protože šít můžu i doma. Že jsem nemusela nikde jako cestovat, třeba do žádné sociální služby [...].“ (KP2) „Jo, jo, tak jednak jsem vlastně se účastnila na šití. Šila jsem prostě roušky a šila jsem těm, teda, jenom pro svoje známé, pro rodinu. [...], tak řekla jsem si, jako že pomůžu jednak rodičům a jednak jsem si řekla, že jako proč bych nepomohla, že jo. Jako máme si pomáhat, kor v takovémhle období, že? [...].“ (KP1) Dobrovolnictví je vnímáno jako **naplnění vlastních potřeb a sobeckých zájmů**. Studentka chtěla vyplnit svůj **volný čas a nebýt sama v době celorepublikové karantény**: *„Já jezdím už asi od deseti let na koních a vlastně jsem se k tomu tak nějak dostala přes ty koně. Když to řeknu blbě, nechtěla jsem úplně pomáhat autistickým dětem, ale prostě mě tam lákala ta hipoterapie, ty koně. Takže jsem se k tomu tak dostala a bylo to zcela ze sobeckého důvodu. [...] Jo, neměla jsem zrovna co dělat. V práci jsem měla home office a chtěla jsem tak trochu mezi lidi. Bylo to takový už moc na mě.“ (KP11)**

Důležitost potřeby vzájemné dobrovolné pomoci se ukázala především v krizi během pandemie ve formě solidarity s ohroženými skupinami obyvatelstva a snahami je chránit. Reakce společnosti, projevující se v podobě dobrovolnictví na vyskytnutý problém, byla náhlá. Dobrovolná pomoc je vnímána v podobě projevení zájmu o druhé: *„Aby každý nemyslel jenom na sebe, a aby si uvědomoval, že ta vzájemná pomoc je potřebná. A myslím si, že člověk nikdy neví, kdy tu pomoc bude sám potřebovat. Takže ta solidarita, ochota, že by se to mělo brát jako nějaká samozřejmost, zásada, že by lidé neměli být lhostejní, no [...] Protože to byla tak akutní situace, že to mohlo ohrozit tolik lidí v jednom čase, že je to natolik motivovalo a ovlivnilo, že jde opravdu o zdraví hodně lidí a že to tady může ovlivnit celou společnost, že to byla výjimečná situace, [...].“*

*A najednou, že je to motivovalo k těm činům, k vzájemné pomoci.“ (KP10) „[...] Vnímám ho asi jako hodně potřebné, protože spousta lidí, mně to jako připadá, že ta pandemie otevírá víc ty lidi k tomu si všimat, že tu je třeba někdo jiný, kdo potřebuje pomoci nebo někdo, kdo je nemocný a potřebuje, aby mu někdo občas zavolal, aby se o něj zajímal, jak mu je a tak. Takže si myslím, vnímám to tak, jako že, že ti lidé potom více vnímají ty druhé.“ (KP14) „Já si myslím, že být dobrovolníkem je momentálně jedna z klíčových věcí, jak pomoci té společnosti. [...] jak byla krize s rouškami, že nebyly roušky, tak v podstatě ze dne na den, z minuty na minutu, se lidé stali neformálními dobrovolníky. Sousedská výpomoc a podobně. Všichni začali šít z toho, co doma našli. Takže si myslím, že ta dobrovolnická práce je v téhle chvíli hodně potřebná.“ (KP4) S výrokiem souhlasí jiný komunikační partner, jenž neměl žádné zkušenosti s dobrovolnictvím. Přesto vnímá tuto oblast jako **potřebnou pro lidi, která vytváří bližší vztahy mezi příjemcem a pomáhajícím** především v době krize: „No, myslím si, že je to určitě potřeba. Že třeba i teď, v té krizi, že bylo plno lidí, co tu pomoc potřebovalo nebo si třeba nemohlo dovolit nebo nevědělo, kam zajít třeba a tak. Ti dobrovolníci byli. To třeba, že je fajn, že nemusíš vyloženě někam volat, někoho si platit. Myslím si, že i ten dobrovolník s tím, komu pomáhám, má pak i takový bližší vztah, když to takhle řeknu.“ (KP9) **Dobrovolnictví je vnímáno jako splněný účel pomoci. V době krize vykompenzoval tehdejší nedostatek pracovních sil:** „Tady u nás na lokální úrovni myslím, že to funguje, že je to přínosné, že šlo i o to vykrytí ty kapacity. Nešlo úplně o ty nakažené lidi, ale o to vykrytí kapacity, které jsou zavřené v karanténách, takže chybí pracovní síla a tak. A to si myslím, že zafungovalo. A že, že je to dobré no.“ (KP7)*

Odlíšné a společné prvky v dobrovolnictví před pandemií a během ní

Studenti formálního dobrovolnictví nejen v době pandemie vnímají tento fenomén za **stejně důležitý jako v každém jiném období**. Společné prvky v dobrovolnictví před krizí a během ní jsou **pocity naplnění a užitečnosti**: „[...] kdybych měla najít něco, co jako spojovalo? Tak mě napadá, že mě vlastně vždycky naplňovalo dělat tu dobrovolnickou činnost, že vlastně jsem cítila prostě ten pocit toho, že jsem někomu užitečná, že prostě dělám nějakou dobrou věc [...].“ (KP13) **Dalším společným prvkem je upevnění vztahu mezi lidmi nebo v komunitě:** „[...] Přijde mi to užitečné i pro společnost obecně, protože to lidi propojuje. Pomáhá to vytvářet vztahy v komunitě. Je to dobrá smysluplná věc.“ (KP8) Jiní nevnímali žádný rozdíl v dobrovolnictví před krizí

a během ní: „*Ne, co se týče té dobrovolnické činnosti, tak bych řekla, že ne. [...].*“ (KP11)

Rozdíl v dobrovolnictví před pandemií covidu-19 a během ní byl vnímán v **nutnosti přizpůsobit dobrovolnou činnost** k dané situaci a k opatřením: „[...] *Rozdíl byl vlastně v tom, že jsem nemohla dělat toho dobrovolníka fyzicky, že teď už to bylo jenom po telefonu a myslím si, že i tak to splnilo svůj účel a že to bylo i to naplnění v tom dobrovolnictví [...].*“ (KP13) „*Jo, určitě, změnilo se to, že se vlastně nemůžu potkávat teď s těmi dětmi a s těmi ostatními vedoucími, což je základní a hlavní náplň toho, že se setkáváme a vytváříme ty programy. Tak to a tím, že se nemůžeme potkávat, tak jsme to přenesli vlastně do virtuální podoby a vytvořili programy [...].*“ (KP5) „[...] *Akorát tam byla změna v opatřeních: roušky, dezinfekce, opatrnost, rozestupy, bylo to jakoby víc, no, hlídané. Pandemie se podepsala na těch opatřeních, ale co se týče přímo dobrovolnické činnosti, toho si nejsem vědoma. Pořád jsem dělala stejnou dobrovolnickou činnost, akorát s těmi opatřeními.*“ (KP11)

Studenti vnímají, že **společnost klade větší důraz na dobrovolnictví. V době krize, více než kdykoliv předtím, lidé oceňují dobrovolníky, jsou k nim naklonění a se zájmem mluví o tomto fenoménu:** „[...] *Možná se o tom víc mluví, si myslím, více než dříve před tou krizí. Možná si toho lidi i víc váží. V krizi to člověk jako zjistí, no. Když potřebuje pomoci, tak vlastně někdo mu pomůže, tak si toho jako spíš váží a má tu potřebu někoho za to ocenit, [...].*“ (KP13) „*No, já si myslím, že ten rozdíl tam je, nebo podle mě, já jsem zaznamenala ten rozdíl, že v době té krize byla daleko větší poptávka, než je běžné, jako o dobrovolnictví, si myslím. [...] bude na to dobrovolnictví kladen větší důraz. Předtím to bylo, jako jo, dobrovolník? Dobrý. Ale teď si myslím, že se poznalo, že bez těch lidí by se to neobešlo. Takže si myslím, že je teď možné, že se teď stane, že ti lidi budou víc oceňováni, [...].*“ (KP9) Před vypuknutím nemoci covid-19 **společnost dobrovolnictví tolik neoceňovala:** „[...] *A myslím si, že dříve jsem to dobrovolnictví dělala, dobrovolnickou činnost i dlouhodobě, a fakt jako několik roků se dá říct, že s tím mám zkušenost a letos až poprvé jsem jako byla nominovaná, za což jsem jako moc ráda. [...] spíše možná bych ocenění zasloužila dřív.*“ (KP13) Lidé, kterým byla poskytnuta pomoc, mají **větší povědomí a informovanost o dobrovolnictví:** „[...] *lidi, kterým někdo jako dobrovolník pomohl, a že třeba předtím vůbec neměli tušení o ničem takovém nebo se nad tím nezamýšleli. A teď, když mají tu zkušenost, tak si myslím, že větší informovanost třeba a tak, větší povědomí.*“ (KP9)

Mezi komunikačními partnery byli také ti, kteří **měli pocit strachu a nesli tíhu zodpovědnosti**. Obávali se, aby **neublížili těm, kterým pomáhají**: „*No, ten rozdíl tam byl hlavně v těch opatřeních, ale jinak co se týče té činnosti, ale jinak jsem si jistá, že bych tu činnost vykonávala úplně stejně i mimo pandemii. Protože jsem nedělala nic, co bych dělala jinak, krom toho, že jsme se víc dezinfikovali a víc o sebe dbali, protože jsme přece jenom byli ve styku s těmi staršími lidmi. Tak naopak asi větší zodpovědnost, abychom my jim vlastně neublížili, těm, kterým chceme pomoci.*“ (KP11) „*[...] Tam mě asi nejvíce napadá ten strach z nakažení. Možná i strach ani ne, že já se nakazím, ale když už se teda nakazím, tak potom, že vlastně můžu být ta, která způsobí nakažení třeba svojí rodiny. Ten člověk nemusí mít strach z vlastního nakažení, ale že vlastně nakazí druhé, na kterých záleží. Myslím, že strach z neznáma, co ta nemoc způsobuje, že i tehdy byl nedostatek respirátorů a roušek, nedostatek ochranných pomůcek. [...].*“ (KP6) **Ale strach přebila touha pomáhat a utvrzení, že to má smysl**: „*Vnímám to, že třeba i na začátku mě trošku ovládal strach, jestli se dostanu do kontaktu s těmi lidmi, že tady může být nějaké riziko, třeba, že to přenesu mezi prarodiče, ale víceméně se to přebilo, ta touha pomáhat. Ta krize, tato zkušenost mě ještě více utvrdila v tom, že to má smysl, že bychom se příště určitě zachovali stejně. [...].*“ (KP3)

Pandemická situace ukázala zřetelněji potřeby společnosti. Studentka **hledala možnosti zapojení se a iniciovala aktivity, které by řešily naplnění akutních potřeb lidí**: „*Já jsem ze začátku měla takový, jako fakt dost pocit, že teď je třeba prostě něco dělat s tím, že se věci mění a nefungují stejně, jako fungovaly předtím, takže je třeba hledat i místa, kde pomoci nebo kde právě se objevila teď nějaká díra a není tam dostatečná pomoc, není tam dostatečná, nevím, aktivita. Takže jsem se snažila hledat ta místa, kde by bylo třeba pomoci.*“ (KP5)

5.1.3 Porozumění motivace studentů k dobrovolnictví

V této podkapitole se budeme zabývat otázkou porozumění motivace studentů KKS CMTF UP k dobrovolnictví během pandemie i před ní. Představím jejich motiv k výběru formálního nebo neformálního dobrovolnictví. Dále se zaměřím na údaje směřující k motivaci ve výběru činností a cílové skupiny. Nakonec uvedu motiv dobrovolníků dále pokračovat v dobrovolné pomoci.

Motivace studentů k dobrovolnictví před dobou pandemie

Někteří studenti vyrůstali ve skautu. Byli vychováni ke skautským ideálům pomáhat druhým a své vlasti. Od toho se odvíjela jejich motivace k dobrovolné pomoci. Jeden z nich **vnímá svou motivaci jako dluh**. Když byl dítětem, dobrovolníci se o něj ve skautu starali a nyní on splácí dluh tím, že pomáhá druhým: „*Tak určitě ten dluh starším vedoucím, kteří připravovali program pro mě. Pak taky nějaké skautské ideály a pak určitě stav společnosti. Kdy se snažíme být ti, kteří nebudou pasivní, ale budou v takových chvílích spíš aktivní. A to mě na skautu baví.*“ (KP4) Jiná studentka z řad skatů byla **vyburcovaná k dobrovolnictví svým postojem, aby získané zkušenosti předávala potřebným**: „*[...] Tak mi to přišlo jako jasná věc, že vlastně půjdu a něco vymyslím, že předám kousek něčeho, nějakou zkušenost, kterou já už mám. Kterou jsem zase já naopak získala od druhých. [...].*“ (KP5) K dobrovolnictví je vede pocit **povinnosti, který vychází z náboženského přesvědčení, z výchovy, skautského života a složeného slibu (pomáhat vlasti a bližním), ze vzdělání v sociální sféře**: „*Povinnost [...]. Prostě vychází to z mojí profese. Vychází to z mého náboženského přesvědčení. Vychází to z mého skautského života, což je volný čas, a jsem k tomu odmala veden. Není to pro mě nic nepřirozeného dělat něco pro druhé bez nároku na odměnu. Je to výchovou, je to tím křesťanstvím, je to tím skautem, je to tou profesí teoreticky.*“ (KP3) „*[...] spousta z nás to vnímá jako skautskou povinnost, protože jsme tím zavázáni, našim slibem pomáhat vlasti, bližním. [...].*“ (KP4) **K pomoci druhým je vede víra a podstata toho, čím chtějí být**: „*Tak u mě to asi je víra v Boha, to, že jsem křesťanka. Myslím si, že pomoc druhým lidem je důležitá součástí toho, čím chci být jako člověk, že je to něco, k čemu mě víra v Boha vede [...].*“ (KP8) nebo je motivovalo **prosociální chování a možnost osobního rozvoje**: „*Přijde mi důležité pro osobní rozvoj, že člověk nemyslí jenom na sebe, ale přemýšlí o tom, jak by mohl prospět ostatním lidem. [...]. Asi bych to jenom zopakovala, že mi to přijde důležité právě proto, abych nezůstala nějak uzavřena pro svůj život, ale abych mohla pomoci těm, kteří to třeba potřebují. Nebo v čem si myslím, že bych já mohla být užitečná, tak to nabídnout dál, prostě podělit se, rozdělit se [...].*“ (KP8) „*[...] Připadalo mi to jako pro můj osobní rozvoj takové hodně zajímavé. Já jsem člověk, který rád zkouší nějaké nové věci, a to mně asi připadalo jako taková věc, proč jsem do toho šla. A asi taky i nějaký ten filantropický smysl, jako že mi to připadalo, že to je pomoc druhým lidem.*“ (KP14) Také **svou vlastní životní filozofií a přesvědčením dělat něco pro druhé bez nároku na odměnu**: „*Měla jsem to v sobě*

odjakživa. Moc mi v mém okolí chybělo, aby lidé dělali věci jen tak, aby měli ten důvod jiný než nějaký zisk pro sebe nebo něco takového. [...].“ (KP7) Motivace u jiného studentky bylo **uvědomění, že se málo angažuje pro společnost. Cítí společenskou zodpovědnost:** „Když jsem se rozhodovala pro tu Adru, tak jsem měla pocit, že dělám strašně málo pro společnost. Trošku jsem se dala na tu dráhu pomáhající profese, takže by to mělo jít i někdy vidět, že to byla jenom motivace [...]. Prostě taková ta společenská zodpovědnost. Člověk by prostě neměl hrabat na svojem písečku [...].“ (KP6) **Rovněž vztah s druhými v rámci dobrovolnictví může vést k poznání sebe, naplnit své hodnoty a potřeby:** „[...] Ale prostě člověk bez vztahu k druhému úplně není schopen poznat ani sebe, není schopen prožívat. Jako ten vztah s druhým je jakoby pro toho člověka jakoby pro mě hrozně důležité naplnění jakýchsi hodnot a svých potřeb a takhle. Takže tam prostě ten svůj charakter, že jakoby já něco dávám a zároveň i tím, že jsem s tím druhým, takže tím něco získávám. [...] Tak společnost dává mi něco, tak i já jsem ta společnost pro ty druhé. [...].“ (KP6) **Podpora přátel ze stejné oblasti působení jsou rovněž motivací k dobrovolnictví:** „[...] Třeba takové ty jednorázové dobrovolnictví. Tak to mě většinou motivují kamarádi jako: ‚Pojd‘, uděláme, tam a tam je třeba pomoci. Půjdeme tam pomoci, domluvíme se, třeba větší parta lidí, a jdeme pomoci.‘ Takže tak.“ (KP6) **Podnětem pro to konat dobrovolnou činnost je studovaný obor na sociální škole, který jim dává pocit své slabé angažovanosti vůči potřebným lidem:** „Bylo to kvůli škole. Když jsem si říkal, ať už studuji to, co studuji, tak by bylo fajn být tím dobrovolníkem. [...].“ (KP12) „[...] To jsem se rozhodla proto, že jsem měla pocit, že takhle nic nedělám pro druhé. Že studuji sociální školu, ale nic moc nedělám. Takže jsme si s kamarádkou řekly, jako že jo, že budeme ty aktivní dobrovolnice. [...].“ (KP6) Poprvé se o dobrovolnictví dozvěděl na škole. Motivace k tomu bylo **získat zkušenost do budoucna:** „Já jsem se poprvé o dobrovolnictví dozvěděla na střední škole a já už si teda asi nevzpomenu, co mě k tomu vedlo, že jsem do toho fakt šla. Asi mi to připadalo smysluplné a myslím, že jsem si říkala, že tím můžu získat i nějaké zkušenosti do budoucna. [...].“ (KP14) K tomu se přiklání i student, který ještě nikdy neměl zkušenost s dobrovolnictvím. Jeho motivací je **získat novou zkušenost do budoucna, být na rovině s těmi, kteří zkušenost už mají, vykonávat něco bez nároku na odměnu:** „Moje motivace, že asi všichni kolem si to už někdy vyzkoušeli a já ještě ne. Tak to je asi jedna z věcí, co mě napadá. To druhé, pak bych si chtěla vyzkoušet, jaké to je dělat něco bez nároku na odměnu. Což si myslím, že je to hlavně pro mě i nová zkušenost a myslím si, že se mi bude i do budoucna hodit.“ (KP9)

Motivace studentů k dobrovolnictví během pandemie

Mezi dobrovolníky se nacházeli také ti, kterým se během celorepublikové karantény **změnila motivace k dobrovolné pomoci**. Studentka **spatřila neefektivitu pomoci** a byla motivována změnit dosavadní angažmá v dobrovolnictví ve způsob dostatečný tak, aby reagoval tehdy na aktuální potřeby ve společnosti: „*No asi jo. Já jsem ze začátku měla takový jako fakt dost pocit, že teď je třeba prostě něco dělat s tím, že se věci mění a nefungují stejně, jako fungovaly předtím, takže je třeba hledat i místa, kde pomoci nebo kde právě se objevila teď nějaká díra a není tam dostatečná pomoc, není tam dostatečná, nevím, aktivita. [...]*.“ (KP5) Motivem u jiné studentky byl nedostatečně naplněný **volný čas a absence sociálních kontaktů** kvůli celorepublikové karanténě: „*[...] Nuda. Jo, neměla jsem zrovna co dělat. V práci jsem měla home office a chtěla jsem tak trochu mezi lidi. Bylo to takový už moc na mě.*“ (KP11) K podobné motivaci se přiklání jiný komunikační partner, který chtěl **využít svůj volný čas pro pomoc lidem**: „*Motivací pro mě bylo to, že jsem chtěla využít užitečně můj volný čas, chtěla jsem někomu být nápomocná, nějak je podpořit. [...]*.“ (KP13) Stejná motivace byla u dalšího komunikačního partnera, i když se kvůli množství dobrovolníků k činnosti nakonec nedostal. **Svůj volný čas chtěl darovat někomu, kdo to potřeboval**: „*No, ten pocit, že bych mohla jakoby vynaložit čas, svůj čas, pro někoho, třeba právě pro ty seniory, protože vím, že třeba, když jsem byla na praxi v domovech pro seniory, tak kolikrát tam opravdu jako třeba za těmi seniory rodina nechodila a bylo to na nich poznat, třeba po té psychické stránce, že jsou třeba špatní, smutní. Tak už tehdy právě mě to tam napadlo, ta myšlenka, že bych mohla jako takhle, tím způsobem dobrovolničit. Tak jsem mohla právě jednak jim třeba pomáhat, třeba s nákupy, třeba s nějakými takovými pracemi, ale taky nějak vyplňovat volný čas právě.*“ (KP1) K **smysluplnému naplnění volného času a touze být užitečný** je motivován také další student: „*Říkala jsem si, že chci být užitečná. Protože nejsem nejzručnější (všichni šili roušky a já zrovna nejsem nejzručnější typ na šití, roušky šít neumím), tak jsem si říkala, že bych se mohla zapojit jiným způsobem a být užitečná, když jsem zrovna měla čas, a když byla karanténa. A stejně se nedalo nic moc dělat, nikam chodit. Že každý má vlohy na něco jiného, tak jsem si říkala, že těmi nákupy bych mohla pomoci já. [...]*.“ (KP10) Rovněž kombinace **volného času a akutní potřeby ve společnosti** vedla studenta k rozhodnutí být dobrovolníkem: „*Asi to, že byla ta potřeba to dělat, že ty roušky chyběly. Asi tohle, že jsem viděla tu potřebu, tu nutnost. Neměla jsem co dělat, najednou nebyla škola, spousta volného času, takže asi tohle.*“ (KP2)

Motivace k výběru činností nebo k cílové skupině

Motivace k činnostem během pandemie byla u některých studentů **vyburcována touhou pomoci a ulehčit cílové skupině od náročných povinností** (např. ulehčit rodičům během karantény od práce a povinností, když jsou děti doma): „*A najednou jsme se ocitli v tom, že jsme museli zajistit ten program pro děti z domu, protože nám bylo jasné, že ti rodiče toho budou mít mnohonásobně víc v práci, těch povinností, když jsou děti doma. Takže nějaký cíl, motivace, jak ulehčit práci rodičům. Takže jsme začali připravovat věci pro děti, každý týden posílám pravidelně úkoly, které jsou koncipované.*“ (KP4) „*... [...] ale i teď v té situaci, že jsem viděla, že je třeba něco změnit, že je třeba s něčím pomoci, že třeba ty děti jsou doma samy anebo s těmi rodiči nemají co dělat [...].*“ (KP5)

Jiní sledovali aktuální potřeby ve společnosti skrze média. Na tento tlak reagovali iniciací k **činnostem**: „*Tak jsme přemýšleli, jak pomoci společnosti, protože média, celkově ten průběh té pandemie, jak se o tom hovoří v médiích a jak to působí na společnost, tak jsme přemýšleli nad tím, jak do toho negativního vnést něco pozitivního a trošku pomoci těm lidem. Tak jsme začali šít roušky, takže tam jsme do toho zapojili nejen naše členy, ale i rodiče a občany Knínic. Potom třeba nákupy seniorům a vyzvedávání léků, potřebných věcí. Nabídli jsme i doučování deváťáků, kdyby někdo měl zájem, samozřejmě online formou.*“ (KP4)

Studentka byla motivována k činnostem **vědomím o svých dispozicích a schopnostech dobrovolnou pomoc vykonávat a tím být užitečný pro druhé**: „*Jo, asi, protože mi přišlo, že k ní mám schopnosti to dělat, že vím, jak na to. Umím to, vím, že mi takové věci jdou, a že tím pádem můžu něco přinést i druhým.*“ (KP5) Jiný komunikační partner byl motivován k činnosti tím, že si chtěl **vyzkoušet něco, s čím nemá žádnou zkušenost a tím se naučit něco nového pro svůj osobní růst**: „*[...] Pokud jde o ten animátorský kurz, spíš, že jsem chtěla zkusit něco nového. Nevěděla jsem moc, co ten animátorský kurz je, takže to jsem spíš měla takovou touhu zkusit něco, co vlastně nevím, do čeho jdu. [...].*“ (KP6)

Jiná studentka si zvolila neformální dobrovolnou pomoc **nevidomému páru**, který zná z církve. **Motivovalo ji k tomu křesťanské přesvědčení**: „*[...] A tím bližním je kdokoliv, kdo tu pomoc potřebuje. Takže u mě tím základním spouštěčem nebo motivací je víra v Boha. [...]. U toho nevidomého páru manželů, tak jsou to návštěvy u nich doma*

a pomoc s tím, s čím zrovna potřebují pomoci.“ (KP8) Jeden z komunikačních partnerů si vybral jako cílovou skupinu uprchlíky a pomáhal na Balkáně. **Důvodem k výběru cílové skupiny bylo poznat situaci uprchlíků a upevnit argumentace** proti zkreslenému pohledu společnosti na tuto vyloučenou skupinu: „[...] *Tam to bylo, že jsem cítila strašný tlak společnosti a strašnou nespravedlnost [...]. A zároveň jsem se dostávala do konfrontace s lidmi, kteří měli jako ten postoj hrozně jako odmítavý. Kolikrát jsem to viděla třeba i v lidech, které jsem měla strašně moc ráda, že mě to strašně rozčiluje. Že vlastně nemám tu argumentaci k tomu, abych s nimi jako dokázala o tom mluvit, takže ta první pohnutka byla i ta vlastně jakoby zvědavost a to jako vidět v tom a upevnit svou pozici v přesvědčování. [...].*“ (KP7) Podobná motivace byla u dalšího studenta. **Touha vyzkoušet si práci s cílovou skupinou, o kterou se zajímá:** „[...] *Takže to jsem si vybrala sama. Chtěla jsem hodně k dětem, takže tu cílovou skupinu jsem si mohla vybrat, protože to byl můj výběr: senioři a děti. Ale tehdy mě to ještě táhlo k dětem, takže jsem si vybrala ty děti [...].*“ (KP6) A ujasnit si, díky zkušenosti s cílovou skupinou, **zdali může studovat obor s touto problematikou a pracovat v této oblasti:** „[...] *Všichni jsme lidi na nějakých reálných prostě základech. No jako od nějaký doby jsem věděla, že tu humanitárku bych jako chtěla dělat. Třeba i potom, když jsem nastoupila na praxi do nemocnic a dostala jsem se do kontaktu s Lékaři bez hranic, tak jsem si říkala, že to by byla dobrá příležitost. Vlastně si to jakoby ořukat a zjistit, jestli to vůbec jako zvládnou.*“ (KP7) U dalšího komunikačního partnera bylo motivací pomáhat lidem s tělesným postižením na základě **jeho zkušeností a vytvořených vztahů s nimi** v rámci školy: „[...] *Ještě mě napadlo, že tou motivací bylo také to, že jsem ty klienty znala, že jsme s nimi asi semestr spolupracovali, takže mi nějakým způsobem přirostli k srdci. Říkala jsem si, že to bude příjemné i pro mě s nimi spolupracovat.*“ (KP13) Ačkoliv byl dostatek dobrovolníků v organizaci a student se nedostal k činnosti, jeho motivace k výběru cílové skupiny byl dojem, že ta **skupina je nejvíce ohrožená v době pandemie a potřebuje pomoc:** „[...] *Chtěla jsem pomáhat s nákupy seniorům a pán říkal, že mají hrozně moc těch zájemců a že se mi kdyžtak ozve. Ale pak už se neozval, takže jsem se nakonec nezapojila do toho dobrovolnictví. [...] A že ti senioři jsou nejhroženější skupina, která tu pomoc nejvíc potřebuje. Myslím si, že asi psychicky ta pandemie také na ně musela dolehnout nejvíc. Takže určitě senioři jako potřebovali nejvíc pomoci nebo také vím, že samoživitelé, že na tom nejsou po té pandemii úplně dobře.*“ (KP10)

Motivace k formálnímu dobrovolnictví

Dobrovolníky z řad skautů **motivují k formálnímu dobrovolnictví ideály organizace** pomáhat vlasti a bližním, které je formují a skrze ně mohou formovat druhé: „[...] zkušenosti s dobrovolnictvím a dělání věci pro druhé, protože to máme i ve slibu. Jsme pobízení sloužit vlasti, bližním nebo i sobě [...].“ (KP3) „[...] A pak druhá věc, kdy potom došlo k tomu, že spousta z nás to vnímá jako skautskou povinnost, protože jsme tím zavázání našim slibem pomáhat vlasti, bližním. [...].“ (KP4) Chtěl **poznat organizaci a zvýšit povědomí o ní**, proto se přihlásil do Charity jako formální dobrovolník: „[...] A taky, bylo to jednak podnět byl od té školy a za druhé tam byla i nějaká... Jak bych to řekl? No, sám jsem chtěl něco více zjistit třeba o chodu charity. Takže nějaké jejich ne úplně know-how, něco v tom smyslu. Chtěl jsem si nějak zvýšit svoje povědomí. [...] A charita se mi nějak líbila víc, ale už si nepamatuji proč. Asi proto, že tam mají to dobrovolnické centrum, a bylo to takové jednodušší si to celé domluvit.“ (KP12)

Motivace k neformálnímu dobrovolnictví

Důvod k výběru neformálního dobrovolnictví byla pro některé studenty **jeho časová flexibilita a neohraničenost**. Na otázku: „Z jakého důvodu ses nestala formálním dobrovolníkem?“ odpověděl komunikační partner: „Asi z časových důvodů, že mi přišlo, že ten čas teď potřebuji věnovat práci na diplomce. [...] A potom byla možnost zapojit se jako dobrovolník po telefonu těm seniorům, volat si se seniory a do toho jsem se zapojila. [...] ale doted' se mi nikdo neozval. [...] Ale to jsem si říkala, že by bylo něco, co bych časově určitě zvládala, protože by se třeba jednalo jenom o půl hodinu denně, a navíc z domu. [...] Takže bych to asi shrnula tak, že to byly časové důvody kvůli diplomce, a pak ty možnosti, které byly nebo nebyly, mi úplně nevyhovovaly anebo nepřišly. [...]“ (KP8) Mezi komunikačními partnery byl také student motivován spíše k neformálnímu dobrovolnictví. Ve své budoucí **pomáhající profesi v sociální oblasti by jako dobrovolník byl pracovně vyčerpán**: „No já inklinuji k tomu neformálnímu dobrovolnictví. Hodně to mi připadá smysluplné než formálně. Vzhledem k tomu, že studuji sociální práci a budu pracovat s lidmi. Myslím si, že to bude hodně vyčerpávající v něčem. [...] Takže si myslím, že bych, jako já jsem schopná dělat různé věci, ale úplně mimo práci a mimo nějaké formální rámce. [...] No, ale kvůli té mojí práci, budoucí, asi do formálního dobrovolnictví bych úplně nešla, pokud by to třeba nebylo v jiném oboru nebo mě to nenaplňovalo jiným způsobem.“ (KP14) Výběr neformálního dobrovolnictví byla **pohodlnost a příležitost to vykonávat**: „Tak to jsem pomáhala s šitím roušek

vlastně pro naši obec, pro náš obecní úřad. A to je vlastně všechno. Kromě šití roušek jsem nedobrovolničila jinak, ani jsem nepomáhala, jen to neformální, [...]. Asi proto, že to bylo pro mě takové nejpohodlnější, protože šít můžu i doma. Že jsem nemusela nikde jako cestovat, [...].“ (KP2)

5.2 Zkušenost s dobrovolnictvím před pandemií covidu-19 a během ní

Podle analýzy dat uvedu v této části výzkumu zkušenost studentů s dobrovolnictvím před pandemií covidu-19 a během ní. V jakých činnostech se angažovali? Mohli si činnost s cílovou skupinou vybrat, nebo jim byla přidělena? Zároveň výsledky zobrazím s rozdílem, zdali šlo o formální nebo neformální pomoc. A uvedu skutečnost započetí dobrovolnictví (před pandemií nebo během ní). Jestli v pomoci pokračují nebo našli jiný způsob, jak provádět dobrovolnou činnost během pandemie covidu-19.

5.2.1 Dlouhodobé dobrovolnictví

Ze čtrnácti komunikačních partnerů je sedm studentů KKS, kteří započali dobrovolnictví před pandemickou krizí v České republice a nadále pomáhají během ní.

Čtyři lidé se angažují ve formálním dobrovolnictví ve skautském oddílu se zaměřením na děti. Dobrovolníky se staly „přirozenou cestou“. V dětství ve skautském oddílu se jim věnovali dobrovolníci a nyní ve vyspělém věku jsou oni dobrovolníky a starají se o děti: *„Ve Skautu jsem strašně dlouho, ale třeba od patnácti jsem mezi vedoucími, takže už je to třeba potom osm let. [...] Já jsem na tom vyrůstala v té organizaci, takže postupně jsem přecházela z té pozice, kdy se o mě starali druzí, tak jsem přecházela do té pozice, kdy jsem se začala starat a vytvářet ty programy pro ty druhé.“* (KP5) Z výpovědi vyplývá, že jejich motiv k práci s cílovou skupinou je jejich **vlastní zkušenost z dětství a výchova k tomu, aby pomáhali a byli užiteční společnosti**: *„No já to mám tak, že jsem skaut už od malička, a tím pádem se potom ze mě stal dobrovolník v tom smyslu, že když jsem dospěl, tak jsem ty děti začal vést [...] zkušenosti s dobrovolnictvím a děláním věcí pro druhé, protože to máme i ve slibu. Jsme pobízení sloužit vlasti, bližním nebo i sobě [...].“* (KP3) Pomáhají ve skautu příležitostně vzhledem k aktuálním potřebám během krize, ve které rovněž vnímal **dostatek dobrovolníků**: *„[...] tak to bylo tak, že jsem věděla, že ze střediska něco řešili, něco plánovali a já jsem se jim vlastně hned ozvala. [...] Mám na starost, teď už je to míň, protože lidé z nějakého určitého důvodu už o tu službu nestojí, čímž to vyprchalo nebo je těch dobrovolníků tak*

moc, že jsme si to mohli rozdělit. Na začátku jsem měla tři rodiny, starší páry. [...] Šlo spíše o to, že jsem se starala o distribuci nákupu, přepravu léků [...].“ (KP7)

Přestože organizace nemohla fungovat kvůli pandemickým opatřením, dobrovolníci našli jiný způsob pomoci a reagovali na aktuální dění: *„Neformálně jsem ve skautu v Junáku, takže tam se programu účastním. Chystám programy pro mladší a podobně. [...] Bud' vymyslím program pro ty děti nebo třeba se starám o zázemí, takže nevím. Jsem vařila na táboře, skautském, nebo zajišťuji místo, kam se pojedou na chalupu, takové organizační věci. [...] Na začátku karantény jsme rozjížděli takové programy pro děti, když jsou doma. Takže se vymýšlely programy na každý den: podle úrovně pro mladší a starší. [...] Já jsem byla jedna z těch iniciátorů, kteří říkali prostě: ‚Hele, musíme něco dělat‘. [...] Navrhovala jsem, ať pečou doma s rodiči nějaké koláče, buchty, něco. Nebo jsem tam vymýšlela program o třídění pro mladší děti. Takže tohle. [...].“ (KP5)* Jejich motivací k činnosti bylo **ulehčit rodičům dětí**, které dříve chodily do oddílu: *„[...] A v současné chvíli jsme založili nový oddíl v obci, kde žiji. [...] V podstatě spolupracuji na vedení toho oddílu a organizujeme různé akce i pro veřejnost. [...] A najednou jsme se ocitli v tom, že jsme museli zajistit ten program pro děti z domu, protože nám bylo jasné, že ti rodiče toho budou mít mnohonásobně víc v práci těch povinností, když jsou děti doma. Takže nějaký cíl, motivace, jak ulehčit práci rodičům. Takže jsme začali připravovat věci pro děti, každý týden posílám pravidelně úkoly, které jsou koncipované. [...].“ (KP4)* Další se angažoval před krizí. Když **město oslovilo jeho oddíl, aby vytvořili dobrovolnické centrum reagující na potřeby během krize**, student neváhal a zapojil se: *„[...] tak jsem ty děti začal vést a začali jsem si dělat různé kurzy a svůj volný čas jsem dával do toho našeho skautského hnutí, [...]. Jsme pobízení sloužit vlasti, bližním nebo i sobě, takže když vznikla ta situace s pandemií, tak nás jako organizaci oslovilo město, zda bychom neudělali dobrovolnické centrum a nezajišťovali nákupy pro seniory a taky pro lidi, kteří jsou v karanténě. [...] Takže v současnosti se střídáme po dvojicích, že držíme pohotovost. Člověk z úřadu na telefonu, sbírá ty nákupy, člověk někdy dostane během dne, dopoledne seznam a jede nakoupit. Obstará to. [...].“ (KP3)* **Jedna studentka neformálně započala dobrovolnictví před dobou pandemie a nic ji nebránilo pokračovat ve stejné činnosti.** K pomoci nevidomému páru se sama rozhodla. Tito lidé jsou z její církve, a proto vnímá pomoc jako samozřejmost a přirozený způsob života v souladu s vírou: *„Věnuji se jednomu manželskému páru od nás ze sboru. Protože jsem věřící, tak chodím do sboru a tam je jeden pár nevidomých [...] to nepovažuji ani za*

*dobrovolnickou aktivitu, ale jenom jako součást způsobu, jak žiji nebo se chci zapojovat, [...]“ (KP8) Další účastník výzkumu měl **zkušenost s formálním dobrovolnictvím už dříve** (v organizaci Trend Vozíčkáři, v nadaci Světluška, v Maltéžské pomoci a ve školou doporučené organizaci Domov Daliborka, což je chráněné bydlení pro lidi s mentálním postižením). V poslední organizaci pokračovala **v době pandemie. Ačkoliv nebyla možnost se fyzicky s klienty setkat, našla jinou cestu, jak pomoci:** „Dozvěděla jsem se o tom ve škole od naší vyučující, ta nám zaslala email o tom, jestli bychom nechtěli dělat dobrovolníka v organizaci Domov Daliborka. [...] Byla jsem na telefonu s jednou klientkou. Pravidelně každý týden jsme si stanovily určitý den. Když jsem jí zavolala, bavily jsme se o tom, jak se má, co dělá. Ona se s tím mohla svěřit a já jsem ji mohla nějak podpořit. [...] jsem tu klientku znala, tak takový jako rozdíl, že už jsem trochu věděla, do čeho jdu, že jsem nešla úplně do neznáma, [...]“ (KP13) Dobrovolnictví vnímá jako **stejně potřebné před krizí i během ní**, jediný rozdíl vidí v přizpůsobení k situaci. **Dobrovolnictví je pro ni užitečné naplnění volného času a toho být potřebný pro druhé:** „[...] kdybych měla najít něco, co jako spojovalo? Tak mě napadá, že mě vlastně vždycky naplňovalo dělat tu dobrovolnickou činnost, že vlastně jsem cítila prostě ten pocit toho, že jsem někomu užitečná, že prostě dělám nějakou dobrou věc [...] Mně se to zrovna líbilo, říkala jsem si, že svůj čas využiji užitečně a že 1 hodinka týdně není tak náročná, že si to můžu dovolit, a tak jsem do toho šla. [...] Rozdíl byl vlastně v tom, že jsem nemohla dělat toho dobrovolníka fyzicky, že teď už to bylo jenom po telefonu a myslím si, že i tak to splnilo svůj účel a že to bylo i to naplnění v tom dobrovolnictví [...]“ (KP13) A poslední komunikační partner z těch sedmi je osoba, která má zkušenost s formálním dobrovolnictvím v autistickém centru, kde dělá hipoterapii. **Během pandemie se centrum zavřelo a studentka začala formálně působit v dobrovolnickém centru:** „Já dělám už dva roky hipoterapii v jednom autistickém centru pro děti. A to se během pandemie zavřelo, takže jsem tam během pandemie nebyla. Během pandemie jsem ale působila v Dobrovolnickém centru v Třebíči, kde jsme zařizovali nákupy pro starší lidi, pomáhali jsme jim vyřizovat věci, úřady a tak. [...]“ (KP11)*

5.2.2 Krátkodobé dobrovolnictví pouze během pandemie covidu-19

Ze čtrnácti komunikačních partnerů jsou dva studenti KKS, kteří měli zkušenost s dobrovolnictvím pouze během pandemické krize v České republice.

Dvě studentky se zapojily do neformálního dobrovolnictví během celorepublikové karantény. Obě se shodují na tom, že zkušenost s pomocí před pandemií covidu-19 v Česku **neměly kvůli škole a času**, ačkoliv **nad dobrovolnictvím několikrát uvažovaly**: „Z časových důvodů, protože já mám dost nabitý program, co se týče jakoby školy, co se týče osobních věcí, takže nevím úplně, jestli bych to stíhala všechno. Ale přemýšlela jsem, uvažovala jsem nad tím právě.“ (KP1) **Druhá chtěla chodit do dětského domova, ale zabránila jí v tom krizová situace**: „Já jsem tam chtěla chodit už i v zimáku, ale to mi tehdy nevyšlo. Strašně mě to štvalo. Zrovna, jak mi to vyšlo v letňáku, tak přišel koronavirus.“ (KP2) Jako činnost si vybraly šití roušek, protože se jim **naskytla možnost šít. Zároveň reagovaly na aktuální potřeby ve společnosti**: „Asi to, že byla ta potřeba to dělat, že ty roušky chyběly. Asi tohle, že jsem viděla tu potřebu, tu nutnost. Neměla jsem co dělat, najednou nebyla škola, spousta volného času, takže asi tohle. [...] Asi proto, že to bylo pro mě takové nejpohodlnější, protože šití můžu i doma. [...]“ (KP2) „Jo, jo, tak jednak jsem vlastně se účastnila na šití. Šila jsem prostě roušky a šila jsem těm, teda, jenom pro svoje známé, pro rodinu. [...]“ (KP1)

5.2.3 Krátkodobé dobrovolnictví před pandemií covidu-19 nebo s žádnou zkušeností

Ze čtrnácti komunikačních partnerů jsou čtyři studenti KKS, kteří měli zkušenost s dobrovolnictvím pouze před pandemickou krizí v České republice a jeden neměl žádnou zkušenost.

Čtyři studenti **mají zkušenost s formálním dobrovolnictvím před krizí**. Většina z nich se shoduje, že v dobrovolnictví **nepokračují vzhledem ke své zaneprázdněnosti**: „[...] Nějakou dobu jsem vedla skaut, potom po absolvování animátorského kurzu jsem jako vedla nějaké společenství a takhle. Chodila jsem do Adry, vypomáhala jsem v šatníku, [...] Ale teď tak často úplně ne, protože mám práci, která je zaměřena na sociální oblast. Prostě s tou školou úplně nestíhám všechno dát do kupy. Takže tak.“ (KP6) „[...] Už od toho prvého do konce magistra jsem byl dobrovolník na charitě. [...] No protože jsem se od září přestěhoval do jiného města, kde jsem začal jako pracovat a nemám na to už teď vůbec čas. A ještě jsem student a musím napsat diplomku, takže se to teď nehodí. A práce na plný úvazek zabírá hodně no.“ (KP12) Další měli **jednorázovou zkušenost díky škole**: „Jenom v sociálních službách v rámci předmětu s osobami s mentálním postižením jsme byli v Horce, tam, jak je organizace, nevzpomenou si jméno.“

[...]. A jedno odpoledne jsme tam s nimi pomáhali udržovat zahradu, takže to jsem měla započítané v nějakých dobrovolnických hodinách. (KP10) Momentálně nezná odhad, **zdali bude v dobrovolnictví pokračovat vzhledem k času:** „Nevím, jak na tom budu časově. Ještě nebudu mít dostudováno, ještě nemám napsanou diplomku, ale už budu muset pracovat, protože už jsem stará. Takže podle toho, jak to bude časově vycházet.“ (KP10) Jiná studentka měla roční zkušenost v hospici: „Já jsem byla jako formálním dobrovolníkem jenom na střední škole, ale to jsem byla asi rok, jsem chodívala do hospice a tam jsme dělali nějaké malé volnočasové aktivity pro ty lidi, [...]“. (KP14) A když měla čas, chtěla být formálním dobrovolníkem. Vybrala si organizaci Maltézská pomoc, protože znala její kvalitu. **Namísto dobrovolnictví jí nabídli práci:** „[...] pak jsem odešla z té práce a měla jsem volný čas. Tak jsem si říkala, že bych tam šla dobrovolničit, když mě tam trochu znají a věděla jsem, že to je dobrá organizace, takže to dobrovolnictví tam může být fajn. Tak jsem tam chtěla nastoupit jako dobrovolník s tím, že oni, když zjistili, že tam chci jít jako dobrovolník, tak mě najednou chtěli využívat k práci [...]. Chyběli jim osobní asistenti, takže jsem tam šla pracovat, i když původně jsem tam šla s tím cílem dobrovolničit, což jako dělat obojí najednou v jedné organizaci mi zas přišlo trochu nějaký střet rolí a úplně bych to asi nechtěla dělat.“ (KP14)

Někteří studenti se shodli, že měli **snahu hledat dobrovolnictví během karantény**, když poprvé vypukla pandemie. **Pro vysokou kapacitu dobrovolníků přihlášených v organizacích v krizové době se nedostali k dobrovolné pomoci. Díky této zkušenosti vnímali, že je velký zájem o dobrovolnictví:** „[...] v době pandemie jsem volala jednomu pánovi. Bylo to z nějakých sociálních služeb tady právě v Olomouci na Zikově. Chtěla jsem pomáhat s nákupy seniorům a pán říkal, že mají hrozně moc těch zájemců a že se mi kdyžtak ozve. Ale pak už se neozval, takže jsem se nakonec nezapojila do toho dobrovolnictví. [...] Ještě jsem chtěla pomáhat v Klokánku, [...] jak byly uzavřené ty dva týdny, takže tam nemohly docházet i tety, ty vychovatelky. Takže tam jsem také psala, že bych mohla docházet, ale tam měli asi nakonec hodně zájemců. [...] Ale nakonec si myslím, že tak jako celkově v Česku se do toho zapojili hodně do té dobrovolnické činnosti, do té práce tak všichni. Že to brali jako samozřejmost a že se strašně moc lidí zapojilo.“ (KP10) V té době začali ve velkém a potom jsem vyplňoval ještě nějaký dokument na Charitě. [...] o tom, jaké jsou naše časové možnosti, co můžeme, co nemůžeme. [...] A stejně se mi už neozvali. Takže bych to viděl tak, že měli nadbytek lidí [...] hned ze začátku tam byl hlavně v tom, jak velký zájem najednou byl o

dobrovolnictví. [...] tak během toho lockdownu v podstatě tak nás tolik neurgovali. Hned se to naplnilo. Byli lidi. Kamarádka, která dělá na Charitě, také pro mě nenašla práci a byl bych tam jenom do počtu [...].“ (KP12)

Jeden komunikační partner, který **neměl vůbec žádnou zkušenost s dobrovolnictvím. Nebylo v jeho zájmu hledat dobrovolnictví, protože byl zaneprázdněn:** *„Protože já brigádníčím. A zabere mi to docela dost času, takže mě ani nikdy nenapadlo dobrovolničit, když to takhle řeknu.“ (KP9)* Po splnění předmětu Dobrovolnictví ve škole se začal zajímat o tuto oblast, nicméně ještě k tomu nedostal příležitost: *„[...] Na škole jsme měli předmět Dobrovolnictví, který jsem absolvovala, ale ten byl spíš po teoretické stránce. A teď v době krize nám chodily i emaily, kde by byla potřeba pomáhat, ale jednalo se o Olomoucký kraj a já nejsem z Olomouce. Byla jsem doma a chodila jsem na brigádu, takže jsem se neměla, jak dostat do Olomouce, [...]. No už jsem o tom uvažovala ve škole, když jsem absolvovala ten předmět, to dobrovolnictví, že jsem zjistila, co jak chodí a tak. [...].“ (KP9)* **Nebrání se dělat dobrovolnickou činnost. Chce si to vyzkoušet a dělat něco bez nároku na odměnu:** *„[...] všichni kolem si to už někdy vyzkoušeli a já ještě ne. Tak to je asi jedna z věcí, co mě napadá. To druhé, pak bych si chtěla vyzkoušet, jaké to je, dělat něco bez nároku na odměnu. [...].“ (KP9)* **Zapojí se do činnosti, až bude mít časové možnosti, bude potřeba, nabídka od někoho přijde a bude v blízkosti jejího bydliště:** *„No já asi, kdybych měla nějakou nabídku v místě bydliště, kde jsem jako doma, a možná, kdyby mi to zprostředkoval někdo, koho znám, že by mi o tom povykládal a tak. [...] Ale tím, že mám ještě plno jiných aktivit, které dělám, i když bylo všechno zavřené a nebyla škola, tak mě to nenapadlo si sama vyhledat nebo tak. Myslím ale, že kdyby se mnou šel někdo nebo kdyby právě třeba sousedka potřebovala tohle a tohle, tak si myslím, že by to problém nebyl.“ (KP9)* Přesto vnímá tuto **oblast jako potřebnou.** Především se to ukázalo v době krize, kdy dobrovolnictví pomohlo **naplnit potřeby lidí a usnadnilo to vytvořit bližší vztahy mezi pomáhajícím a příjemcem pomoci:** *„No, myslím si, že je to určitě potřeba. Že třeba i teď v té krizi, že bylo plno lidí, co tu pomoc potřebovalo nebo si třeba nemohlo dovolit nebo nevědělo, kam zajít třeba a tak. Ti dobrovolníci byli. To třeba, že je fajn, že nemusíš vyloženě někam volat, někoho si platit. Myslím si, že i ten dobrovolník s tím, komu pomáhá, má pak i takový bližší vztah, když to takhle řeknu.“ (KP9)*

5.3 Podpora studentů KKS k dobrovolnictví ze strany CMTF UP v Olomouci

Tato část výzkumu ukáže pohled komunikačních partnerů na podporu studentů ze strany vysokých škol k dobrovolnictví. Jaký je názor studentů na to, aby školská zařízení (základní, střední a vysoké školy) vedla žáky a studenty k dobrovolnictví? V mém výzkumu mě zajímá, jak studenti Katedry křesťanské sociální práce hodnotí podporu motivace k dobrovolnictví ze strany Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Dále uvedu, jak komunikační partneři vnímají portál Dobrovolnické centrum UP.

Názory studentů na důležitost podpory studentů k dobrovolnictví ze strany škol

Komunikační partneři vnímají jako užitečné a důležité podporovat motivaci studentů k dobrovolnictví. **Stěžejní roli při vytváření a rozvíjení prosociálního chování u žáků spatřují v informovanosti a ve výchově v této oblasti už na základní škole. Děti se mohou učit, jak využít svůj volný čas k dobrovolným aktivitám:** „*Já si myslím, že určitě je to důležité, protože já jsem se o dobrovolnictví dozvěděla až na vysoké škole, což mi přijde opravdu pozdě [...] myslím, že je určitě důležité, aby se s tím začalo co nejdříve, třeba už i na základní škole. Fakt čím dřív, tím lépe, aby o tom aspoň ti žáci a studenti měli nějaké povědomí, že si myslím, že je spousta studentů, kteří jako mají dost volného času, který mohou prostě nějak užitečně někomu věnovat a dělat něco prostě užitečného, což je určitě si myslím potřeba jako o tom informovat dál a zvyšovat to povědomí o tom dobrovolnictví.*“ (KP13) **Propojit školu s veřejností**, předávat informace o tom, co se děje ve světě, aby žáci měli povědomí a mohli na aktuální dění reagovat. Školy a univerzity **mohou podporovat mladé lidi skrze vytvoření možností pro hledání dobrovolnictví**, například mít kontakt na organizace přijímající dobrovolníky: „*Určitě jo, myslím si, že je důležité, aby ta univerzita byla propojena s veřejností. Aby i ti studenti sami věděli a měli takový rozhled, co se v podstatě ve světě děje a že to není o takových věcech, co dnes asi všichni máme, že si můžeme cokoli koupit, kdykoliv, kamkoliv jít. Máme v podstatě, tak říkajíc, všechno, ale jsou tam i lidé, kteří třeba všechno mít nemůžou, nebo to z nějakého důvodu to prostě nejde. Tak z tohoto pohledu si myslím, že je důležitý, aby ta univerzita to dobrovolnictví podporovala. [...]* A jak podporovat? Určitě, aby tam ta možnost byla. Mít kontakt s organizacemi, které by

mohly případně přijmout ty dobrovolníky. Pak už je na těch dobrovolnicích, na těch studentech, jestli půjdou nebo ne.“ (KP4) Jiný student spatřuje za **prospěšné, aby mládež přijala dobrovolnictví jako součást životního stylu a vlastní aktivity**: „Jo, rozhodně si myslím, že je to dobré, a že je tohle třeba. Já i ze svých zkušeností ze zahraničí vím, že dobrovolnictví je tam třeba mnohem větší standard než u nás, [...] takže si myslím, že je dobré vést studenty k tomu, aby to brali jako normální věc, jakože někde jsou, někde dobrovolničtí.“ (KP5)

Podstatnou roli v informovanosti studentů o dobrovolné pomoci by měly hrát **vysoké a střední školy zaměřené na sociální oblast**. Mladí lidé budou mít skrze pomoc větší **povědomí o cílové skupině, se kterou chtějí v budoucnu pracovat**: „[...] Myslím si, že je zvláště dobrý podporovat studenty, když jsou v prvních ročnících, třeba zvláště u těch sociálních pracovníků, kdy takhle se teprve nějak jako začínají orientovat v tom oboru. Přemýšlí, co by mohli do budoucna dělat. Tak si myslím, že i to dobrovolnictví by mohlo částečně pomoci v tom, že by se potom snáz rozhodli, které cílové skupině se mají v budoucnu věnovat. Protože vlastně v sociální práci je těch cílových skupin několik, takže si myslím, že je to fakt užitečné [...].“ (KP13) K tomu se přiklání další komunikační partner. Skrze dobrovolnictví mohou studenti mít **praktickou stáž ve svém oboru a získat zkušenosti**: „[...] navíc v podstatě, jak často říká, tak mladý člověk nabírá zkušenosti, tak díky dobrovolnictví může získat nejenom praxi, ale i mnoho zkušeností. [...]“ (KP4) Lehce budou **motivováni studenti humanitně zaměřeni a z jiných oborů – ti, kteří jsou nakloněni pomáhat**. Obtížné je motivovat ty, kteří nemají k dobrovolnictví a pomoci žádný vztah: „Minimálně univerzity nebo fakulty humanitně zaměřené, ty asi jo, protože tak nějak vnímám, že je tam asi více lidí, kteří jsou více humanitně zaměřeni nebo takových, kteří by do toho dobrovolnictví šli [...]. Já si myslím, že pokud je nějaký student v jakémkoliv oboru, který má zájem dobrovolničit, tak si k tomu tu cestu najde. A pokud prostě k tomu někdo nemá žádný vztah nikomu pomoci, kdyby za to něco dostal, tak i kdybych mu dávala různé pozvánky nebo různý propagační materiál o dobrovolnictví, a to by byla součást různých akcí, tak to s ním prostě nehne a nebude to dělat. Takže si myslím, že to je taková docela individuální záležitost. [...]“ (KP2) Jiný student je toho názoru, že dobrovolnictví mohou dělat **mladí lidé také z nehumanitních oborů v oblastech jim blízkých**: „[...] ale na jiných školách si to asi těžko dokážu představit. Na nějakých technických, ale podle mě i na těch technických se dá dobrovolničit – trošku jiným způsobem, ne třeba pomáhat lidem, jako technického rázu.

Není dobrovolník jenom jako dobrovolník typu, že jako v sociálních službách, že jo. Ti, kteří studují v zahradnictví, mohou být dobrovolníky na floře. Nějací strojaři mohou být dobrovolníky v nějakých fabrikách, a tak.“ (KP12) „[...] A myslím si, že v tomhle je třeba i fajn, že v jiných oborech můžou dělat dobrovolnictví na jiných místech. Že my jako sociální pracovníci můžeme pomáhat v různých sociálních organizacích, ale dejme tomu, politologové, můžou se zapojit jako dobrovolníci Amnesty International nebo medicí se můžou zapojit v Lékařích bez hranic a v dalších organizacích, ve kterých je možnost dobrovolničit, které můžou je mnohem víc bavit, protože se týkají vlastně toho, té jejich profese, toho, co je baví.“ (KP5)

Jiní komunikační partneři se přiklání k tomu, že by školy měly jít studentům příkladem v dobrovolnictví skrze vlastní programy a projekty nebo zkušenost vyučujících s dobrovolnou činností, do které motivují mladé lidi a vedou je k tomu: *„Podle mě je to nejlepší cesta jít příkladem, vytvářet nějak ty programy. [...] Určitě, kteří s tím mají zkušenost, kteří jsou z těch projektů. Ty jsi dobrovolník, chceš něco dělat, ale pořád potřebuješ někoho, kdo tě bude vést. Já se svými zkušenostmi si netroufnu jít do toho dělat nějaký program, vyloženě do něčeho skočit, protože si myslím, že bych to nezvládla, že jako měla bych určitě zájem o to se to naučit, [...].“ (KP7) Nebo zapojit organizace, aby daly možnost ve školách přihlásit se k nim do dobrovolnictví a představili konkrétní činnosti: „[...] organizace, které přijímají dobrovolníky, tak si myslím, že je dobré, když se přímo představí těm studentům, a když jako jim nabídnou, co tam ti studenti můžou dělat, jak se můžou realizovat a ukážou, jak jim to vlastně pomáhá. [...] Myslím si, že dobrým způsobem by bylo dát jim tak, jako máme my, ukázkou těch organizací, kde se můžeme zapojit.“ (KP5)*

Podpora motivace studentů k dobrovolnictví od katedry KKS CMTF UP v Olomouci

Na otázku, zdali fakulta nebo univerzita podporuje studenty v dobrovolnictví, odpovídali někteří komunikační partneři kladně. Vysoká škola dává studentům různé nabídky, kde se mohou v dobrovolnictví realizovat: *„Jo, rozhodně si myslím, že moje univerzita nebo ještě fakulta, možná nevím, jestli přímo univerzita, že v tom vyvíjí snahu a motivuje studenty a dává jim různé nabídky a pobídky, kde vlastně mají možnost se realizovat, že to není jenom tak, že by vyzývala k tomu, aby byli někde dobrovolníci, ale zároveň i přímo ukáže, kde můžou dobrovolničit.“ (KP5) Jiní oceňují vyučující, kteří se angažují v tématu dobrovolnictví na univerzitě a zaměřují se na předávání*

informací, aby studenti byli obeznámeni s možnostmi výkonu v dobrovolnictví: „Vnímám takové jemné nuance od paní docentky, která se hodně v tomto tématu angažuje, i to Dobrovolnické centrum. A já to musím ocenit, tuto její snahu ocenit tyto lidi, říct jim, že víme, že jste, že to děláte bez nároku na nějakou finanční odměnu. A mně přijde, že toto by asi zlý člověk dělat nemohl, dobrovolně věnovat někomu svůj čas. Líbí se mi to, že lidé o tom vlastně ani nějak neví, že jsou takové nějaké možnosti, že se to dostává jako téma, že i na té univerzitě se o tom mluví, takže teď o tom někdo může začít přemýšlet. [...] I to je důležité, že to spousta lidí, když ví, že jsou sociální služby, ale nemají vůbec představu, že tam můžou být i dobrovolníci. [...] Určitě si myslím, že toto je jedna věc, která vede člověka k nějakému rozvoji. Že se rozvíjí. Myslím si, že to na něj má dobrý vliv, pozitivní vliv.“ (KP3) Další komunikační partneři hodnotí pozitivně, že je možnost splnit **předmět Dobrovolnictví za kredity**. Jsou tím více motivováni vstoupit do dobrovolnictví: „Určitě. Jednak to je vyloženě předmět Dobrovolnictví, kde můžeme třeba, asi bych to neměl říkat jako první, ale jako takovou motivaci dostat nějaké kredity za to, že jsem dobrovolníkem [...].“ (KP4) „Dokonce vím, že tam bylo vyloženo i nějaký předmět a ten zápočet byl udělaný za to, že máš odpracované nějaké hodiny jako dobrovolník, což bylo vlastně v podstatě jako zadarmo pro někoho, kdo to dělá. Což si myslím, že je fajn.“ (KP9)

Mezi studenty jsou také ti, kteří **vnímají od univerzity podporu motivace vstoupit do dobrovolnictví díky Dobrovolnickému centru UP**. Skrze portál mohou studenti najít dobrovolnou činnost v různých organizacích: „[...] Je tam i Dobrovolnické centrum, které je nám nabízeno, takže těch možností, jak být dobrovolníkem, je tam určitě dost. Pro mě jako dobrovolníka, si myslím, že ze strany univerzity tam ta podpora je.“ (KP4) **A oceňují jeho existenci**: „Jako já si myslím, že naše fakulta se jako snaží tím, že má to Dobrovolnické centrum, protože vlastně jako nadstandard, to nemá moc univerzit, nevím, jestli náhodou nejsme rarita tady v České republice. [...]“ (KP13) „Já si myslím, že podpora je tam určitě velká, protože naše škola má i vlastní Dobrovolnické centrum a vím, že nám bylo ve škole několikrát nabídnuto, ať s nimi spolupracujeme. [...]. Já si myslím, že dobrá je asi ta nabídka a podpora toho centra. Myslím si, že je fajn, že něco takového je, protože třeba na fakultě na bakaláři si nepamatují, že bych o něčem takovém slyšela. Takže si myslím, že tohle je asi jako velká věc.“ (KP9)

Posílání emailů ohledně dobrovolnictví a přeposílání nabídek je další forma podpory a povzbuzení, kterou studenti oceňují: „Myslím si, že konkrétně naše univerzita, naše fakulta v tom je dostatečně aktivní a líbí se mi, že posílají různé emaily, přeposílají

nabídky. Určitě, kdo se chce zapojit, tak si myslím, že fakulta mu v tom nabízí dost možností. Takže v tomhle si myslím, že to naše fakulta dělá moc dobře. Že jsou v tom hodně aktivní, v tom, jak se snaží zprostředkovat prostě nabídky studentům a povzbuzovat je v tom, oceňovat.“ (KP8) **Nebo ve formě informačního letáku na nástěnce ve škole nebo v místnosti Dobrovolnického centra UP:** „[...] kdyby třeba byly ve škole na nástěnce vyložené přímo konkrétní věci, kam toho dobrovolníka hledají, že by mě to možná zaujalo. [...] hledáme dobrovolníka tam a tam, tak si myslím, že možná, že by to člověka i víc donutilo jít a pomáhat, než když to máš takhle vyhledat sama. Nebo si zajít do toho centra, to bych možná, kdyby mě oslovil nějaký leták nebo vyložené jako reklama, když to tak řeknu, tak možná bych šla, že by mi to přišlo přirozené.“ (KP9)

Někteří komunikační partneři vnímají určitý nátlak ze strany školy v této oblasti. Mají pocit příkazu a ne pobídky, aby se zapojili do dobrovolné pomoci. Nehodnotí pozitivně charakter této pobídky, spíše je to demotivuje: „[...] Myslím si, že u nás bylo až příliš nějakého takového podsouvání, co můžeme dělat, kde se můžeme zapojit. A bylo nám to opakováno tolikrát, že už nikdo neměl chuť se zapojit, a že od začátku to byla nabídka [...].“ (KP5) „Tak asi těžko říct, možná bych asi tak netlačil na pilu, [...]. Někdy jsem cítil až takový tlak. Dalo by se říct, že vždycky k tomu byly nějaké úvodní hodiny. [...]“ (KP12) „Nebo možná se to jakoby podsouvá, že to můžou někteří možná vnímat i jako, že se to podsouvá, že by jako měli nebo museli, si myslím, že by to tak někteří studenti mohli pociťovat, protože to dobrovolnictví se u nás řeší jako hodně, no. Že je to jako z těch výraznějších témat...“ (KP10) „No tak ta propagace toho dobrovolnictví [...] mně úplně nevyhovovala. Co jsem slyšela, tak většině lidí moc nevyhovovala, protože šlo z toho cítit nějaký neurčitý nátlak, možná nějaká frustrace. [...] Spíš pociťově měl člověk pocit nějakého nátlaku, takže jo.“ (KP14) „[...] Nám to vždy bylo nařízeno. [...] Takže to na mě nezapůsobilo dobře, protože nám to bylo prostě vnucováno. Bylo nám to pořád omíláno, bylo to, prostě člověk by to měl dělat s chutí a dobrovolně, což u nás prostě nebylo. [...]. Bylo tam až moc MUSÍM na to, že to mělo být dobrovolné.“ (KP11) Někteří vyučující odradili svým přístupem studenty od dobrovolnictví: „[...] mám špatnou zkušenost s motivací dobrovolníků. Já si myslím, že u nás vyučující místo toho, aby dokázali studenty namotivovat, tak spíše jim místo jakoby příkazují, aby šli dělat dobrovolnickou činnost, a dá se říct, že je do toho i trochu nutí. Dobrovolnictví má být prostě dobrovolné, takže si myslím, že prostě se u nás stalo i to, že vlastně někteří vyučující odradili takhle studenty, aby vůbec nějakou dobrovolnickou

činnost dělali. [...]“ (KP13) „Určitě vnímám, hlavně ze strany učitelů. Trošku to vnímám i v negativním slova smyslu, protože já to nevnímám jako nabídku dobrovolnictví, ale od některých učitelů to vnímám jako spíš takový nátlak k dobrovolnictví. Jako že když nejsi dobrovolníkem, tak vlastně jsi špatný člověk. Takže to vnímám tak z té jejich strany. [...] Nevnímám to úplně pozitivně, co se týká té naší fakulty.“ (KP6)

Na otázku, jak vnímali studenti **podporu ze strany Univerzity Palackého** k výkonu dobrovolné pomoci **během pandemie, někteří odpovídali, že ji vnímali pozitivně:** „Myslím si, že se celkově zapojila hodně jako celá univerzita Palackého. Z Lékařské fakulty se zapojilo spousta studentů asi v nějakých posledních ročnících. Ti byli asi hodně užiteční. Nám dokonce na mail přišla také nějaká tabulka informování o povinnosti, že bychom se měli zapojit, když bude potřeba, v nějaké organizaci. A přišla nám tabulka, kde jsme se mohli vpisovat, jestli děláme nějakou konkrétní činnost. Tak někdo tam například psal, že šije roušky nebo že právě pomáhá s nákupy. Tam to asi nejčastěji bylo. Myslím si, že studenti se zapojili hodně.“ (KP10)

Studenti doporučují, aby fakulta **nabídla studentům možnosti k dobrovolnictví, představila jeho činnosti a povzbudila k výkonu.** Nikoliv ve formě příkazu, častých a opakovaných pobídek typu „musíte to dělat“ nebo „měli byste to vykonávat“, ale mají **představu společné diskuse nad tématem a od vyučujících očekávají nabídky k dobrovolnictví, citlivost v jeho pobídkách a vysvětlení významu:** „Myslím si ale, že je docela důležité dávat pozor na to, aby to nespadlo, jakoby ta motivace k nějakému nucení, k něčemu jako: ‚Hele, to byste měli dělat a musíte to dělat.‘ A to potom, podle mě, zase demotivuje, takže být opatrný v tom, že je to jenom nabídka a pobídka, a ne příkaz. [...] Ale třeba i ze své strany, z pocitu z univerzity, to, když někdo tuhle nabídku dává moc často, pokaždé v každém setkání nebo při každé nějaké lekci, tak potom si myslím, že už to naopak budí nechuť, místo toho, aby to budilo motivaci. [...] A kdo by chtěl se zapojit, mohl, a kdo ne, tak ne. A že podle mě je třeba to brát jako, já ti nabízím to, že můžeš být dobrovolníkem, říkám ti, proč je to dobré, ale ty už se potom rozhodni sám, jestli to chceš opravdu dělat.“ (KP5) „Bral bych asi jiné slovo typu: ‚Je fajn být dobrovolníkem.‘ Když se to bude tlačit lidem, tak se jim to může spíše znechutit. Na to si člověk musí prostě přijít sám. Spíš by se měli vyzdvihovat, než říkat, že člověk má být dobrovolníkem, tak bych poukazoval, proč jim má být.“ (KP12) Dalším z doporučení je, aby studenti věděli, že **prostřednictvím nabídek od školy mohou najít dobrovolnictví, ale ne jejím nátlakem:** „Asi to nechat ve volnějším režimu. V tom prváku na magisterském, že to bylo

v každé hodině. Říkali nám, že pokud neděláme dobrovolnickou činnost, tak tam vlastně nemáme co dělat. Takže méně na to tlačit, na to dobrovolnictví, jinak to předkládat, jiným způsobem, ne takovým nátlakem. [...] Škola může být takový prostředek, který mu poskytuje ty možnosti, ale přeci k tomu nemusí být úplně nucený školou to dělat. To potom ztrácí smysl toho dobrovolnictví.“ (KP6) **Vytvoření seznamu nabídek míst s konkrétními činnostmi:** „[...] mohli by dávat třeba přímo nějaké nabídky dobrovolnictví, přímo nějaký seznam nějakých věcí, kam bychom se mohli zapojit. [...] Jako můžete jít sem a sem, budete dělat tohle a tohle, a už by to i pro mě bylo jednodušší. No ale jinak, co se týče motivace, je to takové těžké, protože si myslím, že ten student musí sám chtít. [...].“ (KP11) Během pandemie se může CMTF UP zaměřit na studenty s dostatkem **volného času a posílat jim emaily** s konkrétními nabídkami a kontakty na organizace: „Myslím si, že určitě by mohli psát emaily těm studentům a poprosit je o pomoc, jako asi bych zaměřila zvlášť na ty studenty, kteří mají momentálně více času než prostě dříve, [...] No asi bych v tom emailu jako rovnou dala odkazy na ty organizace prostě a napsala bych jaké dobrovolnictví oni potřebují, aby ti studenti prostě si mohli jako vybrat to, co se jim jako líbí. [...] ale když se tam jako vypíšou ty pozice, co by jako člověk dělal, co by to obnášelo, tak myslím, že by to spíše pomohlo. Ale je to těžké no dělat takový projekt.“ (KP13) **Oslovit studenty ohledně dobrovolnictví a Dobrovolnického centra UP skrze sociální síť:** „No, využíval více sociálních sítí, UPOL myslím, že velice kvalitně funguje na sociálních sítích, takže to propojit s tou oficiální agendou, která se zaměřuje na sociální síť. Nevím, jestli to je pod PR, nebo tak nějak.“ (KP12) **Propojit vztahy studentů s motivovanými vyučujícími,** kteří půjdou příkladem a budou povzbuzovat mladé lidi k dobrovolnictví: „Chtělo by to zdravé jádro se zdravým nasazením, čistým úmyslem jako něco dělat. [...] Myslím si, že to není jenom o studentech. [...] Tak mi přijde, že tam je strašně malé propojení těch studentů s vyučujícími. [...] Dokážu si představit, že by to mohlo fungovat, kdyby tam byli inspirativní lidé jako předtím. [...] Přijde mi jako úplná škoda, že tam ti mladí nejsou, protože toho mají něco za sebou. A to je pro nás ta jakoby motivace, proč to dělat [...].“ (KP7) **Namotivování studenti by mohli sdílet své zkušenosti z dobrovolnictví se svými vrstevníky** a informovat je o tom, co jim tato zkušenost přináší a co je k tomu motivuje: „[...] aby jako ti dobrovolníci, kteří mají dobrou zkušenost třeba jako já, aby prostě se asi nebáli a mluvili o tom. Aby oni vlastně motivovali ty další studenty, že vlastně, když půjde motivovat někdo, kdo vede to Dobrovolnické centrum, tak to jako nemusí být tak užitečné, jak to, když někdo půjde motivovat, kdo s tím má nějakou

zkušenost, nejlépe pozitivní zkušenost no [...].“ (KP13) „U mě hodně funguje, spíš než přes učitele, tak přes kamarády. Takže možná ze starších ročníků nebo někdo ze spolužáků nebo někdo z mých kamarádů, jestli by mi o tom řekl, že tady pomáhám dětem, tady pomáhám seniorům a je nás tam málo, tak nechceš přijít pomoci aspoň jednou dvakrát a skrze tady toto začlenit spíš vrstevníky než nějaké mocenské autority.“ (KP6)

Studenty lze motivovat volitelnými předměty zaměřenými na dobrovolnictví, za které získají kredity a zároveň budou mít praktickou zkušenost s cílovou skupinou: „[...]

A myslím si, že určitě dobrý student jako jde motivovat tím, že člověk dá nějakou odměnu, třeba kdyby za to dávali studentům kredity, což jako nevím, jestli se to pak dá brát jako dobrovolnictví, protože tím vlastně student něco získá. Ale myslím si, že by to bylo jediné ku prospěchu, že ti studenti by vlastně získali ty kredity, co potřebují a zároveň by vlastně dělali nějakou dobrovolnickou činnost. [...].“ (KP13) „Tak možná bych to dala jako předmět s kreditovým vyhodnocením. My jsme měli nějaký předmět, který se jmenoval Dobrovolnictví. Ale to bylo vyloženo jenom na teoretické bázi a nikde jsme nebyli jako třeba pomáhat v nějaké organizaci, [...] Že by to mělo užitek pro obě strany, že by studenti měli nějakou zkušenost, plus, že by to bylo v rámci předmětu za kredity a někomu by se pomohlo. [...] Takže si myslím, že dobrovolnická činnost i v jako rámci praktické přípravy, že by to bylo fajn určitě, že by to ty studenty i víc motivovalo, že by ten čas byl využitý efektivně v několika dimenzích nebo tak bych to řekla.“ (KP10)

Portál Dobrovolnické centrum Univerzity Palackého v Olomouci

Na otázku, zdali mají **povědomí o Dobrovolnickém centru UP odpovídali studenti pozitivně**. Někteří znají portál dobře, ale jiní pouze vědí, že existuje a pomáhá zapojovat studenty do organizací, nicméně organizace neznají: „[...], vím zhruba, že tam funguje, že pracuje v Olomouci s olomouckými organizacemi, že se snaží do těch organizací dostat studenty, aby se zapojili jako dobrovolníci. Ale nemám konkrétní představu o tom, co to konkrétně jsou za organizace, na jakých principech nevím.“ (KP4)

„Tak máme tam to Dobrovolnické centrum, které se moc nevyužívá. Projel jsem si ty stránky, přijdou mi docela fajn. Určitě se nastrovaly v březnu, dubnu. To si myslím, že v té době šla vidět komunikace od UPOLu i toho Dobrovolnického centra. Jinak si myslím, že předtím to nebyly moc vyhledávané stránky [...].“ (KP12) „Slyšela jsem něco o tom, přiznám se, že jsem se tím až tak nezabývala, i když bych asi měla, protože vím, že právě naše univerzita na to dobrovolnictví klade docela velký důraz. Já jsem se v tom teda ještě nějak neangažovala, ani jsem si o tom více nezjišťovala, takže nevím.“ (KP2)

„Ano slyšela, hmm, jo, vím o tom no. My máme předmět s paní docentkou a ta nám právě o něm říkala.“ (KP1) **Další komunikační partner zná portál díky prezentaci na škole, ale nevyužil to. Možnosti k dobrovolné činnosti nebyly v blízkosti jejího bydliště:** „Slyšela jsem o tom. Hodně jsem o tom slyšela, protože nám to bylo pořád říkáno. Ale jelikož já nejsem z Olomouce, jsem z Vysočiny, tak mě to ani nikdy nelákalo. A nikdy mě nenapadlo, že bych se do Dobrovolnického centra zapojila, protože jsem tam opravdu šla studovat. Tím, že mám rodinu tady, práci tady, přátele tady, přítele tady, takže jsem tam neplánovala jakoby trávit víc času, než je nezbytné, v Olomouci. Takže ano, slyšela jsem o tom, protože je to docela dost prezentované na naší fakultě. Docela dost se o tom mluví, ale nikdy mě nenapadlo, že bych jako jela, šla bych tam.“ (KP11) **S portálem se seznámila a přihlásila se do něj, nicméně nabídky jí nepřišly. Má dojem, že systém nefunguje:** „[...] Takže o tom jsem určitě slyšela. Nějak jsem ale úplně přesně nepochopila, k čemu to Dobrovolnické centrum jako funguje. V praxi jsem nějak neviděla, že by to k něčemu spělo, protože já tuším, že to Dobrovolnické centrum má nějaký systém, do kterého se můžeme přihlásit. A když jsem v nějakých oblastech dobrovolničila a je někde nějaká nabídka, tak to se tam má zobrazit, tak jsem se do toho přihlásila, ale žádné nabídky mi jakoby nepřišly. Řekla bych, že tomu systému to nějak nefunguje, takže takhle.“ (KP14)

Mezi studenty se objevili také ti, kteří portál ještě neviděli: „Já jsem ten portál popravdě neviděla.“ (KP11) A jiní neznají, **nakolik je Dobrovolnické centrum UP efektivní a zdali ho studenti využívají:** „[...] ale nevím, nakolik je to efektivní, protože jako myslím si, že moc mých spolužáků dobrovolnictví nedělá a někteří ho dělali právě třeba ještě při bakalářském studiu. Ted' při magisterském vlastně o nikom nevím.“ (KP13) „[...] Myslím si, že musí být nějaký důvod, proč to Dobrovolnické centrum je a proč je ho prostě potřeba, že vlastně nevím, jak to funguje. [...] Pokud třeba studenti Sociální práce chtějí dělat dobrovolníky, tak je mohou dělat v jakýchkoliv zařízeních, nebo kde chtějí a nemusí to vůbec být přes to Dobrovolnické centrum. A potom se zdá, že to je zbytečné. [...] Takže se to dá zařídit úplně jinými cestami, a to Dobrovolnické centrum mi pro mě nedává smysl.“ (KP14)

Má ponětí o centru, ale ještě se na stránky nepodívala. Proto jsou její informace zastaralé a neaktuální: „Vím, že něco takového existuje, že to ve velké míře organizuje naše fakulta, ne? Vím, že se tomu hodně věnuje ten pán, nevím, jestli to je magistr, ten Vodsedalek nebo, a vím, že se do toho můžou zapojit teda úplně všichni. Že

to není jenom pro naši univerzitu, ale že se asi nejvíc angažuje ta naše. Že se tam asi dá zapojit do různých činností, a pak se načítají nějaké dobrovolnické hodiny. Ale nevím, co konkrétně za činnosti tam jsou. To se přiznám, že jsem se na to nikdy nedívala.“ (KP10)

Doporučení, aby studenti byli více informováni o jeho existenci, možnostech a nabídkách: *„Určitě by to chtělo to Dobrovolnické centrum nějak více vysvětlit, k čemu to má sloužit a možná líp to podchytit. Protože mi připadá, že spousta studentů dobrovolničí mimo to centrum, a to centrum potom vůbec nepotřebuje. A když ho nepotřebují, tak mi připadá zbytečné, aby bylo. [...]“ (KP14)*

5.4 Přínosy dobrovolnictví z pohledu studentů KKS

Do analýzy výzkumu jsem zařadila oblast přínosů, které jsou určitým „produktem“ motivace dobrovolníků. Zmíněná podkapitola má za úkol zobrazit výsledek výzkumu v oblasti přínosů dobrovolnictví z pohledu studentů KKS. Zahrnuje přínos pro ně samotné, pro příjemce pomoci a pro společnost. Co dobrovolnictví přineslo pro studenty v jejich osobním a profesním růstu, co se díky tomu naučili a jak je to ovlivnilo, bude rovněž obsahem této podkapitoly. Podíváme se, jak dobrovolníci hodnotili přínosy před pandemií covidu-19 a během ní.

Osobní přínosy pro samotné dobrovolníky

Rozvoj schopností a dovedností týkající se organizovanosti času a aktivit, komunikačních dovedností (verbální a neverbální), rozvoj dovednostní orientace v řešení problémů apod.: *„Třeba co se týká komunikace, organizace jo. Takhle tak, to jo. Tak to asi jo. Ono to hodně souvisí i s tím profesním. Člověk umí rozhodně víc komunikovat právě s těmi lidmi a líp vystupovat, zorganizovat si tu hodinu času a tak.“ (KP11) „[...] Určitě, řekla bych, že mě to učí trpělivosti a třibení komunikačních schopností, jak se vyjadřovat, jak jednat s jinými lidmi [...]“ (KP8) „[...] Po stránce schopností, že jsem se zlepšil v komunikaci, v improvizaci. Myslím si, že osobní přínos tam byl no.“ (KP4)*

Rozvoj organizačních dovedností a kreativního myšlení: *„Organizační možná ano, protože jsme museli právě vytvořit nějaký systém na to, abychom všem těm lékařům dali správné balíčky, správný materiál, správný počet, takže asi ty organizační. [...] Více méně, já jsem ten systém potom vymyslela, jak to nejlíp rozdělit potom do těch krabic a podobně, tak, jak to rozvážet, [...] Jo, určitě, a mě to docela baví právě organizovat, takže v tomhleto to bylo fakt pozitivní no, jsem se mohla realizovat.“ (KP1) „[...]“*

*a rozhodně mě to rozvíjí v nějaké samostatnosti, kreativě a podobně. [...] Taky to, že vlastně musela jsem se zapojit, musela nějak se angažovat, být kreativní a samostatná, takže určitě i v tom vnímám přínosy. [...].“ (KP5) **Dobrovolnictví učí eliminovat strach z výzev a osvojovat zodpovědnost za své jednání, učí samostatnosti, rozvíjí kreativnost v řešení problémů a improvizovat:** „[...] A být kreativní, jo, nebát se, nebát se nových výzev, nebát se nových věcí, a hlavně být sám k sobě jako zodpovědný, mít zodpovědnost. Říkám si, že až budu jednou podnikat, tak to využiji.“ (KP4) „[...] I ta psychosociální stránka věci, na tábore s dětmi jsou nějaké nezvyklé situace, musí se něco řešit, to je zase taková pedagogika. Je tam psychologie, musíš se správně rozhodovat, neseš tu zodpovědnost. [...] Když je člověk vůdce tábora, vůdce oddílu, vůdce různých akcí, tak to jsou hodně dobré skilly.“ (KP3) „Pro mě konkrétně, no, tak, co jsem už řekla, to se týká i mě. Pomáhá mi to lépe komunikovat, mít nějakou zodpovědnost za věci, které dělám a cítím i zodpovědnost za ty druhé lidi trochu. [...].“ (KP14)*

Rozvoj zručnosti, praktických dovedností a technického myšlení: „Pro mě určitě v podstatě to dobrovolnictví, práce je jedna velká výzva, protože každý den musím řešit nové a nové věci, ať už to je znalost práce na počítači nebo psaní různých projektů, nějakých oficiálních dokumentů [...].“ (KP4)

Růst v prosociálním chování a upevnění sebevědomí, trpělivosti a bezprostřednosti v osvojené práci: „Myslím si, že jsem třeba přestala myslet tolik na sebe a myslím více na druhé lidi a mě samotnou, určitě mi to dodalo sebevědomí. [...]“ (KP13) *Jsem asi trpělivější, během těch zkušeností a z těch dobrovolnických akcí. A možná, že jsem i víc bezprostřední, protože jsem musela reagovat na takové různé situace. Když jsem si je brala hodně osobně, nebo že jsem je nezvládla, takže to mě možná naučilo takové bezprostřednosti typu, že si to nemůžu brát osobně, jedeme dál – asi v tomhle stylu. Že jsem taková pohodovější a silnější, když jsem byla před tou dobrovolnickou činností.“ (KP6)*

Dále rozvoj sociálních dovedností, včetně empatie, soucitu, úcty, ohleduplnosti, porozumění potřebám druhých, rozvíjení citlivosti k jejich problémům a aktivní reakce na ně: „Myslím si, že přínos pro dobrovolníky je také v tom, že se potom vlastně u nich rozvíjí empatie, schopnost mít rád, pomáhat, schopnost být prostě citlivý a ohleduplný i na životy jiných lidí. Že si uvědomí, že prostě není všechno jenom o nich, ale je to i o tom, čím oni mohou přispět. Že život nemusí být jenom o tom, brát, ale i dávat, tak nějak vzájemně se obohacovat.“ (KP8) „No určitě si myslím, že to

člověka více otevírá druhým lidem k tomu, že k nějakému vnímání, že tady člověk není jenom sám pro sebe, že tady jsou nějakí druzí lidé, kteří třeba můžou ocenit nějakou pomoc a můžou ji potřebovat. A že vlastně, když člověk jde z vlastní nějaké vůle, bez nějaké odměny něco dělat pro druhého člověka, tak si myslím, že to je vždycky obrovské plus a obrovské dobro, [...].“ (KP14) „Určitě mým vlastním jednáním vůči druhým, vůči společnosti, takže pohled na svět mám trošičku jiný, si myslím. Jsem podle mě zodpovědnější. Třeba úcta ke starším lidem [...].“ (KP4)

Získání, navázání a upevnění sociálních kontaktů: „No tak mně to přineslo to, že jsem těm lidem pomohla, že jsem nemusela být doma, že jsem měla styk s lidmi, [...].“ (KP11) „[...] a navazování nových vztahů. Myslím si, že je pro mě skaut taková druhá rodina, vedoucí už mi tak přirostli k srdci, že to považuji za druhou rodinu, no.“ (KP4)

Přínosem je **naplnění smyslu života a filozofie, kterou si studentka zvolila jako směr svého života**, ačkoliv ji v tom okolí nepodporuje. Díky rozhodnutí být dobrovolníkem vnímá, že se dokáže lépe pronést životem a vypořádat se s konzumní společností kolem ní: „Já asi to vnímám tak jako něco. Celá filozofie dobrovolnictví a podstata té věci je pro mě strašně důležitá a naplňuje mě to. Je to pro mě taková cesta, která mi pomáhá se tím životem tak nějak pronýst, jinak by pro mě bylo hodně těžké vypořádat se se společností, která je kolem, která je silně kolem mě. Jsem z rodiny, která žije hodně konzumně a má úplně jinou životní filozofii. Takže ta forma toho dobrovolničení a i pomáhající profese je pro mě cesta, kterou jsem se rozhodla jít. Takže je to pro mě ve všem přínosné.“ (KP7) Jako **naplnění smyslu života** to vnímá také jiný komunikační partner: „Mně to dává smysl života, nebo ne smysl života, ale svým způsobem ano, že jsem tady pro druhé, pomáhám jim. Cítím, že tak je to správně, a že tady nejsem a nemám žádný smysl nebo, tak víš, to není, člověk to dělá, protože chce, že něco mu to dává, nějakou duševní prostě, ale to je zase ve spojení s tím náboženstvím, se skautem.“ (KP3) **Nebo dobrovolnická práce přináší pocit naplnění z vykonané činnosti:** „Jako tím, jak jsem říkala, že to je pro mě taková naplňující a smysluplná práce zrovna s touhle cílovkou, tak je to pro mě takový osobní přínos, že pak mám pocit, že dělám něco, co má smysl, takže v tomhle jo.“ (KP2) **Dobrovolnictví pomáhá utvářet vlastní sebepojetí a provází procesem uvědomění sama sebe:** „Určitě to ovlivnilo můj vývoj, který asi řeší všichni vysokoškoláci. Udalo mi to směr, to, o čem jsem tady doteď mluvila, že mělo to na mě vliv v utváření vlastního sebepojetí, v tom, kým chceš být, co chceš dělat a najít nějakou cestu.“ (KP7) **Upevnění svých hodnot, životního postoje**

a utvrzení v duchovních principech v rámci dobrovolné pomoci: „*Je to obrovská zkušenost jako seberozvoj, rozvíjím sebe samého, pak po duchovní stránce, přece jenom jsme na křesťanských základech. Takže duchovní stránka [...].*“ (KP4) „*No tak pro mě to je důležitá věc, protože nevím, třeba přitom, když vymýšlíme nějaké programy pro děti, tak člověk sám musí [...] musí mít srovnané některé hodnoty a tak, což si myslím, že v tomto má velký význam. [...] ale určitě to mělo vždycky pro mě význam, že mě to někam posunulo osobnostně určitě.*“ (KP14) **Ziskem je také dobrý pocit z vykonané práce, pomoci potřebným lidem nebo organizaci. U některých byl tento pocit motivem pokračovat v dobrovolnictví:** „*[...] Zároveň je tam prostě nějaká ta radost, měla jsem nějaký dobrý pocit prostě z té dobré činnosti, který mě vlastně motivuje to dělat prostě dál [...]*“ (KP13) „*Jsem připraveni pomáhat a myslím si, že to v nás vyvolává dobré pocity. Je to trošku egoistické, ale cítíme se užiteční a někdy je to dobrý pocit.*“ (KP3) „*[...] ale taky i v tom, že vlastně má dobrý pocit z toho, co udělal a že vidí třeba nějaký úspěch nebo radost těch lidí, pro které to dělá. [...] jakože je to opravdu přínosné, že si to člověk třeba neuvědomí v tu chvíli, když to dělá, ale zpětně, když se na to podívá, na to, co vlastně udělal, tak taková nějaká vnitřní radost, spokojení z té činnosti [...].*“ (KP5) „*Určitě dobrý pocit, že strávíš tak nějaký den, pomůžeš nějaké organizaci, která na to nestačí sama, třeba na tu údržbu té zahrady a zase zkušenosti, že jsme to měli i v rámci toho předmětu s těmi osobami s mentálním postižením. [...] A ještě to zase pomohlo té organizaci, takže to si myslím, že je to super.*“ (KP10) „*[...] Já jsem docela společenský člověk, který potřebuje druhé lidi, takže už jenom to, že se mnou byli, tak mi pomáhalo, že jsem se potom cítila lépe, že jsem byla taková naplněná, spokojenější, měla jsem i dobrý pocit, když jsem cítila, že jsem někomu jakoby pomohla. To směřuje k té odpovědnosti společenské.*“ (KP6) „*Tak asi jsem zaplnil tu mezeru, aby byly vydané ty polévky, [...] kdybychom tam my dobrovolníci nebyli, protože ten výdej polévek se skládal jenom z těch dobrovolníků a jeden zaměstnanec v podstatě, kdyby tam nikdo z nás nepřišel, tak by ta služba také nemohla fungovat. [...] tak udělat dobrý skutek, mít dobrý pocit, asi takhle. Byl by to asi čistě jenom altruistický posun v hlavě, nějaký myšlenkový. [...].*“ (KP12) **Kvalitně a smysluplně využitý volný čas darovaný druhému člověku:** „*No tak mně to přineslo to, [...] že jsem mohla svůj čas orientovat pro nějakou dobrou věc a tak no.*“ (KP11) „*Asi tím, že věnuji svůj volný čas, který bych ho mohla trávit jakkoliv jinak, někomu. Asi tohle, no takhle. Někaké té smysluplné činnosti, vyloženě třeba někomu, takže tam prostě jsem a tvořím pro ty děti program.*“ (KP2) *Ani to nejde srovnávat s tím, že bych si třeba vzala hodinu, dívala bych se doma na seriál a hodinu, kterou bych mohla*

věnovat tomu, že vím, že dělám něco užitečného, že těm lidem pomáhám a vím, že jim to něco dobrého přináší. Potom je ten čas vykoupenny úplně něčím mnohem důležitějším. Tady jde o to, jak ten čas vlastně strávím, a když ten čas trávím tou pomocí, tak je mnohem líp využitý, než když bych ho strávila doma, když bych se třeba dívala na ten seriál.“ (KP8) **A mít novou zkušenost s vykonanou činností a se samotným dobrovolnictvím:** „Myslím si, že to rozhodně bylo obohacující v tom, že člověk si třeba něco vyzkouší takového nebo musí se snažit něco vytvořit, [...]“ (KP5) „Přínosy si myslím, že mají obě strany, že to je vyloženě u člověka nebo studenta sociální práce. Že to má určitě přínosy pro obě strany, protože pro toho studenta to jsou, si myslím, zkušenosti do praxe, nové zážitky. [...]“ (KP10) **Na otázku, jak je ovlivnilo dobrovolnictví, odpovídali kladně. Oceňují získanou zkušenost a možnost být v něčem užitečný:** „Určitě pozitivně, že máš tu zkušenost, že i nějakými malými činy se dá přispět k něčemu pozitivnímu. Tak nějak celkově to vidím pozitivně.“ (KP10) „Myslím si, že vlivem dobrovolnictví, že jsem taková, že když vidím, že je někde něco potřeba, já teď mluvím hodně o těch jednorázových dobrovolnictvích, tak jsem ráda, když se jich můžu zúčastnit a dává mi to smysl. [...]“ (KP6) „[...] Může někdo docházet za těmi osamělými lidmi, kde ta jejich vlastní rodina za nimi nechodí. Určitě si myslím, že toto je jedna věc, která vede člověka k nějakému rozvoji. Že se rozvíjí. Myslím si, že to na něj má dobrý vliv, pozitivní vliv.“ (KP3)

Vliv dobrovolnictví na dobrovolníky z hlediska profesního růstu

Zkušenost práce s cílovou skupinou, seznámení s ní a poznání jejího fungování, komunikace, prostředí, zájmu, slabé a silné stránky, orientace v její problematice: „Tak co se týče profesního růstu, tak určitě teď mám zkušenosti s prací s autistickými dětmi, takže teď mám povědomí o autismu. Takže, co se týče té profesní stránky, tak orientace v tomto odvětví. [...]“ (KP11) „Konkrétně třeba jenom tak komunikace s klienty, nějaká prostě spolupráce vlastně, že [...]“ (KP13) „[...] I třeba tím, že vezmu zrovna tady ten pár, že ti jsou nevidomí, tak mě to učí, jak jednat s lidmi, kteří jsou něčím jako handicapovaní. Určitě mě to učí právě tomu, jak s těmito lidmi jednat, ale to se mi bude hodit i do profesního života si myslím.“ (KP8) „[...] ani nemám v plánu pracovat nějak v budoucnu s dětmi. Ale pokud bych třeba s nimi pracovala, tak rozhodně je to užitečná zkušenost, kterou mám, a v čem, že se člověk naučí, jak děti fungují, co je třeba pro ně vytvářet. Naučí se pracovat s rodiči, v týmu se naučí spolupracovat s ostatními, [...]“ (KP5) „V profesním růstu, možná to, že tím, že jednou bych se, až dostuduju, chtěla zaměřit na tu sociální a právní ochranu dětí – OSPOD –

a tak, a tak mi určitě může být přínosem, že zase uvidím, jak děti v té ústavce fungují, jaké tam můžou být limity ústavní výchovy a tak. Takže i tohle myslím můžu budovat více tím, že tam jsem mezi nimi v tom jejich přirozeném prostředí a tak asi, no, že to potom budu moci využít v praxi, s těmi dětmi pracovat a tak.“ (KP2) „Pro mě, tak bylo by to určitě zkušenost, protože bych se naučila, jak právě s touhle cílovou skupinou více jednat, protože jsem uvažovala, že po skončení jakoby školy, [...] tak bych chtěla jít do nějakého domova pro seniory, [...] komunikuji právě s tou cílovou skupinou, se kterou chci v budoucnu pracovat, [...] tak je důležité umět s těmi lidmi komunikovat. Vědět, jak s nimi pracovat [...].“ (KP1) „Předtím jsem neměla žádnou praxi zaměřenou na tuto cílovou skupinou, takže to byl první kontakt, a to pro mě určitě byla zase obohacující zkušenost, protože jsem nikdy tak do kontaktu s osobami s mentálním postižením nepřišla. [...] Třeba, že jsme se učili, jak s nimi komunikovat, a vůbec, že jsem měla tu zkušenost, jak oni komunikují, protože to byla moje první zkušenost s tou cílovou skupinou [...].“ (KP10) „Pro profesní růst asi, že jsem si osvojila práci s nějakou novou cílovou skupinou. [...] Tam jsem říkala, to osvojení s tou cílovou skupinou a s činností [...].“ (KP6) „[...] Takže to bylo fajn. Ta romská pouť byla dobrá i v tom, že jsem viděl, jak Romové, jak ta jejich kultura funguje. Byl jsem na jejich mši, to bylo celé pro mě takové nové, zajímavé, že jsem i poznal něco [...].“ (KP12) „[...] Ale na druhou stranu jsem byl s cílovou skupinou, kterou jsem si nevybíral v průběhu mého studia, což byli bezdomovci a mohl jsem vidět trochu tu subkulturu z jejich vlastního prostředí, aspoň tahle metoda. [...] ale stalo se tam to, že jsem pochopil trochu víc tuhleto cílovku. Teď jsem šel do nového zaměstnání, viděl jsem, jak bych měl pracovat, jak bych měl nahlížet na tu cílovou skupinu, na lidi, co žijí na ulici. Takže mi to dalo pochopení. [...] Pochopil jsem nějak ty principy.“ (KP12)

Zlepšení sociálních kompetencí v práci s člověkem. Učit se ho respektovat, být trpělivý a umět si nastavit hranice vztahu: „[...] Tak si myslím, že to člověka hodně posílí i profesně, že se vlastně musí učit mluvit, vyjednávat s tím člověkem, nějak ho respektovat a zároveň nějak nepřekročit určité hranice, které je potřeba si nastavit. Takže si myslím, že v tomhle se ty kompetence můžou zlepšovat.“ (KP14) „[...] Třeba s tím chlapečkem, autistickým, naučila jsem se být více vnímavá k potřebám druhých nebo jsem získala větší trpělivost pro ty druhé [...].“ (KP6) **Zkušenost s cílovou skupinou v rámci dobrovolnictví může pomoci se v ní lépe orientovat v budoucím zaměstnání a také opatřit schopnost s ní pracovat. Dobrovolnictví učí pracovat s předsudky vůči ní:**

„[...] Minimálně, když třeba jdeš do zaměstnání s nějakou cílovkou a předtím si tu práci s tou cílvkou vyzkoušíš takhle nanečisto, že si myslím, že do budoucna je to, jako že by mi to mohlo pomoci i do budoucna. [...] No v tom, že bych si to vyzkoušela, že bych si to osahala, protože kde jinde máš možnost si to vlastně takhle zkusit, že jo? [...] Potřebuji si to vyzkoušet, ale právě v rámci toho dobrovolnictví, že jo, si to člověk může zkusit a zjistit, jako jo, půjde to, nebo ne, nepůjde to.“ (KP9) „[...] Takže už bych asi neměla nějaké velké zábrany nebo obavy, kdybych třeba nastupovala do nějakého zařízení, kde bych věděla, že budu primárně pracovat s osobami s mentálním postižením. [...] Ne, že bych zjistila, že to byla vysněná cílová skupina, ale myslím si, že bych byla schopná v takové skupině lidí pracovat.“ (KP10) „[...] Taky můžu takhle nahlížet na tu romskou pouť. Tam se člověk hodně dostane do styku s Romy, a třeba, pokud je nemusí, tak tam je může vidět jako v pohodě lidi, ač mají svoji náturu. Tak třeba, kdoví, možná budu po téhleto mojí práci dělat s touhle tou cílovou skupinou. Takže možná zbavení nějakých předsudků [...].“ (KP12) **Dobrovolnická zkušenost pomohla získat nové pracovní místo:** „[...] Takže vlastně přes tadyto dobrovolnictví v Maltézké pomoci jsem se dostala sem a to díky tomu, že oni mě vybrali přednostně kvůli té zkušenosti s dobrovolnictvím v Maltézké pomoci. Takže za to jsem byla moc ráda, že vlastně takhle ta dobrovolnická činnost mě přesunula už k tomu brigádníčení v jedné organizaci. A tam vlastně jako pracuji doteď, nejsem tam na brigádě, ale jsem tam na poloviční úvazek jako sociální pracovnice. Takže já vlastně tomu dobrovolnictví, tak trochu vděčím, dá se říct za to, že mám tady tuto práci. Takže to je takový krásný příběh o dobrovolnictví, až k práci na poloviční úvazek, a to celé ještě při studiu. [...]“ (KP13) „[...] Díky tomu mě možná teď vzali do zaměstnání, že jsem plus mínus něco věděl. A než jsem nastoupil do toho zaměstnání, tak jsem si ještě zašel na Charitu, protože kdysi tři roky zpátky jsem zrovna dělal tam ty terénní pochůzky. Tak jsem tam zašel, řekl jsem jim to, předložili mi nějaké knihy, takže úplně tak v pohodě. Takže suma sumárum, něco mi to dalo. [...]“ (KP12) **Dobrovolnictví pomohlo lépe se adaptovat v pracovním prostředí:** „[...] Spíše mi to pomohlo se teď orientovat v současném zaměstnání a rychleji se adaptovat na ten pracovní cyklus.“ (KP12) **Zisk nových kontaktů na organizace pro možnost budoucí spolupráce:** „[...] z mých spolužáků [...] nemají ani tolik kontaktů jako já. Mně už se třeba několikrát stalo, že jsem takhle pomohla svým kamarádům ze školy najít práci, že jsem jim dala vědět, že v té organizaci by mohli hledat a oni díky ní si prostě našli práci. Vlastně mám i nějaké ty kontakty [...].“ (KP13) **Jiný komunikační partner nyní rozumí, o čem je dobrovolnictví. Neváhal by vstoupit do role koordinátora**

dobrovolníků, neboť se dokáže díky svým zkušenostem do nich lépe vcítit a orientovat se v této problematice: „*Určitě si myslím, že vím, že když můžu třeba pracovat někdy jako koordinátor dobrovolníků v sociální službě, tak už si dovedu představit, jak se dobrovolník cítí, můžu se do něj lépe vcítit nebo tím, že to znám, může mě to učinit lepším tím koordinátorem, zkrátka si myslím. [...].*“ (KP3) **Poznání sám sebe, utváření svých životních cílů a záměrů do budoucnosti:** „*[...] Takže pro mě bylo dobrovolničení na Balkáně strašně přínosné v tom, že jsem pochopila sama sebe docela brzo. Už v 18 jsem byla schopná říct, že vím, co chci dělat a za tím jsem si šla. Takže pro mě to dobrovolničení bylo, co se týče profesního života, bylo v tomto velmi přínosné, že mně to hrozně pomohlo se rychle rozvinout. I když mluvím s lidmi, kteří jsou nade mnou, myslím věkově, [...] ale vůbec nevědí, jestli to chtějí dělat a spíš ne. Myslím si, že díky tomu dobrovolničení v tom mám hodně jasno.*“ (KP7)

Dobrovolnictví pomáhá orientovat se v problémových situacích a učit řešit dilemata: „*I jak se vypořádávat s nějakými krizovými situacemi. [...] Ale asi se to takhle projeví hlavně u nějakých krizí, které člověk musí vyřídit. Tam si myslím, že to hodně roste i profesně, ale i osobnostně. Jak se třeba postavím k nějakým situacím, k nějakým dilematům.*“ (KP6)

Zkombinovat teorii ve škole s praxí a díky dobrovolnické zkušenosti se ve svém oboru lépe orientovat a naučit se propojovat teoretické znalosti v praxi: „*Jo no tak určitě se dostaneš do kontaktu se strašně zajímavými lidmi na těch projektech. Na našem oboru pomáhajících profesí mi hrozně pomohlo to dobrovolničení se profilovat. Víš, že jsem našla si tu cestu v tom, že jsem si to mohla ošahat v tom fieldu. Poznáš, jaký rozdíl je mezi tím, mezi rozvojkou, humanitárou, že i v té humanitární práci, v tom celém víš, co chceš dělat. [...]*“ (KP7) „*[...] Já si myslím, že jsem člověk, který se z toho nejvíce naučí v praxi a rád si jako propojuje tu teorii, kterou se naučí ve škole a praxi. Takže já jsem za to byla hrozně ráda, že už ve škole jsem mohla tu praxi vidět díky dobrovolnictví, takže vlastně ten přínos je pro mě nějaká jako profesionalizace asi práce asi, že určitě prostě se učím a zlepšuji se. [...] jsem si mohla zkusit různé techniky při té práci vlastně v dobrovolnictví, takže jsem vlastně to, co jsem pochytila ve škole, jsem mohla prakticky vyzkoušet [...].*“ (KP13) **Propojit teorii s praxí v nových zkušenostech, v kterých se učí situaci pochopit a vyřešit. Možnost předpřípravy do budoucího zaměstnání:** „*No, určitě si myslím, že bych mohla přijít na plno věcí, jak se dělají, ty, co znám ze školy, teoreticky. Že bych si to zkusila prakticky a že bych třeba přišla i na to, jak se v některých*

situacích zachovat. Že to si myslím, že tohle by mě mohlo i tímhle způsobem obohatit. Že třeba teď nejsem připravená, že půjdu někam do práce a budu tam s někým v konfliktu, ale když se mi to stane v rámci dobrovolnictví, tak vlastně nějakým způsobem to budu muset zpracovat, uchopit, vyřešit. Tak si myslím, že i tohle by mi mohlo dát vlastně vyzkoušení si těch nových situací a jak se k tomu postavit, jak se v těch situacích vlastně zachovat.“ (KP9)

Díky dobrovolné pomoci získala odvalu a sebevědomí ve své pozici pracovníka v dalších možnostech praxe, už neměla strach z nových zkušeností: „[...] Jo, že jsem vlastně zjišťovala, že už zvládnu být jako kdyby sociální pracovníci i v praxi, že třeba potom, když jsme měli praxe ve škole, tak jiní a z toho třeba mohli mít větší obavy, ale já díky tomu dobrovolnictví jsem věděla, že to teoreticky nějak zvládnou, že ty začátky jsou těžší, ale že když se člověk rozkouká, tak už to pak jde. [...].“ (KP13)

Seznámení s humanitárními a sociálními organizacemi, obeznámit se s jejich projekty, poznat jejich způsob v účetnictví, vypisování grantů, komunikace a vyjednávání s různými významnými aktéry (donoři, politické strany, organizace...) a s příjemci pomoci: „[...] Měla jsem možnost, když se zakládalo PLNU (Dobrovolnictví na Balkáně), tak nám s tím pomáhali nějakí lidé z Člověka v tísní, takže jsem měla i v rámci toho, že jsem v těch projektech zůstávala déle, osahat si účetnictví tak, jak se to dělá třeba v Člověku, protože ten náš model hodně čerpal z rámců Člověka v tísní. Takové konkrétnější věci, pak třeba komunikace s českou ambasadou, to bylo Srbsko nebo vypisování grantů těch projektů. [...] Když se podíváme na českou Charitu jako na organizaci, to, že nakoukneš trochu hlouběji do Charity, do fungování české Charity, zatímco na Balkáně se hodně pracovalo s Člověkem v tísní, MSFkami [...] Vlastně do toho koukáš z pozice dobrovolníka, sleduješ kolem sebe, jak lidé pracují. Ten konkrétní přínos byl v tom, že jsem měla možnost poznat jinou organizaci.“ (KP7) „[...] To se týkalo toho profesního růstu no, i poznávání jako různých organizací, že jsem jako získávala širší rozhled. Zjišťovala jsem, jak fungují ty organizace nebo jak fungují ti klienti, jakou potřebují pomoc, jak funguje jejich okolí, jak jim ta organizace pomáhá.“ (KP13) „Jako to dobrovolničení na Charitě. Viděl jsem trošku chod té organizace. Když se dělala romská pouť, tak jsme byli u těch příprav od začátku až do konce. [...] A potom na konci akce jsme šli všichni na oběd s celým týmem. Dalo to náhled do něčeho, co bych asi normálně nevyzkoušel. [...] Takže taky jsem byl součástí nějakého většího týmu, takže jsem viděl, jak se ta akce vytváří, jak se komunikuje mezi jednotlivci, jak každý funguje.“

(KP12) **V rámci organizace se učit realizovat své nápady, spolupracovat na projektech, možnost vést lidi a týmy, díky tomu se učit managementu lidských zdrojů:** „[...] *A ta možnost volné ruky. Vymyslet si svůj projekt, zrealizovat si ho a v podstatě si najít sám svou vlastní cestu, kdy mi nikdo nebrání, kdy mě nikdo nelimituje v tom jako [...].*“ (KP4)

Rozvoj schopností komunikace v různých krizových situacích a učení se komunikaci s aktéry (schopnost vyjadřovat se, improvizovat, být kreativní, nést zodpovědnost za své jednání, dovednost prezentovat, eliminovat strach z výzev v komunikaci...): „[...] *komunikace s obcí, s úřady, potom hodně komunikace s lidmi, s rodiči, i řešení třeba krizových situací. To je věc, se kterou jsem se setkal, dokonce jsem komunikoval s krizovou linkou. Takže u mě, pro mě velká zkušenost [...]. Komunikace s lidmi je pro mou profesi klíčová, ať už to jsou dovednosti, jak prezentovat a podobně, jak komunikovat v krizových situacích. [...] komunikace, že to je klíčové pro tu sociální práci, pro vykonávání supervize, pro práci s dětmi. Jednoznačně třeba schopnost jako improvizovat, tak to jsem se naučil díky skautu. Myslím si, že pro mou práci to bude taky hodně potřebný [...].*“ (KP4) „*Je to práce s lidmi, každá takováto zkušenost, když jsi s lidmi, musíš s nimi komunikovat, musíš vést interakci. [...] Stejně jako skauting hodnotím užitečně pro moji budoucí profesi, protože se tam učíš, jednat řídit lidi, komunikuješ, rodiče, média, město, granty prostě [...].*“ (KP3)

Přínosem je také možnost učit se spolupracovat v týmu a poznat v tom sám sebe a svou roli působení: „*Bude to takové klišé, ale asi jsem poznala sama sebe a naučila jsem se žít a být s těmi lidmi jakoby v tom týmu a pak to jsou konkrétnější věci.*“ (KP7) „*Já v tom vidím osobní růst skrze jak kdyby lidi, se kterými dobrovolničím, kteří tam jsou, známe se, pozorují to na mě, na nich, prostě, jak se vyvíjíme a že nás to formuje.*“ (KP3)

Přínosy pro organizaci a příjemce pomoci

Dobrovolnická činnost přináší organizaci další pracovní sílu nezbytnou pro fungování zařízení, protože nahrazuje některé činnosti pracovníků. Ti mohou být díky tomu uvolnění pro práci na důležitých záležitostech, např. v administrativě. V tomto vidí svůj přínos pro organizaci komunikační partner: „[...] *Můžu ulevit určitě i těm pracovníkům, když teď mluvím o té hipoterapii v tom centru, že ten personál, prostě jim ulevím. Potom, že se těm dětem věnuji, oni pak právě mají více času právě na administrativu nebo věci, které by jinak dělali [...].*“ (KP11) „[...] *Nebyla to nějaká extra důležitá práce, ale někdo ji musel udělat. A ti, co pracují v té organizaci, mají na starosti*

jinou agendu, nebudou tam dělat tohleto, a třeba, kdybychom tam my dobrovolníci nebyli, protože ten výdej polévek se skládal jenom z těch dobrovolníků a jeden zaměstnanec, v podstatě, kdyby tam nikdo z nás nepřišel, tak by ta služba také nemohla fungovat. Kdyby nebyli ti dobrovolníci na těch různých větších akcích, tak na dobrovolnících to často stojí, [...] dobrovolnictví je špinavá práce, ale je to potřebná práce.“ (KP12) O to víc jsou užiteční, pokud **dokážou spolupracovat v týmu a stoprocentně se věnovat zadané činnosti především týkající se konkrétní oblasti**: „Záleží od projektu do projektu. Jakože. Do všeho s něčím vstupuješ. Třeba já jako zdravotní sestra přinesu něco do projektů, co se budou tykat zdravotních věcí nebo tak. Zase si myslím, že dokážu být týmový hráč a že mi nevadí dělat na čemkoliv sama. Sebe si zatím nedovedu představit v nějaké vedoucí pozici. Ale vůbec mi nevadí někam přijet, dostat know-how, zařadit se do toho týmu na to místo, které je potřeba obsadit, takže to mi vůbec nedělá problém. Naopak jsem za ty zkušenosti ráda.“ (KP7) „Určitě nás to posílilo, jako ten tým. Já jsem to říkal. Samozřejmě ne všichni se přidali, mají rodiny a tak, já to chápu, ale my, co jsme tam byli, to byla taková – jako vysokoškoláci, středoškoláci. Posílilo nás to, že umíme spolu spolupracovat. [...].“ (KP3)

V době pandemie bylo dobrovolnictví přínosem lidem nejen **po materiální stránce**, ale především po té psychické. Lidé vnímali od dobrovolníků **psychickou podporu, že v situaci nezůstali sami a bezmocní**. Mohou se svobodně obrátit na dobrovolníky, aniž by museli řešit placení jejich služby: „Tak určitě pro ně je to přínos, že jim někdo pomůže a je to neplacené a že to určitě vyřeší nějaké určité prostě otázky, strach, nervozitu. Když teď mluvím třeba o té pandemii, kdy se nevědělo, lidé byli takoví nejistí, takže určitě, když jim někdo pomohl, popovídal si s nimi, tak to pro ně určitě bylo, i co se týče psychické stránky, přínosem. Nejenom z té materiální (stránky), ale že je to psychická podpora.“ (KP11) „Myslím si, že jim to může ukázat to, že tady jsou lidi, kterým na nich záleží a že se nemusí cítit tak sami a že můžou mít větší jistotu v tom, že když budou potřebovat pomoci, takže je tady někdo, kdo jim tu pomoc nabídne. Takové spolehnutí se na lidi okolo.“ (KP8) „Já myslím, že určitě velký, protože, kdo jiný by to dělal, když ne ti dobrovolníci, že je to hodně fajn hlavně pro ty staré lidi, kteří, myslím, byli určitě tou ohroženou skupinou a více bojovali ještě s tou osamělostí a tou izolovaností ještě více než předtím. Takže si myslím, že minimálně u téhle cílovky je ten přínos fakt velký.“ (KP2) „No protože asi mají strach, uvědomují si, že jsou sami v nebezpečí a že by taky byli třeba rádi, kdyby jim někdo pomohl no. Že vlastně člověk je, když něco takového

nezažije, tak moc nad tím nepřemýšlí, ale teď možná v této době si uvědomuji, že vlastně kdyby třeba onemocněli covidem, tak třeba nemají nikoho v okolí, kdo by jim třeba zašel na nákup, [...] takže já si myslím, že téměř třeba v každé rodině se nad tím takhle můžou zamýšlet, že by tu pomoc jako určitě potřebovali.“ (KP13)

Přínosem pro příjemce pomoci bude naplněná jejich potřeba díky dobrovolnictví. Především ti, kteří nemají nikoho jiného, kdo by jim poskytl pomoc: *„Svůj přínos v dobrovolnictví vnímám to tak, že prostě pomůžu někomu, kdo tu pomoc zrovna potřebuje. A nemá na to nikoho jiného, kdo by mu pomohl, tak prostě to udělám zrovna já.“ (KP13)* Pro některé příjemce pomoci, kterým dobrovolníci dělají program, bude **přínosem kvalitně naplněný čas. Osobnostní růst v sociálních dovednostech a utváření sebepojetí:** *„Pro ty děti náplň volného času a něco jiného, než je současný trend doby, že je elektronika a pro ty starší děti nějaký pohled sám na sebe [...].“ (KP4)* *„Tak ten senior by se určitě necítil tak sám, určitě bych mu pomohla jakoby, co se týče takových těch věcí, jak to říct, nějakou péčí v domácnosti, péčí o něho a podobně, ale hlavně taky říká ta aktivizace, že jakoby nějak vyplnit ten volný čas.“ (KP1)* *„[...] kdybychom nedělali tu činnost, tak ji nedělá nikdo a ty děti nezažijí ty věci, které by mohly zažít. My tím jakoby ožívujeme tu naši farnost, aby tam ty děti nějak fungovaly, aby nějak rostly, vnitřně, a podobně. [...] Ale tam jde asi hlavně o ten pocit, to, že pro ty děcka něco děláme. Takže to je zábava a je to baví, nás to baví a tak.“ (KP14)* *„[...] A v tom skautu, tak to si myslím, že tam byl ten přínos, že jsem ty holky něco naučila, nějakým skautským zásadám. Připravila jsem si pro ně nějaký program, takže měly nějaké vyžití. Byla jsem tam pro ně i jako kamarádka, takže občas se třeba přišly svěřit, že jsem je i vyslechla, poradila jsem jim [...].“ (KP6)*

Pro některé příjemce pomoci je dobrovolnictví příjemným zpestřením času. Dále možnost osobnostního růstu skrze vlastní participaci v činnostech spolu s dobrovolníky: *„A že se do toho zapojili i ti klienti a že to mělo smysl i pro ně, že se cítili užiteční, že se zapojili. Byl to pro ně vlastně i takový výlet, [...], takže to pro ně je takové zpestření, že vůbec dojedou [...] do nějaké ekologické organizace, kde se mohou nějakým způsobem realizovat. Protože ne všichni klienti jsou schopni být někde zaměstnaní, třeba i na těch pár hodin jako týdně, takže když se takhle můžou realizovat, tak si myslím, že to je super.“ (KP10)* *„Myslím si, že jsem těm druhým lidem pomáhala nějak zpestřit jejich čas, třeba v té nemocnici, že jsem se jim tam věnovala. Třeba poznali nové typy her, nové knížky, nevím, pocit nějakého přijetí, nějakého kamarádství. Z mojí*

strany třeba to, co ještě úplně nepoznali, třeba nový způsob pochopení. [...] Že prostě, když něco provedou, takže za to hned nemusí být trestáni, že jim dávám takový nový pohled: ‚OK, to se může stát, však se nic neděje, to spravíme.‘ Takže takový nový pohled na situaci [...].“ (KP6)

Přínosy pro společnost

Pandemie ukázala lidem, jak důležitá a potřebná je pomoc dobrovolníků ve společnosti. Jsou přínosem po ekonomické stránce jako neplacená služba a nová pracovní síla. Díky tomu není ekonomika státu zatížena a může **nahradit chybějící články v sociálních službách** nebo kvůli reakci na pandemii **zaplnit nově vzniklá pracovní místa**: „No, tak určitě si taky myslím, že nějaká finanční úleva, že ta společnost, prostě spousta lidí, kteří jsou schopni něco dělat zadarmo. A i ta finanční podpora, určitě i ta pracovní podpora, že můžeme ulevovat těm pracovníkům a víc se třeba věnovat lidem a víc klientům a tak.“ (KP11) S tímto výrokem souhlasí další studentka: „Tady u nás na lokální úrovni, myslím, že to funguje, že je to přínosné, že šlo i o to vykrýt ty kapacity. Nešlo úplně o ty nakažené lidi, ale o to vykrýt kapacity, které jsou zavřené v karanténách, takže chybí pracovní síla a tak. A to si myslím, že zafungovalo. A že, že je to dobré no.“ (KP7) „No, myslím si, že je to určitě potřeba. Že třeba i teď, v té krizi, že bylo plno lidí, co tu pomoc potřebovalo nebo si třeba nemohlo dovolit nebo nevědělo, kam zajít třeba a tak. Ti dobrovolníci byli. To, třeba, že je fajn, že nemusíš vyloženě někam volat, někoho si platit. [...]“ (KP9) **Díky dobrovolnictví během pandemie covidu-19 si lidé uvědomili jeho důležitost a význam.** Je to přínosem pro společnost do budoucna. Dobrovolnictví prolomilo ledy ve smyslu, že si lidé uvědomují, jak je potřeba si dobrovolnictví pěstovat a podporovat: „Určitě významně, protože bez dobrovolnické činnosti bychom nebyli tam, kde jsme teď. Velmi v té koronavirové situaci vnímám ještě potřebněji, jak eventuálně lidi sednou a šíjí roušky nebo že jdou do obchodu nakoupit nějakému seniorovi jídlo. Takže určitě teď v téhle době vnímám, že je potřebnější než předtím.“ (KP6) „Jo, to je zajímavé. Je pravda, že teď se na to pohlíží jinak, teď vlastně společnost dobrovolníky ocení a už jako vnímá ten užitek zvlášť více než dřív.“ (KP13)

Pomoc jedinci má přínos pro celou společnost. Především během krize může pomoc pár lidem mít velký vliv na celek společnosti. **Proto dobrovolnictví přináší zisk celé společnosti skrze pomoc jednomu člověku například v oblasti zdraví, vzdělání apod.:** „[...] jestli jde o šití roušek, tak to pomáhá ne jenom těm lidem, kterým prostě se předaly ty roušky, ale vlastně se tam jedná o zdraví celé společnosti, takže dá se říct, že

ten dopad je prostě pro celou společnost. [...] Já jsem jako doučovala prostě toho jednoho chlapce ve škole, tak to prostě má dopad, že ve škole bude mít lepší výsledky, díky tomu se dostane na lepší školu, díky tomu jednou získá dobré zaměstnání a už to má prostě dopad i pro stát. Neskončí někde na úřadu práce, ale prostě bude zaměstnanec, takže ten dopad jako mnohdy je jak pro celou společnost, tak pro toho jednotlivce a i pro to okolí [...].“ (KP13)

Vytváří to sociální citlivost k slabým a sociálně vyloučeným skupinám, prohlubuje solidaritu mezi lidmi a upevňuje jejich vztahy. Pomáhá rozvíjet participaci ve společnosti a subsidiaritu. Dobrovolnictví pomáhá nespolehat se pouze na státní pomoc, ale zmobilizovat iniciativu lidí ke svépomoci: *„Myslím si, že to pomáhá společnosti jako celku v tom, že se nespolehají jenom jakoby na státní pomoc, že všechno za ně zařídí stát. Ale že to pomáhá vytvářet nějakou tu sociální citlivost u lidí obecně. Je to hezké, když si lidi pomáhali navzájem a z vlastní iniciativy, tak to úplně jinak proměňuje tu společnost. I třeba teď, jak se ukázalo, že v té době pandemie, že ne všechno dokáže prostě zajistit stát, například roušky, tím, že se o to lidé postarali sami, vzali to do vlastních rukou. To potom úplně jinak ukazuje tu společnost, to, jak jim záleží na těch lidech okolo. Tak nějak to utužuje vztahy, myslím si.“ (KP8)* *„[...] jsou lidé ještě schopni pomáhat si navzájem, dělat něco pro druhé. Viděl jsem i u nás ve městě, že u nás město nečekalo, že se přihlásí tolik šiček a tolik roušek, co se ušilo [...] a každý den našily slušné číslo roušek, protože jim zavřeli práci, tak dělaly tady toto. [...] Takže jsem byl překvapen množstvím lidí, kteří se přihlásili, přestože si myslím, že se báli, že ta situace ve společnosti byla BAD. [...] A znovu se ukázala soudržnost. A to, že když chceme, tak si ty roušky klidně ušijeme sami.“ (KP3)* *Myslím si, je to hodně důležité, že to je to, co vlastně společnost tak nějak drží pospolu a pomáhá jí tyhle krize překonávat. [...] spousta lidí měla více času, takže měli prostor vidět i potřeby druhých, a když je neviděli, tak jsem zaznamenala, že spousta různých organizací dávala vědět, upozorňovala na ně a lidé tím pádem mohli nabídnout svůj čas, svoje schopnosti, zkušenosti. [...] Jsem moc mile překvapena tím, jaká spousta lidí se zapojila a jak se snaží pomáhat. Myslím si, že opravdu lidi hledali místa, kde bylo potřeba, a že se snažili ti, co mohli a měli tu možnost, tak opravdu pomoci, zapojit se a dát to, co uměli.“ (KP5)* *„Vnímám ho asi jako hodně potřebné, protože spousta lidí, mně to jako připadá, že ta pandemie otevírá víc ty lidi k tomu si všimnout, že tu je třeba někdo jiný, kdo potřebuje pomoci nebo někdo, kdo je*

nemocný a potřebuje, aby mu někdo občas zavolal, aby se o něj zajímal, jak mu je a tak. Takže si myslím, vnímám to tak jako že, že ti lidé potom více vnímají ty druhé.“ (KP14)

Dobrovolnictví může hrát klíčovou roli v naplnění určité důležité potřeby v celé společnosti, a tím ochránit před rizikem ohrožení na životě lidí: *„Já si myslím, že být dobrovolníkem je momentálně jedna z klíčových věcí, jak pomoci té společnosti. Protože, teď už zabíhám se do politiky, ale jak byla krize s rouškami, že nebyly roušky, tak v podstatě ze dne na den, z minuty na minutu se lidé stali neformálními dobrovolníky. Sousedská výpomoc a podobně. Všichni začali šít z toho, co doma našli. Takže si myslím, že ta dobrovolnická práce je v téhle chvíli hodně potřebná.“ (KP4)*

Někteří studenti vnímají, že také **přínosem pro společnost je vychovat mladou generaci k sociálním ideálům a hodnotám společnosti** skrze dobrovolnickou organizaci a angažovanost dobrovolníků: *„[...] Určitě pro společnost si myslím, protože jsme mládežnická organizace, tak se snažíme děti vychovávat k určitým ideálům. V podstatě ta organizace je v podstatě postavena na dobrovolnících. Kdybychom nebyli zapálení pro tu práci, tak by ta organizace v podstatě neexistovala.“ (KP4)*

5.5 Bariéry pro vstup do dobrovolnictví a jeho překážky

Tato podkapitola odpovídá na otázku, jaké bariéry pro vstup do dobrovolnictví studenti vnímali. Zmíněnou dílčí výzkumnou otázku jsem zahrnu do výzkumu, neboť s motivací určitým způsobem souvisí. Pokud studenti vnímají bariéry v dobrovolné pomoci, tak se toho neúčastní nebo nebudou v ní pokračovat, ačkoliv jsou motivováni. Dále uvedu překážky v dobrovolnictví, které studenti vnímají a jsou nepříjemným elementem v jejich působení. Mohou ovlivnit práci dobrovolníků. V analýze výzkumu také zobrazím výsledky toho, co dobrovolnictví studentům bere a dává.

Bariéry pro vstup do dobrovolnictví

Bariéra zasahující z vnějšího prostředí: organizace měly plnou kapacitu dobrovolníků, nebo je nedokázaly koordinovat během pandemie. Studenti se zajímali o dobrovolnictví, ale organizace nejevily zájem, nebo pro velký počet zájemců o dobrovolnictví se už neozvaly: *„[...] Spíše ze začátku jsem úplně nevěděla, kde bych mohla pomoci. Nabízela jsem pomoc různým sociálním podnikům a různým zařízením, ale měli situaci zvládnutou, takže ji nepotřebovali. Takže jsem spíše byla jako taková záloha, kdyby bylo třeba s něčím pomoci. Takže možná spíš jsem ze začátku nevěděla, kde je možnost nabídnout dobrovolnictví, kde se účastnit. [...]“ (KP5) „[...]“*

A potom byla možnost zapojit se jako dobrovolník po telefonu těm seniorům, volat si se seniory a do toho jsem se zapojila. Napsala jsem tam email, že bych byla ráda k dispozici, ale doted' se mi nikdo neozval. Přišel jenom email, že se ještě nenašel zájemce z řad seniorů, takže to zatím taky nedělám. [...].“ (KP8)

Nízká informovanost o možnostech a potřebě dobrovolnictví: „[...] A taky si myslím, že často lidé neví o těch možnostech, které mají, že můžou tohle dělat. Myslím si, že zrovna studenti sociální práce o tom víme a máme dost možností, ale studenti z jiných fakult třeba o těch možnostech neví a klidně by se zapojili.“ (KP5) „[...] I to je důležité, že to spousta lidí, když ví, že jsou sociální služby, ale nemají vůbec představu, že tam můžou být i dobrovolníci. Může někdo docházet za těmi osamělými lidmi, kde ta jejich vlastní rodina za nimi nechodí. [...].“ (KP3) **Nenalezení dobrovolnictví podle svých zájmů, schopností a možností:** „No jediná bariéra je v tom, že nenajdu to, co by mě bavilo, protože dobrovolnictví vnímám tak, že dělám něco, co mě baví, a těm lidem to pomůže. A když to řeknu blbě, tak prostě všechny strany jsou spokojené, a když prostě nenajdu žádné dobrovolnictví, které by mě bavilo, ze kterého bych byla nadšená, tak to dělat nebudu. Takže to vnímám jako překážku, že nenajdu to správné.“ (KP11)

Další bariéra pro některé studenty je potřeba mít práci, aby byli finančně zajištěni. Plné pracovní nasazení v oblasti sociální práce vezme čas, a proto nezbyvá prostor pro dobrovolnou činnost: „[...] Ale mám přitom největší zábranu nedělat toho dobrovolníka v tom, že mám svoji práci, kterou chci dělat. Dobře vím, že kdybych začala ještě do toho dobrovolnictví, tak už by to bylo na úkor té práce k nějaké mojí budoucnosti si myslím. [...] Z tohoto hlediska mi v tom brání asi čas nebo nedostatek času, možná i priority. [...] Ale vnímám, že v současné době bych měla spíše pracovat a dělat dobře sociální práci, protože na to, když z té práce dostávám nějaké hodnocení, tak z něčeho žít musím. [...] Asi si myslím, že teď nejsem schopná dělat nějakou dlouhodobou činnost, protože by to bylo na úkor mojí práce. [...].“ (KP6) „[...] Ale zároveň to vidím jako překážku to, že jako studenti chtějí spíš mít nějakou brigádu, aby si vydělali peníze, protože ne každý má jako podporu třeba od rodičů, takže si potřebují vydělat nějaké peníze sami. Takže ne každý vlastně si může dovolit, aby dělal tu dobrovolnickou činnost, [...].“ (KP13) „Myslím si, že u hodně lidí to budou finanční prostředky, že dobrovolničení je časově náročné. A já jsem to zažívala i na Balkáně, když jsem měla ten rok pauzu mezi střední školou a vysokou školou. Teoreticky jsem tam mohla být pořád v kuse. Za ten rok jsem se třikrát, čtyřikrát vracela na měsíc domů, abych si odkroutila těch 300 hodin v tom

obchod'áku. A bych si vydělala peníze na to, abych tam mohla být, protože nemůžeš být nikde jenom tak. [...] v dnešní době, si myslím, aspoň já to tak mám, že nemám žádnou podporu od rodičů. Jsem na to sama, i když jako by studuji. [...].“ (KP7) **Škola a práce zaneprázdnuje studenty v jejich denním režimu. Bariérou je nedostatek času, který jim chybí pro dobrovolnickou práci:** „Vůbec jsem nad tím nepřemýšlel, že bych chtěl teď dobrovolničit, protože toho teď mám strašně moc. Je to nová práce, pořád se hodně učím, do toho musím ještě napsat diplomku, takže časově bych na to vůbec neměl kapacity [...].“ (KP12) „Protože já brigádníčím. A zabere mi to docela dost času, takže mě ani nikdy nenapadlo dobrovolničit. Když to takhle řeknu. [...] No pro mě teď momentálně je to čas, [...].“ (KP9) „Teď já chodím do té práce, takže chodím k seniorům, ale já už to mám všechno zaplacené, takže to není dobrovolnická činnost, a tam trávím asi většinu svého času. Chodím tam každý den.“ (KP6) „Z časových důvodů, protože já mám dost nabitý program, co se týče jakoby školy, co se týče osobních věcí, takže nevím úplně, jestli bych to stíhala všechno. Ale přemýšlela jsem, uvažovala jsem nad tím právě.“ (KP1) „Ne, ono to dál pokračuje, ale tím, že teď dělám diplomku a bakalářku, dodělala jsem diplomku a začínám se učit na státnice, tak jsem se odpojila. [...].“ (KP5)

Na otázku, co by se muselo změnit, aby bariéry zmizely, odpovídali studenti – **najít si čas, jinak poskládat priority, splnit povinnosti:** „[...] Mně přijde, že začínám být trošku v jiném rytmu toho života, kdy dodělávám diplomku, prostě nevím. Budu se vdávat, budu mít rodinu, takže tam vnímám tu svou pozici trošku jinou. Nevím, co by se muselo změnit. Nechtěla bych změnit práci, nemůžu říct: nechtěla bych rodinu, protože to jsou věci, kterým se chci v budoucnu věnovat: svojí práci, svojí rodině. [...] Momentálně bych musela mít dopsanou diplomku a musela bych být připravená na státnice. Potom bych k tomu měla určitě prostor mít dodělané školní povinnosti.“ (KP6) „[...] a možná jednou, tak asi jednou jo, ale jako student jsem měl určitě více času než teď jako pracující. Možná, když se dostanu do té rutiny, že už budu vědět co a jak, tak bych třeba zase dobrovolničil, ale teď určitě ne.“ (KP12) „[...] kdyby se mi trošku uvolnil ten čas, protože říkám, já tím, jak o ně pečujeme s mamkou, tak jsem fakt jako vytižená a neokážu si představit, kdybych ještě měla jakoby vynakládat čas podobným způsobem, myslím si, že bych byla jakoby přetížená. Nevím, co by mi mohlo pomoci: jedině, jakoby kdybych si trošku zorganizovala čas víc, [...] jakoby pomohlo by nám, kdybychom našli fakt nějakou službu, která by se o ně, jakoby fakt kvalitně postarala. A co se týče ještě té organizace toho času, no, chtěla bych si ukrojit toho času, co mám, třeba pro přátele

a takhle ten svůj volný čas, to bych musela jako trošičku omezit, no a po tom, po tom by to možná šlo.“ (KP1) „Asi z časových důvodů, že mi přišlo, že ten čas teď potřebuji věnovat práci na diplomce. To byl asi jeden z hlavních důvodů, že mi přišlo, že bych toho potom už měla hodně a že bych se asi nedokázala tolik soustředit na to psaní a na tu přípravu diplomky. [...].“ (KP8)

Negativní pohled společnosti přináší lidem zábrany vstoupit do organizace a pomáhat jako dobrovolníci: *„Mě napadla taková bariéra asi, která se může týkat úplně všech dobrovolníků a to je to, že vlastně za tu dobu dobrovolnictví nemá u nás takovou historii jako u jiných zemí, třeba v těch západních zemích nebo prostě v Americe, kde je to prostě úplně běžné, že lidi dělají dobrovolnictví a třeba i při práci, ale u nás tomu tak není, u nás jako často společnost místo toho, aby to ocenila to dobrovolnictví, tak ještě se nám vysmívají, „jak je možný, že my děláme prostě něco a nedostáváme za to peníze, že v dnešní době to přece nejde, že jako musíme z něčeho žít, a že jako že jsme vlastně hloupý, že něco takového děláme“, takže vlastně i ten pohled té společnosti, to je prostě jedno z největších bariér. [...].“ (KP13) **Nebo negativní postoj a žádná psychická podpora rodiny způsobuje bariéry pro vstup do dobrovolnictví:** *„[...] Prošla jsem si tím vlastně i já, že rodina mně vlastně často vyčítala, proč to dělám. A to zrovna i rodina z Německa, že by tomu jako měli spíš víc rozumět, tak ti ještě spíš do mě ryli, jak si já můžu dovolit dobrovolnickou práci, že mám spíš jít na brigádu a ještě přispívat mojí mámě, která prostě už v té době mě ani neživila. Jo, ale oni prostě ten pohled měli jiný, takže to je taky jedna z bariér.“ (KP13)**

Bariéry zastavující působení v dobrovolné pomoci

Jedna ze zábran, která brání pokračovat v dobrovolné práci, byl výskyt pandemie covidu-19. Pro ochranu obyvatelstva před nemocí byla vytvořena různá opatření, například zavření obchodů a škol, zrušení veřejných akcí a omezení pohybu atd. Také se musely zavřít sociální zařízení a organizace, ve kterých dobrovolníci působili. Měli strach, aby nepřinesli nákazu namísto pomoci: *„Jo, tak změnilo se to, že vlastně tou krizí byly zakázané ty akce pro určitý počet lidí, což nebylo vyhovující, taky byla ta možnost nějakého přenosu té nákazy, takže prostě tohle to zastavilo. [...] S těmi dětmi jsme měli nějaký kontakt online, ale to nenaplňovalo ten smysl, protože jsme to začali dělat, takže proto jsme přestali. A aby se to zase vrátilo, tak to zase musí být bezpečné. Kdyby se něco stalo, že by tam třeba přišla ta nákaza nebo něco, tak aby to potom nebylo na nás, řekněme, že my jsme pořádali nějakou akci, kde se šířil koronavirus. [...] Asi*

za prvé, že se musí povolit ty akce a za druhé se to musí nějak uklidnit.“ (KP14) „Určitě bych pokračovala dále, ale až to všechno skončí. Až se mi normálně rozjede semestr, tak bych v tom chtěla i nadále pokračovat. V květnu měla být i teď, tenhle týden, víkendovka, právě pro ty děti. Taky jsem se jí měla účastnit a těšila jsem se, a nakonec z toho nic nebude. Určitě bych v tom pokračovala a určitě se těším, že v tom budu pokračovat nadále.“ (KP2) „Jenže jak se to zavřelo a jak se to teprve uvolňuje, je to všechno pořád takové opatrné a neví se, co jak bude, tak mi ještě ani nevolali. Takže čekám. Není to tak, že bych nechtěla pokračovat. [...].“ (KP11)

Pro některé studenty jsou obavy a strach z dobrovolnictví překážkou bezprostředně se adaptovat v prostředí, seznámit se s organizací a s příjemci pomoci. Obavy, zdali zvládne poskytovat pomoc, reagovat a naplňovat potřeby, jaký bude sociální kontakt s příjemci pomoci apod.: „Tak třeba v té Adře jo, protože jsem nevěděla, jak mě ti lidé, ke kterým budu docházet, jak mě budou brát, jak mě budou vnímat, jestli budu naplňovat jejich potřeby, to, co jim chybí, jestli budu schopna reagovat na nějaké takové i různé – každé dítě je jinačí a reaguje jinak, děti reagují tak, jak je potřeba. A teď jsem si uvědomila, že jsem jednou byla plavat s autistickými dětmi a to jsem teda měla hodně velký strach, protože jsem nevěděla.... To byl úplně první kontakt s touhle cílovkou, a protože jsem nevěděla, co od toho mám čekat a vůbec jsem nevěděla, jak se k nim mám chovat, a je fakt, že jsem se trochu i bála. [...].“ (KP6) „[...] jo, spíše mě napadá, že jsem cítila nějaké obavy ze začátku, že jsem úplně nevěděla, o čem se s ní mám bavit, jaká témata mám [...] potom jsem s ní taky řešila to, zda jí mám dávat taky další kontakt, jestli si ji mám přidávat na Facebook, protože vlastně ta klientka to po mně chtěla, že bychom se mohly takhle vidět [...] nechtěla jsem jí dávat svůj facebookový přístup kvůli nějakým osobním údajům a tak, ale zároveň mě to jako mrzelo[...] Takže to byly asi takové obavy na začátku, abych té paní dokázala nějak vysvětlit, aby jí to vlastně neranilo, když jí vlastně odmítnu, aby ona to nějak pochopila a aby ty naše hovory mohly probíhat dál [...].“ (KP13) **Mají obavy z nejistoty v nové činnosti:** „[...] Možná, že by byla ze začátku nějaká nejistota v té činnosti, když by to bylo nějaké nové, [...].“ (KP10) „No vzít si nemyslím, ale ještě k těm obavám mě tak napadá, já si třeba neumím představit, [...] že někam přijdu jako dobrovolník a teď najednou začnu pracovat. Víím, že potřebuji, aby mi někdo řekl, co mám dělat, jak to mám dělat a ukázal mi to. To se asi ve většině případech určitě děje, ale že si takhle neumím představit, že prostě přijdu tam s tím sebevědomím a budu vědět, co mám dělat. Protože to si myslím, že určitě tak

nebude.“ (KP9) **Obavy, zdali něco přinesou cílové skupině. Studenti chtějí mít pocit užitečnosti a něco druhým přinést:** „*Taky podle toho, s jakou skupinou by to bylo no. Nevím, jestli každou skupinu v sociální oblasti bych uměla podpořit. [...] aby to vůbec z mé strany mělo nějaký přínos nebo abych vůbec něco přinesla, aby to bylo k něčemu, [...].*“ (KP10) „*Myslím si, že častým problémem, aspoň u mě třeba, je to, jakoby ta motivace a uvědomění si, že i málo může být pro někoho hodně, že i třeba dvě hodiny věnované odpoledne nějakému seniorovi [...] Přitom pro mě ty dvě hodiny tolik nemusí být, takže možná ta vnitřní motivace může být bariéra podle mě, nebo aspoň pro mě. [...].*“ (KP5) **Obavy ze závislosti příjemců pomoci na dobrovolné pomoci:** „*Možná by pak někdo mohl té pomoci trošku jakoby se moc navázat na toho druhého člověka.*“ (KP10) **U jiných jsou obavy a strach bariérou pro vstup do dobrovolnictví, které drží jejich odvahu se svobodně přihlásit.** Na otázku, jaké bariéry vnímají **vlivem pandemie** v dobrovolnictví u potencionálních dobrovolníků, odpovídají studenti, že bariérou může být pro mnohé lidi **strach z nakažení sebe a druhých:** „*Asi bych to pojmla všeobecně, [...]. Asi to může být ten přímý strach, že člověk chytí tu nemoc nebo může mít strach z reakcí lidí. [...] Tam mě asi nejvíce napadá ten strach z nakažení. [...] Ten člověk nemusí mít strach z vlastního nakažení, ale že vlastně nakazí druhé, na kterých záleží. Myslím, že strach z neznáma, co ta nemoc způsobuje, že i tehdy byl nedostatek respirátorů a roušek, nedostatek ochranných pomůcek. Takže to může být bariérou, proč nejít k té dobrovolnické činnosti.*“ (KP6) „*Vnímám to, že třeba i na začátku mě trošku ovládal strach, jestli se dostanu do kontaktu s těmi lidmi, že tady může být nějaké riziko, třeba, že to přenesu mezi prarodiče, ale víceméně se to přebilo ta touha pomáhat, ta krize. Tato zkušenost mě ještě více utvrdila v tom, že to má smysl, že bychom se příště určitě zachovali stejně. [...].*“ (KP3)

Překážky znepríjemňující působnost v dobrovolnictví

Zviditelnění, politická angažovanost, prosazování zájmů, mít moc nad lidmi je překážkou v organizaci. Špatná spolupráce a komunikace s jinými aktéry činí překážky v organizaci, což znepríjemňuje práci dobrovolníků: „*Zaštiťovalo to město, to dobrovolnické centrum. A koordinátorem byl pracovník městského úřadu. [...] Takže za mě by bylo nejlepší, kdyby starosta přišel a řekl: ‚Máte to vy, skauti, na povel. Zorganizujte si to, klidně se můžeme nějak radit.‘ Měli jsme porady, kde jsme si to vyříkávali. Lidé tam přinášeli dobré podněty, ale nikam to nevedlo, protože on to šel tlumočit. A navíc starosta také má svou vizi, takže jsem z toho cítil, že si na tom chtějí*

ohřát polévku, politickou angažovanost.“ (KP3) „[...] Druhá bariéra je teda, že se, a je to teda můj názor, že podle mého, že se do té rýže čistě skautské činnosti v práci s dětmi dostává, na těch samozřejmě na těch vyšších pozicích, určitá forma egoismu, politikaření, prosazování vlastních zájmů, protože častokrát ti lidé sedí na více pozicích, i třeba zastupitelstva a podobně. Domluva tam je těžší a těžší. Už se tam jedná jenom o to, kdo bude víc vidět v novinách. To mi vadí a sráží mě, že to není už čistě jenom o práci s dětmi. Tak to je pro mě bariéra.“ (KP4) **Nevěnovaná pozornost k podpoře a povzbuzení dobrovolníků, žádná péče o ně, neustálý dohled nad jejich činností, žádná podpora samostatnosti, zodpovědnosti a vlastní realizace:** „[...] a to je možná jedna z těch bariér, která pro mě byla, když jsem byl mladší. Ale jsou to v tom konkrétní lidé, kteří mi v tom brání, že konkrétní vedoucí, který nás bránil v tom dělat ty věci samostatně a vyvíjet tu vlastní zodpovědnost, budovat si ji asi na základě strachu, že ještě nejsme dostatečně připraveni na to si něco samostatně zrealizovat, pak právě možná se stávalo a stává se, že často, dneska třeba osmnáctiletí lidé nemají určitou zodpovědnost, kterou by potom měli mít. [...]“ (KP4)

Jiný problém, že organizace nedokázaly všechny dobrovolníky zaměstnat. Chaotické a neefektivní řízení lidských zdrojů: „[...] To řízení bylo opravdu špatné. A báli jsme se, že i ty ostatní lidi, kteří nebyli skauti, tak je to naštává. Nebylo možné využít ten jejich potenciál, a pak už dobrovolničtí nebudou chtít, protože to bylo hrozné plýtvání, protože to bylo takové nekoordinované. Přišli tam třeba nějakí dobrovolníci, co chtěli pomáhat a teď právě pro ně aktuálně nebyla práce. [...] Opravdu jsem se bál, že někteří ti dobrovolníci jsou nevyužití a úplně tam zaniká ten potenciál.“ (KP3) Někteří dobrovolníci kvůli tomu ukončili své působení v organizaci: „[...] Ty představy byly různé a lidi kvůli tomu i skončili, jak to tam bylo špatně řízené si myslím, to vím určitě.“ (KP3)

Žádné ocenění nebo nespravedlivé ohodnocení dobrovolníků ze strany společnosti: „A co jsem vnímala během krize, bylo, jak moc se mluvilo strašně moc o medicích, jako že, jak medicí dobrovolníci a tak, [...]. Mrzelo mě na jednu stranu, že vůbec nejsou ohodnocení ti lidé, právě třeba středoškolačky se zdrávek, které šly na LDN, ne, protože by tam byli nemocní lidé, protože v našem kraji jich tolik nebylo, ale mnoho pracovníků bylo v karanténě. Takže nebyly pracovní síly, takže ty holky šly dělat pomocné ruce, „podrž tašky“, a o tom se už tak moc nemluví. [...]“ (KP7) **Žádná podpora a nepochopení ze strany rodiny, blízkých a přátel:** „Ohromnou bariéru jsem řešila

včera se spolubydlicími. [...] Jsme tady skoro všichni jedna velká rodina, takže tady teď v té komunitě tak nějak žijeme a včera jsem zrovna přemýšlela, že mám takovej blok v tom, že to moje dobrovolničení a sociální cítění vnímají jako strašnou slabost. Víš, jako že to nechápou, že to takhle nemají, že v jejich očích jsem kolikrát taková ta všeobjímající, naivní a hloupá. To je pro mě to, s čím se těžko vypořádávám. [...] Ale cítím, že nemám kapacitu argumentace, protože mi je to dobrovolničení a celá tato oblast vnitřně přirozená. Nedovedu si představit, že bych to musela někomu vysvětlovat a je pro mě těžké vlastně dál to předat nějak těm lidem.“ (KP7)

Ztráta zapříčiněná dobrovolnictvím z pohledu studentů KKS

Studenti se shodují, že dobrovolnictví jim vzalo čas. Nicméně na váze kladů a záporů stále převládají přínosy a vzatý čas je z jejich pohledu samozřejmostí v jejich dobrovolné činnosti: „Volný čas. Jediné, co je, asi ten čas. Ale to k tomu asi patří. Když to člověka baví, tak mu ani nepřijde, že mu ten volný čas zmizel, protože to je něco, čemu se věnuje rád.“ (KP14) „Myslím si, že ani ne. Možná čas, ale to je potom o tom, jak si to člověk rozhodne, co pro něho ten čas znamená a jak ho chce strávit. [...] si myslím, že převažují ty přínosy, ta pozitiva, která z toho člověk potom má a čerpá.“ (KP5) „Jako dívej, když jsi to řekla, tak mě napadlo – volný čas. Ale na druhou stranu mi to nevzalo, protože to je i trávení prostě volného času. Já to tak chci, takže si myslím, že mi dobrovolnictví nic nevzalo. Ten čas jsem prostě měl.“ (KP3) „Spoustu času. Spoustu času třeba v období mé puberty a mého dospívání, v tu chvíli jsem už dobrovolníkem byl, vedoucím, už jsem jezdil na různé akce s dětmi a podobně a ostatní vrstevníci se chodili bavit. Já jsem tam, nechci říct, musel, já nemusel. Já jsem chtěl, ale čas mi to vzalo, ale nelituji toho. Takže určitě čas, ale myslím, si že těch mínusů je tak málo, že ty plusy, ty přínosy, to dostávají někam úplně jinam.“ (KP4) „Tak bere to jenom čas, ale to je všechno. A někdy i ten. Je to hrozně relativní, to, že to bere čas, protože to zase mnohem víc dává. Ale objektivně to prostě zabírá čas, ale to je asi tak všechno.“ (KP8) „Čas.“ (KP11) **Dobrovolnictví vzalo některým studentům finance:** „Bere mi to peníze (smích), protože si za to ještě platíme. Nám nikdo nic, že bychom to měli zadarmo, to ne, neděláme to ani pro odměnu, to jako pro nás není klíčové. Častokrát peníze chybí, tak ještě musíme doplácet, aby tam ty děti i často mohly být. Takže to někdy hradíme ze svého. Ale nepovažoval bych to za něco, co by mě od toho odrazovalo, to určitě ne. [...]“ (KP4) **Ztráta předsudků a předpojatostí vůči cílové skupině:** „Teď mě napadly nějaké předsudky, ale to mi přijde jako z učebnice jako vytištěné. Takže to je spíš, že bych teď

*musela něco vymýšlet. Ted' mě nic nenapadá.“ (KP6) „Tam se člověk hodně dostane do styku s Romy, a třeba pokud je nemusí, tak tam je může vidět jako v pohodě lidi, ač mají svoji náтуру. [...] Takže možná zbavení nějakých předsudků [...].“ (KP12) **Vzalo to zkreslený pohled na svět:** „[...] Před prvním výjezdem jsem měla růžové brýle o světě, až moc, díky dobrovolnictví jsem sundala tady ten naivní dětský pohled na svět.“ (KP7)*

5.6 Shrnutí výsledků výzkumu a diskuse

V závěrečné části shrnu výsledky získané z analýzy dat v rámci mé výzkumné práce na téma *Dobrovolnictví studentů sociální práce během pandemie covidu-19*. Odpovědi studentů budu prokládat s výsledky jiných studií a odbornou publikací autorů potvrzující shodu ve výsledcích, což je součástí diskuse.

Ve DVO1 se zaměřují na motivaci studentů KKS CMTF UP v Olomouci ke zvolení dobrovolné pomoci před pandemií covidu-19 a během ní a jak tuto zkušenost vnímají. Výsledky u DVO1 byly široké. Komunikační partneři vcházeli do dobrovolné pomoci s určitým **očekáváním**. Především očekávali kladné pocity z vykonané činnosti (dobrý pocit, pocit užitečnosti), které byly pro některé motivací pokračovat v práci. **Motivace studentů k dobrovolnictví před dobou pandemie** byly: nastavený *vztah ke společnosti* (skautské ideály, pocit dluhu vůči společnosti, utvořený postoj předávat zkušenost druhým) a *prosociální chování* (touha angažovat se pro společnost, být k ní zodpovědný a dělat něco pro druhé bez nároku na odměnu), *povinnost* (vycházející z náboženského přesvědčení, z výchovy, ze vzdělání, společnosti apod.), *hodnoty* (vlastní životní filozofie být pro druhé a naplnit tak své hodnoty), *vzdělání a profese* (studovaný obor v pomáhající profesi, získat zkušenost do budoucna, osobnostně růst v nových dovednostech), *přátelé a okolí* (povzbuzení od svých přátel), *sobecké zájmy* (naplnit své potřeby, smysluplně naplnit svůj volný čas nebo získat sociální kontakty). U studenta bez zkušeností s dobrovolnictvím bylo motivem *získat tuto zkušenost*, kterou ostatní považují za prospěšnou. **V době pandemie bylo motivací studentů k pomoci akutní a naléhavá potřeba ve společnosti** (studenti viděli slabou efektivnost pomoci v organizacích a ve společnosti), *absence sociálních kontaktů*, *mnoho volného a nenaplněného času*. Motivace dobrovolně pracovat byla dána dojemem, že některé rizikové skupiny (senioři, lidé s postižením...) jsou nejvíce postižené v době pandemie a potřebují pomoci. **Zkušenost s dobrovolnictvím započatou před pandemií a stále v ní pokračující během pandemie nebo započatou během krize mělo devět studentů**

ze čtrnácti. V dětství měli někteří studenti zkušenost s dobrovolnictvím a byli k tomu vychovávaní, aby byli užiteční pro společnost. Následně převzali štafetu a pomáhali rovněž během pandemie. Dobrovolníci měli v době krize možnost spolupracovat s jinými subjekty. Díky tomu se zkušenost s dobrovolnictvím rozšířila (např. spolupráce s městem k vytvoření Dobrovolnického centra). U některých studentů se nic nezměnilo ve zkušenosti s pomocí před krizí a během ní. Nadále pokračovali v dobrovolné pomoci a popřípadě ji uzpůsobili vzniklým opatřením. Mezi studenty se objevili ti, kteří chtěli mít zkušenost s dobrovolnictvím během pandemie, ale vzhledem k množství dobrovolníků v organizacích a pro velký zájem se jim na jejich reakci nikdo neozval, a proto si mnozí vybrali neformální dobrovolnou pomoc během epidemických opatření (šití roušek). Formální dobrovolnictví v organizacích se nejčastěji týkalo v době pandemie pomoci s nákupy potravin a léků pro seniory nebo nahrazením pracovníků, kteří museli být v karanténě.

DVO2 s tématem podpory motivace studentů ze strany jejich CMTF UP v Olomouci jsem rozdělila na podoblasti podle analýzy dat: názory studentů na důležitost podpory studentů k dobrovolnictví ze strany škol; podpora motivace studentů k dobrovolnictví od katedry KKS CMTF UP v Olomouci; portál Dobrovolnické centrum Univerzity Palackého v Olomouci. **Z první podoblasti vyplynulo, že je vnímána užitečnost a důležitost podporovat motivaci studentů a žáků k dobrovolnictví.** Podstatnou roli v informovanosti studentů o dobrovolné pomoci by měly hrát vysoké a střední školy zaměřené na sociální oblast (studenti mají větší povědomí o cílové skupině pro budoucí profesi, mohou získat cenné a odborné zkušenosti ve svém oboru). Nicméně vysoké školy nesociálních oborů mohou taktéž podpořit studenty k dobrovolnictví především v oblastech jim blízkých (např. studenti lékařských oborů mohou mít dobrovolnictví v nemocnicích, což se ukázalo jako důležité také v době pandemie). Avšak podle studentů je náročné motivovat k dobrovolnictví mladé lidi s žádnou zkušeností nebo vztahem k dobrovolné pomoci. **Podpora studentů k dobrovolnictví ze strany CMTF UP** je pro mnohé komunikační partnery kladně hodnocena. Vysoká škola dává studentům různé nabídky, kde se mohou v dobrovolnictví realizovat, např. informační letáky o organizacích, zaslané emaily studentům během pandemie apod. Studenti oceňují nasazení vyučujících, angažujících se v tématu dobrovolnictví na univerzitě. Zaměřují se na předávání informací, aby studenti byli obeznámeni s možnostmi výkonu dobrovolnictví. Hodnotí pozitivně, že je možnost splnit předmět Dobrovolnictví za kredity. Mezi

účastníky výzkumu byli také ti, kteří vnímají určitý nátlak ze strany školy v této problematice. Mají pocit příkazu a ne pobídky, aby se zapojili do dobrovolné pomoci. Nehodnotí pozitivně charakter této pobídky, spíše je to demotivuje. **Ve své práci mě zajímalo povědomí studentů o portálu Dobrovolnického centra UP.** Někteří znají portál dobře díky prezentaci na škole, ale jiní pouze vědí, že existuje a pomáhá zapojovat studenty do organizací. Pouze jeden student se tam přihlásil, ale nabídky mu nepřišly. Podle jiných komunikačních partnerů jsou informace zastaralé a neaktuální, neboť dobrovolnické centrum pojalou novou formu, s kterou se někteří ještě neseznámili.

Ve DVO3 jsem se zaměřovala na přínosy, které jsou určitým *produktem* motivace. Osobní přínosy pro samotné dobrovolníky byly v možnosti *rozvoje schopností a dovedností* (v organizovanosti času a aktivit, komunikačních dovedností, orientace v řešení problémů; rozvoje organizačních dovedností a kreativního myšlení a improvizace; rozvoje zručnosti, praktických dovedností a technického myšlení). V osobnostním růstu budovali své *prosociální chování* (rozvíjení sociálních dovedností, včetně empatie, soucitu, úcty, ohleduplnosti, porozumění potřebám druhých, rozvíjení citlivosti k jejich problémům ...). V duchovní oblasti jim to dává pocit *smyslu života a spokojenosti* (příjemný pocit z vykonané činnosti a smysluplně naplněného volného času, vnitřní naplnění, upevnění svých hodnot a životního postoje, utvrzení v duchovních principech). V osobním rozvoji utváří *vlastní sebepojetí* (sebepoznání a prohlubování vlastní identity). **Z hlediska profesního růstu dobrovolnictví mělo vliv na studenty** především v lepší orientaci s cílovou skupinou pro budoucí profesní vztah (seznámení se s jejím prostředím, s jejím fungováním, s jejich slabými a silnými stránkami), rozvíjeli interakci s nimi (naučili se s nimi komunikovat, respektovat je, trpělivě s nimi jednat a nastavovat hranice vztahu, eliminovat předsudky vůči nim). Někteří účastníci výzkumu měli možnost díky dobrovolné činnosti získat nové zaměstnání a lépe se adaptovat v pracovním prostředí. Získali odvahu a sebevědomí ve své pozici pracovníka. V oblasti vzdělání vnímají přínos v možnosti zkombinovat teorii ve škole a s dobrovolnickou zkušeností, díky které se lépe naučili orientovat ve svém oboru. Rozvíjeli schopnosti komunikace s aktéry a příjemci pomoci v různých krizových situacích především během pandemie covidu-19 (schopnost vyjadřovat se, improvizovat, být kreativní, nést zodpovědnost za své jednání, dovednost prezentovat, eliminovat strach z výzev v komunikaci...). V rámci organizace se naučili realizovat své nápady, spolupracovat na projektech a v týmech, rozvíjeli management lidských zdrojů. **Komunikační partneři**

spatřují přínosy pro organizaci. Dobrovolnická činnost přináší organizaci další pracovní sílu nezbytnou pro fungování zařízení, protože nahrazuje některé činnosti pracovníků, což se nejvíce prokázalo v době pandemie. Ti mohou být díky tomu uvolnění pro práci na důležitých záležitostech, např. v administrativě. **Studenti vnímali přínosy dobrovolnictví také pro příjemce pomoci:** během krize bylo dobrovolnictví přínosem lidem nejen po materiální stránce, ale především po té psychické. Lidé vnímali od dobrovolníků psychickou podporu, že v situaci nezůstali sami a bezmocní. Mohou se svobodně obrátit na dobrovolníky, aniž by museli řešit placení jejich služeb. Především ti, kteří nemají nikoho jiného, kdo by jim poskytl pomoc během karantény. **Dobrovolníci spatřují také přínosy pro společnost** především během pandemie covidu-19. Epidemická krize v České republice ukázala lidem, jak důležitá a potřebná je pomoc dobrovolníků ve společnosti. Jsou přínosem po ekonomické stránce jako neplacená služba a nová pracovní síla. Dobrovolnictví může hrát klíčovou roli v naplnění určité důležité potřeby v celé společnosti, a tím je ochrana před rizikem ohrožení na životě lidí. Někteří studenti vnímají, že také přínosem pro společnost je vychovat mladou generaci k sociálním ideálům a hodnotám společnosti skrze dobrovolnickou organizaci a angažovanost dobrovolníků. Dobrovolnictví pomáhá nespoléhat se pouze na státní pomoc, ale zmobilizovat iniciativu lidí ke svépomoci.

Ke DVO4 zaměřenou na bariéry v dobrovolnictví jsem zjistila, že pro vstup do dobrovolnictví v době pandemie studentům často brání neschopnost organizací (nedokázaly koordinovat své dobrovolníky, pečovat o ně nebo pro velký počet zájemců je musely odmítat nebo jim nestíhaly odepisovat) Některé studenty to odradilo v dalším hledání dobrovolné pomoci. Další bariéra byla nízká informovanost o možnostech a potřebě v okolí pobytu studentů. Jiní se nechtěli nebo nemohli zapojit, neboť nenalezli dobrovolnictví podle svých zájmů, schopností a možností nebo potřebovali mít práci k finančnímu zajištění. Bariérou zastavující působení v dobrovolné pomoci se stala reakce vlády prostřednictvím opatření na objevený koronavirus (zavření obchodů a škol, zrušení veřejných akcí a omezení pohybu). V důsledku toho se musely zavřít sociální zařízení a organizace, ve kterých dobrovolníci působili. Měli strach, aby nepřinesli nákazu namísto pomoci nebo zvládli chránit vlastní zdraví.

Výzkum je určen univerzitám a jiným školním institucím pro porozumění motivace studentů k dobrovolnictví nebo pro inspiraci k podpoře svých studentů a žáků vykonávat dobrovolnou činnost. Výsledky analýzy dat mohou pomoci

organizacím, aby byly lépe připraveny na zájemce o dobrovolnou činnost a zvážily svou péči vůči nim. Popřípadě dát vědět, jak spolupracovat se školními institucemi ohledně motivace a podpory studentů k dobrovolnictví. V neposlední řadě výsledky mohou sloužit samotné KKS CMTF UP v Olomouci jako zpětná vazba studentů k jejich způsobu podpory a zvážit změnu svého neefektivního vlivu v podpoře dobrovolníků. Pro Dobrovolnické centrum UP jsou výsledky užitečné v přehledu, jak studenti vnímají centrum a na základě jejich doporučení zvážit změny v dosavadním působení. Nakonec výzkum může inspirovat studenty k dalšímu šetření prostřednictvím kvantitativní metody a získat data utvrzující mou výzkumnou práci v této problematice.

Slabostí mé práce je to, že výzkum byl proveden na nízkém počtu komunikačních partnerů vzhledem k získání širších a lepších výsledků. S postupem času se mohla motivace studentů k dobrovolnictví změnit. Mnoho komunikačních partnerů jsem měla v první vlně koronaviru a tři z nich v druhé vlně na podzim, což mohlo ovlivnit výsledky. Kvalitativní metodologie si žádala ještě více použít "chápací rozhovor". Taktéž si uvědomuji, že analýza dat mohla být zkreslena mým subjektivním vnímáním. Rovněž vidím nedostatek v nemožnosti se osobně setkat s účastníky výzkumu, nýbrž pouze skrze videohovor v rámci internetových aplikací Skype a Messenger. Tímto mi mohla uniknout důležitá a podstatná data, především v momentech přerušování rozhovoru signálem internetu.

V další části závěrečné části v rámci diskuse bych srovnala mé výsledky s jinými odbornými studiemi. Shodné prvky ve výsledcích pozoruji v monografii *Motivace k dobrovolnictví*. Jedná se o zkombinované závěrečné práce studentů KKS CMTF UP magisterského studia. Podle jejich zájmu ve výzkumu na dané téma bylo cílem přispět ke zkoumání motivace k dobrovolnictví a publikovat nejnovější studie ve zmíněné oblasti. (Matulayová a kol., 2016, s. 6-7). Monografie se nejblíže setkává s mými výsledky v jejich kvantitativním výzkumu: *Výzkum motivace studentů a zaměstnanců UP k formálnímu dobrovolnictví v sociálních službách*. V jejich výzkumu je motivace „hodnoty“ na nejvyšším skóre (tamtéž, 2016, s. 61-66). Zmíněná motivace se dá předpokládat jako silně ovlivňující studenty rovněž u mých komunikačních partnerů. Na dalších místech se umístily motivace zaměřené na možnost rozvoje díky dobrovolnictví v osobní i profesní rovině (výroky: „*Chci se osobnostně rozvíjet.*“ a „*Dobrovolnictví je pro mě příležitost rozvíjet své pracovní zkušenosti.*“). (tamtéž, 2016, s. 66-67) S mou prací se shoduje v podobných výrociích komunikačních partnerů, kteří chtějí osobnostně

růst v oblastech rozvoje schopností a dovedností, které se týkají organizovanosti času a aktivit, komunikačních dovedností, rozvoj dovedností orientace v řešení problémů, rozvoj organizačních dovedností a kreativního myšlení nebo rozvoje sociálních dovedností včetně empatie, soucitu apod.

Pokračuji v dalším srovnání badatelských závěrů u práce realizované Válovou (Matulayová, Válová a kol., 2016). Její oblast zájmu se zaměřovala na dobrovolnictví v době migrační krize („*Motivace českých dobrovolníků pro zapojení do humanitární činnosti na balkánské trase evropské migrační krize*“), jež mírně souvisí s mou prací v oblasti motivace dobrovolníků a celosvětové krize způsobené covidem-19 a vládou vzniklými opatřeními, kvůli nimž vznikají sociální a ekonomické problémy. Válová (2016, s. 27-32) rozdělila motivaci dobrovolníků na: *dobrovolníci chtějí*, *dobrovolníci cítí* a *motivy odvozené* a další. Následně se podívám z úhlu pohledu výsledků kvalitativního šetření autorky Válové (2016) na mou práci. Jestliže se podívám z úhlu výsledků kvalitativního šetření, tak podobnost v mé práci shledávám v oblasti *dobrovolníci chtějí*, do níž se zařazuje kategorie *zažít*, kdy dobrovolníci chtěli kvalitně a smysluplně zaplnit svůj volný čas a užít si jej. V další kategorii *být součástí skupiny*, kdy účastníci výzkumu budují vztah s druhými v týmu, rozvíjejí spolupráci a komunikaci, získávají sociální kontakty, aby nebyli osamoceni. Třetí kategorie *pomoc potřebným*, kdy dobrovolníci vnímají pomoc druhým jako důležitou a nepostradatelnou, je důkazem solidarity ve společnosti. Oblast *dobrovolníci cítí* v kategorii *nepříjemných pocitů*, které studenti vnímali v krizi. Společnosti se nedařilo vykompenzovat tehdejší nedostatek pracovních sil nebo materiálů v důležitých sférách sociálních, zdravotních a jiných středisek. Studenti cítili potřebu zmíněný nedostatek vykompenzovat. Do kategorie *povinnosti* bych zařadila účastníky výzkumu, kteří v době pandemie vnímali povinnost pomoci lidem, neboť vnímali neefektivnost reakce okolí na potřeby ve společnosti, a proto hledali možnosti zapojení se a iniciovat aktivity. V kategorii *potřeby* měli dobrovolníci potřebu si něčeho doplnit nebo předat zkušenost, pomoci druhým. Poslední zmíněná oblast jsou *motivy odvozené*, které obsahují kategorie: *zážitky a silné emoce*. Dobrovolníci mají pocit smysluplnosti z vykonané činnosti a užitečnosti. V druhé kategorii *zkušenost a seberozvoj*, která je zaměřená na osobní a profesní rozvoj. Studenti v mém výzkumu hodnotí své zkušenosti pozitivně především pro budoucí možnost uplatnění.

Závěr

Diplomová práce se zabývá tématem *Dobrovolnictví studentů sociální práce v během pandemie covidu-19* a ve výzkumu se snaží porozumět motivaci studentů KKSP CMTF UP k dobrovolnictví v během pandemie covidu-19.

Studenti sociální práce byli motivováni k dobrovolnictví během pandemie pocitem urychleně naplnit potřeby ve společnosti, absencí sociálních kontaktů, mnoho volného a nenaplněného času. Dobrovolnictví v době pandemie je vnímáno jako naléhavá potřeba a možnost pomáhat druhým v krizi a jako důkaz existence společenské solidarity. **Podpora studentů k dobrovolnictví ze strany CMTF UP je z pohledu účastníků výzkumu pozitivní i negativní.** Studenti oceňují nasazení vyučujících a předávání informací o možnostech výkonu v dobrovolnictví apod. Negativní pohled na podporu školy je vnímán v jejich síle nátlaku v této problematice. **Osobní a profesní přínosy v době koronaviru pro samotné dobrovolníky byly:** eliminace strachu z výzev, rozvoj prosociálního chování, smysluplně naplněný volný čas, nová zkušenost s cílovou skupinou a s novými činnostmi pro svou budoucí profesi. Rozvíjeli schopnost komunikace s aktéry a příjemci pomoci v různých krizových situacích především během pandemie covidu-19. **Jako bariéru v dobrovolnictví v době pandemie** studenti vnímali často neschopnost organizací koordinovat své dobrovolníky a pečovat o ně. Některé organizace je odmítaly nebo už na jejich přihlášení nereagovaly pro svou naplněnou kapacitu dobrovolníků, což některé studenty odradilo v dalším hledání dobrovolnictví.

Stěžejní roli při vytváření a rozvíjení prosociálního chování u žáků spatřují v informovanosti a výchově v této oblasti už na základní škole. Ze strany škol studenti vnímají potřebu propojit školu s veřejností, aby žáci měli informace o aktuálním dění a mohli na vzniklé problémy a potřeby adekvátně reagovat v podobě dobrovolnictví. **Samotným příkladem pro studující žáky ve vykonávání dobrovolných aktivit by měla být škola skrze své programy, projekty nebo zkušenosti vyučujících, kteří v této oblasti motivují mladé lidi.** Zároveň zapojit neziskové organizace, aby dali možnost na školách přihlásit se k nim do dobrovolnictví a představit konkrétní činnosti. **Doporučuje se, aby fakulta nabídla studentům možnosti k dobrovolnictví, představila jeho činnosti a povzbudila k výkonu.** Studenti vysokých školy CMTF UP mají představu společné diskuse nad tématem a od vyučujících očekávají nabídky k dobrovolnictví, citlivost v jeho pobídkách a vysvětlení významu. Doporučují CMTF

UP vytvořit seznam nabídek míst s konkrétními činnostmi. Během pandemie může se CMTF UP zaměřit na studenty s dostatkem volného času a průběžně jim posílat emaily s konkrétními nabídky a kontakty na organizace. Za efektivní vnímají oslovit studenty k dobrovolnictví a zapojení se do Dobrovolnického centra UP skrze sociální síť (např. Facebook). Propojit vztahy studentů s motivovanými vyučujícími, kteří půjdou příkladem a rovněž motivovat studenty, aby se mohli sdílet se svými vrstevníky o svých zkušenostech. **Doporučuji neziskovým organizacím**, aby se zaměřily na péči o své dobrovolníky v podobě zájmu, zpětné vazby k jejich angažovanosti, poskytnutí dostatečných informací a prostoru pro jejich vyjádření se k vzájemné interakci k oboustranné spokojenosti.

V tomto výzkumu kvalitativního šetření jde o snahu dozvědět se více o motivaci a zapojení studentů KKS CMTF UP do dobrovolnictví, porozumět jejich motivaci a názorům k dobrovolnictví především v době současné pandemické krize.

Pro hlubší poznání situace a chování dobrovolníků studentů vysokých škol je zapotřebí provést hlubší výzkumy na větším počtu výzkumného souboru pro získání širších a kvalitních výsledků. **Pro další náměty k výzkumným šetřením mohou být změny chování u studentů v dobrovolnictví po delším časovém úseku v období pandemické krize nebo vliv jejich zkušenosti z dobrovolnictví pro jejich vysoké školy univerzitního typu a jejich budoucí profesi.** Výsledky práce mohou sloužit jako podklad pro další výzkumy v podobném tématu. Zajímavé by bylo uskutečnit kvantitativní šetření v podobném duchu a rozšířit výsledky výzkumu.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografické zdroje

- BĚLOHLÁVKOVÁ, J. 2010. *Dobrovolnictví mladých lidí motivace a bariéry*. (Diplomová práce). Praha: UK
- DISMAN, M. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum
- FEJTOVÁ, D. 2021. *Zapojení studentů sociální práce do dobrovolnických aktivit v souvislosti s COVID-19*. Olomouc (Absolventská práce). CARITAS - Vyšší odborná škola sociální
- FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. a kol. (eds.) 2010. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21.století*. Praha: Agnes.
- GREGOROVÁ, B., A., MATULAYOVÁ, T., MRAČKOVÁ, A., VAVRINČÍKOVÁ, L., VLAŠIČOVÁ, J., KORÓNY, S. 2012. *Dobrovolníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. Miesto nevedeno: Iuventa – Slovenský inštitút mládeže.
- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, s.r.o.
- IGAZOVÁ, M. 2016. *Projekt výzkumu kvalitativního šetření zaměřený na přínosy pro samotné dobrovolníky v pomoci uprchlíkům na státních hranicích* (absolventská práce). CARITAS – Vyšší odborná škola sociální v Olomouci
- KEISER, I., LOBOTKA, A., KOTULKOVÁ, L. (eds.) 2020. *Covid-19: Přijatá opatření a náhrada újmy*. Praha: Wolters Kluwer ČR
- KOLMAN, L., RYMEŠOVÁ, P., CHÝLOVÁ, H., GRALTON, L. 2012. *Motivace, produktivita a způsob života*. Praha: Linde.
- KRŇANSKÁ, E. P. 2012. *Program Grundtvig a podpora dobrovolnických aktivit v rámci Evropy*. Praha: Dům zahraničních služeb / Národní agentura pro evropské vzdělávací programy
- KŘÍŽOVÁ, E. 2001. *Dobrovolníci v neziskových organizacích*. In Frič P. a kol. (eds.) 2010. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: NROS, AGNES.
- LÁNSKÁ, K. 2013. *Dobrovolnictví studentů, faktory ovlivňující dobrovolnickou participaci*. (bakalářská práce) Praha: UK

- MATULAYOVÁ, T. 2012. Motivácia k formálnemu dobrovoľníctvu. In: GREGOROVÁ, B., A. a kol. 2012. *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. (ed.) Miesto neuvedeno: Iuventa – Slovenský inštitút mládeže.
- MATULAYOVÁ, T., JURNÍČKOVÁ, P., DOLEŽEL, J. A KOL. 2016. *Motivace k dobrovolnictví*. Olomouc: UPOL
- MATOUŠEK, O. 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál
- MATOUŠEK, O. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál
- MIOVSKÝ, M. .2006. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha : Grada Publishing
- MIŠUNOVÁ, M. 2021. *Dobrovolnictví mladých lidí v době koronavirové krize*. Zlín (Bakalářská práce). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií. Ústav pedagogických věd
- MLČÁK, Z., ZÁŠKODNÁ, H. 2013. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta
- MÜLLEROVÁ, M. 2011. *Dobrovolníci pro kulturu. Dobrovolnická činnost v kulturních organizacích*. Praha: nakladatelství neuvedeno
- MYDLÍKOVÁ, E. 2002. Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom“. In: GREGOROVÁ, B., A. a kol. 2012. *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. (ed.) Miesto neuvedeno: Iuventa – Slovenský inštitút mládeže.
- NAKONEČNÝ, M. 2014. *Motivace chování*. Praha: Stanislav Juhaňák – TRITON
- NOZDROVICKÁ, A. 2020. Koronavirus SARS-CoV-2 očami vedcov z Virologického ústavu Biomedicínského centra SAV. In: Keiser, I., Lobotka, A., Kotulková, L. (2020) *Covid-19: Prijatá opatrení a náhrada újmy*. Praha: Wolters Kluwer ČR
- RACKOVÁ, K. 2014. *Analýza zkušeností studentů mezinárodních rozvojových studií Univerzity Palackého v Olomouci z dobrovolnických projektů v rozvojových zemích* (bakalářská práce). Olomouc: UPOL
- REICHEL, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s.
- PRINCOVÁ, K. 2012. *Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování*. Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální v Olomouci.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.

TOŠNER, J., SOZÁNSKÁ, O. 2002. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ O. 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál (rozšířené vydání)

TOŠNER, J. 2013. Dobrovolnictví. In: Matoušek a kol. (eds.) 2013. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, s.r.o.

WUTHNOV, R. 1997. Between States and Markets. The Voluntary Sector in Comparative Perspective. In: Skovajsa, M. 2010. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál (s. 71-72)

Odborné články

SMITH, K., HOLMES, K., HASKI-LEVENTHAL, D. a kol. [nedatováno]. *Motivations and Benefits of Student Volunteering: Comparing Regular, Occasional, and Non – Volunteers in Five Countries*. In ANSERS – Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research. 2010, roč. 1, č. 1. Dostupné dne 29.7.2020 z: https://www.researchgate.net/profile/Femida_Handy/publication/279662381_Motivations_and_Benefits_of_Student_Volunteering_Comparing_Regular_Occasional_and_Non-Volunteers_in_Five_Countries/links/5762109808ae2b8d20ed631d.pdf

MATULAYOVÁ, T. a kol. 2011. *Editorial., Dobrovolnictvo na Slovensku – reflexia nových trendov a výzvy pre sociálnu prácu*. Sociální práce/ Sociálna práca, č. 4, s. 3, s. 59. [online] [cit. 2021-04-20]. Dostupné 5.1. 2021 z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2011-4.pdf>

Internetové zdroje

BOČEK, J., HROCH, J. 2020. Pod povrchem karantény: psychické násilí, sebevraždy. Co už teď prozrazují data? [online] 7. dubna 2020 In: iRozhlas, © 1997-2021 Český rozhlas. [cit. 2020-01-25]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravodomov/koronavirus-domaci-nasili-sebevrazdy-uzkost-panika-deprese_2004070600_jab

BUMBA, J. 2020. *Lidé s nižšími příjmy riskují, že neuživí rodinu, když dodržují pravidla, míní ekonom Křišťoufek*. [online] 20. března 2020 In: iRozhlas, © 1997-2021 Český rozhlas. [cit. 2020-01-25] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/koronavirus-v-cesku-lide-s-nizkymi-prijmy-dodrzovani-opatreni-rozpocet_2103200955_onz

CORONAVIRUS. Symptoms. WHO [online]. In: who.int, ©2020 [cit. 2020-01-20] Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_3

CMTF. UP. O fakultě. Základní informace. cmtf.upol.cz [online]. ©2021 [cit. 2021-03-08] Dostupné z: <https://www.cmtf.upol.cz/o-fakulte/zakladni-informace/>

ČERMÁKOVÁ, B., KMENT, Š., GARGULÁK, K. 2020. *Dopady uzavření škol kvůli pandemii koronaviru: logický model*. Otevřený analytický vstup. Praha: EDUin o.p.s., Pražské kreativní centrum. [online]. [cit. 2021-04-20] Dostupné z: https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2020/08/Dopady_uzavreni_skol_pandemie_koronaviru.pdf (s. 5-7)

ČERNÁ, J., DIATKOVÁ, N. A KOL. 2013. *Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech*. Práce tematické skupiny: Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech. [online]. [cit. 2021-04-20] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/pravidla-2013-web-pdf.aspx>

DIAKONIE, Českobratrské církve evangelické. 2021. Tiskové zprávy. *Rok s Covid-19 v sociálních službách: nárůst sociálně patologických jevů, ale i větší solidarita*. diakonie.cz. [online]. 4. března © 2021. [cit. 2021-03-10] Dostupné z: <https://www.diakonie.cz/o-diakonii/pro-media/tiskove-zpravy/rok-s-covid-19-v-socialnich-sluzbach/>

DIECÉZNÍ KATOLICKÁ CHARITA HRADEC KRÁLOVÉ [31.03.2020]. *Musíme si pomáhat. Spolu to zvládneme*. [online]. 31. březen 2020. hk.caritas.cz [cit. 2020-11-25] Dostupné z: <https://hk.caritas.cz/aktualne/z-domova/musime-si-pomahat-spolu-to-zvladnem/>

DOBROVOLNICKÉ CENTRUM UP *O nás*. dobrovolnici.upol.cz [online]. © 2021. [cit. 2020-05-28] Dostupné z: <https://dobrovolnici.upol.cz/menu/o-nas/>

DIATKOVÁ, N. (nedatováno). *Příležitosti dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových situacích*. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Informační servis: Zpravodajství. [online]. [cit. 2021-01-25]

Dostupné dne z: <https://www.mvcr.cz/clanek/konference-prilezitosti-dobrovolnictvi-pri-mimoradnych-udalostech-a-krizovych-situacich.aspx>

DZIUBKA, K. 1997. Společenstvo obywatelskie: wybrane aspekty ewolucji pojęcia. In: A. W. Jabłoński, L. Sobkowiak (eds.). 1997: *Studia z teorii polityki tom II*, Wrocław: Acta Universitatis Wratislaviensis [online] [cit. 2020-06-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/35658597/Studia_z_teorii_polityki_Tom_I_red_A_W_Jab%C5%82o%C5%84ski_i_L_Sobkowiak_pdf

EVROPSKÝ ROK DOBROVOLNICTVÍ 2011. *Dobrovolnictví při mimořádných událostech*. Dobrovolník.cz [online]. [cit. 2021-01-25] Dostupné z: <https://old.dh.cz/dokumenty/erd-2011/dobrovolnictvi-mimoradne-udalosti.pdf>

ESMOND, J., DUNLOP, P. a kol. 2004. *Developing the volunteer Motivation Inventory to Assess the Underlying Motivational Drivers of Volunteers in Western Australia*. [online]. CLAN WA Inc. [cit. 2021-04-16] Dostupné z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.734.3555&rep=rep1&type=pdf>

ELLIS, A. 2004. Generation V: Young people speak out on volunteering. In: HILL, M., RUSSELL, J., BREWIS, G. 2009. *Youth people, volunteering and youth projects: A rapid review of recent evidence*. Institute for volunteering research. [online]. [cit. 2020-05-60] Dostupné dne z: <https://vinspired.com/media/W1siZiIsIjIwMTQvMDMvMTEvMTcvMjYvNTMvMjk1LzA3XzM5XzI0Xzk3MI92X2ZvcmlhdG12ZV9ldmFsdWF0aW9uX3JhcGlkX2V2aWRlbmNIX3Jldmll19EZWNfMjAwOV94XzIucGRmIl1d>

FLORIANOVÁ, H. 2021. Před rokem potvrdili hygienici v Jihomoravském kraji první nakažené koronavirem. Co se změnilo? In: iRozhlas, Český rozhlas. [online]. 3. listopad 2021 © 1997-2021 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://brno.rozhlas.cz/pred-rokem-potvrdili-hygienici-v-jihomoravskem-kraji-prvni-nakazene-koronavirem-8444346>

GERYKOVÁ, K. 2020. *Dobrovolníci jsou v boji s koronavirem nepostradatelní*. In: Polar – Moravskoslezská regionální televize. Zprávy. Opavsko. Polar.cz [online]. 25. květen 2020 ©1993-2021. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://polar.cz/zpravy/opavsko/opava/11000019628/dobrovolnici-jsou-v-boji-s-koronavirem-nepostradatelni>

GLASEROVÁ, D. 2020. Tisíce dobrovolníků v roce pandemie dokázaly, že spojit síly má smysl. In: ČT 24 Česká televize. ct24.ceskatelevize.cz [online]. 24. prosinec 2020 © 1996-2021 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3235742-tisice-dobrovolniku-v-roce-pandemie-dokazaly-ze-spojiti-sily-ma-smysl>

HYPŠMANOVÁ, E. 2020. *Dva miliony korun a čtyři tisíce dobrovolníků. Jak univerzita pomáhá v čase koronaviru?* In: Seznamzpravy.cz [online] 5. duben 2020. [cit. 2020-04-26]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dva-miliony-korun-a-ctyri-tisice-dobrovolniku-jak-univerzita-pomaha-v-case-koronaviru-97524>

HOLCZEROVÁ, J. (neuveďeno) *Mimořádná událost, krize a nouze: Vyznejte se v současném dění.* In: O koronaviru. Krize. [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.okoronaviru.cz/krize/>

KAŠPÁREK, J. 2020. *Solidaritou proti viru. Češi nabízejí dobrovolnickou práci a pomoc seniorům.* In: Deník Referendům. Denikreferendum.cz [online]. 26. květen 2020 ©13.3.2020 [cit. 2020-06-01] Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/30888-solidaritou-proti-viru-cesinabizeji-dobrovolnickou-praci-apomoc-seniorum>

KATEDRA KŘESŤANSKÉ SOCIÁLNÍ PRÁCE. kks.upol.cz [online]. ©2021 [cit. 2021-03-10] Dostupné z: <https://kks.upol.cz/>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2016–2020.* [online]. 3. květen 2020 ©2016-2020 [cit. 2020-05-20]. Dostupné

z: [http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/DZ_2016_2020.pdf\(s.2-3\)](http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/DZ_2016_2020.pdf(s.2-3))

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Služby pro veřejnost. Dobrovolnická služba. Pracovní skupina Dobrovolnictví při mimořádných událostech: *Dobrovolnictví v době pandemie (verze 2 s upraveným textem Ministerstva zdravotnictví).* MCVR.cz [online]. © 2021. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>

OTEVŘENÁ ENCYKLOPEDIE. Nouzový stav. Wikipedie.org [online]. ©2021 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nouzovy%C3%BD_stav_v_%C4%8Cesku

- PENNER, L. A. 2002. „Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective“, *Journal of Social Issues*. [online] [cit. 2020-07-80]. Dostupné z: <https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1540-4560.00270>
- RADA EVROPSKÉ UNIE. 2009. Rozhodnutí Rady o Evropském roku dobrovolných činností na podporu aktivního občanství 2011 [Online] [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2011\)0568_/com_com\(2011\)0568_cs.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2011)0568_/com_com(2011)0568_cs.pdf)
- ROCHESTER, C.; ELLIS P. A.; HOWLETT, S. 2010. *Volunteering and Society in the 21st Century*, Londýn: Palgrave Macmillan. [online] [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://epdf.pub/volunteering-and-society-in-the-21st-century.html>
- ROCHESTER, C. 1999/2007. ‘One Size Does Not Fit All: Four models of involving volunteers in small voluntary organisations’ *Voluntary Action* 1(2) Londýn: Institut pro dobrovolnický výzkum. In: ROCHESTER, C.; ELLIS P. A.; HOWLETT, S. 2010. *Volunteering and Society in the 21st Century*, Londýn: Palgrave Macmillan. [online] [cit. 2020-05-22]. Dostupné z: <https://epdf.pub/volunteering-and-society-in-the-21st-century.html>
- SEDLÁČEK, Š., KUCHARČÍK, M. 2020. Nový typ koronaviru nevznikl v laboratoři, ale v přírodě. Proběhly v něm spontánní změny, říká vědec In: *iRozhlas*, [online]. © 1997-2021 Český rozhlas. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/novy-typ-koronaviru-nevznikl-v-laboratori-ale-v-prirode-probehly-v-nem-spontanni-8170769>
- SNYDER, M., OMOTO, A. 2009. Who gets involved and why? The psychology of volunteerism. In LIU, C. S. E., HOLOSKO J. M., LO, W. T. (Eds.), *Youth empowerment and volunteerism: Principles, policies and practices*. Hong Kong, City University of Hong Kong Press. [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://www.eurospanbookstore.com/media/pdf/extracts/9789629371371.pdf>
- TAYLOR, D. B. 2021. Timeline of the Coronavirus Pandemic In: *The New York Times Company*, [online] ©2021 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/article/coronavirus-timeline.html?searchResultPosition=1>
- Tierney, S., Mahtani, K. R. 2020. Volunteering during the COVID-19 pandemic: What are the potential benefits to people’s well-being? In: *On behalf of the Oxford COVID-19 Evidence Service Team Centre for Evidence-Based Medicine, Nuffield Department of*

Primary Care Health Sciences University of Oxford. [online] 23.duben 2020. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.cebm.net/covid-19/volunteering-during-the-covid-19-pandemic-what-are-the-potential-benefits-to-peoples-well-being/>

TUTR, V. 2007. Přínosy mezinárodního dobrovolnictví pro dobrovolníka i místní komunitu. In: Dobrovolnictví bez hranic. Kroměříž: klub UNESCO, 2007, sborník z konference. [online] [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <http://www.unesco-kromeriz.cz/documents/publikace/25/dobrovolnictvi-bez-hranic-14-a-15-kvetna-2007.pdf>

VIŠŇA, M. 2020. *Šili roušky, pomáhali v nemocnicích, učili děti. Univerzita Palackého ocenila padesátku dobrovolníků.* In: Universitas: Magazín vysokých škol. universitas.cz [online] 22.říjen 2020 [cit. 2020-12-11]. Dostupné z: <https://www.universitas.cz/spektrum/6052-sili-rousky-pomahali-v-nemocnicich-ucili-deti-univerzita-palackeho-ocenila-padesatku-dobrovolniku>

VINKLOVÁ, J. 2020. *Ušijeme, pohlídáme, poradíme, utěšíme. Tisíce dobrovolníků nabízejí pomoc, proklikejte si rozcestník.* In: iRozhlas.cz [online] © 1997-2021 Český rozhlas. [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-epidemie-pomoc-dobrovolnici_2003181416_pek

VYMĚTAL, Š. 2020. *Mapování výzev při poskytování služeb linek důvěry, ad hoc linek a on-line služeb v souvislosti s epidemií COVID-19, za účelem lepší připravenosti do budoucna.* Zpráva z výzkumu. Psychologické pracoviště OBP MV ČR. In: MZČR. [online] © 2020. Rada vlády pro duševní zdraví. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/01/Mapov%C3%A1n%C3%AD-v%C3%BDzev-p%C5%99i-poskytov%C3%A1n%C3%AD-slu%C5%BEeb-linek-d%C5%AFv%C4%9Bry-ad-hoc-linek-a-on-line-slu%C5%BEeb-v-souvislosti-s-epidemi%C3%AD-covid19-zpr%C3%A1va-z-v%C3%BDzkumu.pdf>

VŠEOBECNÁ DEKLARACE O DOBROVOLNICTVÍ (2009). In: Dobrovolnik.cz [online]. © 2013 [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblastidobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>

WINTR, J. 2020. *Přehled problémů a rizik spojených s nouzovým stavem a krizovými opatřeními vlády.* In: Jan Wintr. [online]. 24.březen 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.wintr.cz/>

ZPRÁVY AKTUÁLNĚ. 2020. *Nákupy, roušky, hlídání. Kde se sdružují dobrovolníci a komu co nabízejí* zpravy.aktualne.cz [online]. 18.březen 2020. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/koronavirus-pomoc-dobrovolnici/r~76d82a74677d11eaa7deac1f6b220ee8/v~sl:d76621fbe018c2fb3fc04bbf5163658a/>

ZPRÁVY AKTUÁLNĚ 2021. *Anatomie selhání: Váhání a zmatek. Proč je Česko po roce pandemie v nejtěžší krizi.* zpravy.aktualne.cz [online]. 1.březen 2021. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/casova-osa-covid/r~fd4c3f7e0ec511eb9d470cc47ab5f122/>

ŽABKA, J. 2020. *Seniory neohrožuje zdaleka jen koronavirus. Rizikem je i samota, deprese a rezignace.* In: *Žurnalistika ve veřejném zájmu.* [online]. 12. srpen 2020 Hlídacípes.cz ©2021. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/seniory-krome-covidu-ohrozuje-i-samota-pomahaji-psychologove-tablety-i-tisnova-linka/>

Zákony

Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Zákon č. 239/2000 Sb. S aktuálním zněním s účinností od 1. 1. 2001 ve znění platném k 20. 1. 2021. Dostupné také dne 30.6.2020 z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=AZ&CP=2000s239-2020s403>

Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Zákon č. 240/2000 Sb. S aktuálním zněním s účinností od 1. 1. 2001 ve znění platném k 20. 1. 2021. Dostupné také dne 30.6.2020 z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Zákon č. 258/2000 Sb. Mimořádné opatření s aktuálním zněním s účinností od 18.3.2020 č.j. MZDR 12344/2020-1/MIN/KAN. In: Keiser, I., Lobotka, A., Kotulková, L. (2020) *Covid-19: Přijatá opatření a náhrada újmy.* Praha: Wolters Kluwer ČR. (s.73)

Slovníky

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. 2009. *Pedagogický slovník.* Praha: Portál.

Seznam použitých zkratk

Atd. – A tak dále

Apod. – A podobně

Č. – Číslo

CARITAS-VOŠ sociální – CARITAS – Vyšší odborná škola sociální

CMTF – Cyrilometodějská teologická fakulta

Covid-19 – Infekční onemocnění způsobené virem SARS-CoV-2

DVO – Dílčí výzkumná otázka

F – Formální

HVO – Hlavní výzkumná otázka

KKS – Katedra křesťanské sociální práce

KP – Komunikační partner

LPSOS – Global Market Research and Public Opinion Specialist/ Specialista v průzkumu trhu a veřejného mínění

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

M – Muž

N – Neformální

UP – Univerzita Palackého

WHO – Světová zdravotnická organizace

Zkr. – Zkratka

Ž – Žena

Seznam schémat

Schéma č. 1: Operacionalizace první dílčí výzkumné otázky	44
Schéma č. 2: Operacionalizace druhé dílčí výzkumné otázky	46
Schéma č. 3: Operacionalizace třetí dílčí výzkumné otázky	47
Schéma č. 4: Operacionalizace čtvrté dílčí výzkumné otázky	49
Schéma č. 5: Charakteristika účastníků výzkumu (KP 1-7)	51
Schéma č. 5: Charakteristika účastníků výzkumu (KP 1-7)	52

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Opatření a jeho dopady.....	34

128 s. (278 715 znaků včetně mezer)

